UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
DEPARTAMENTUL DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN

Ghid

privind implementarea unor convenții internaționale din domeniul mediului în legislația Republicii Moldova

Aprobat de
Consiliul Calității al USM

CHIȘINĂU-2017

CZU 349.6(478):341.24
G 49

Ghidul a fost discutat şi aprobat spre publicare în cadrul şedinţei Departamentului Drept Internaţional şi European din 31.10.2016.

Recenzent: ***Victoria Arhiliuc***, *dr. hab, prof. cercetător*

Coordonatori responsabili: ***Natalia Zamfir***, *dr. în drept*, ***Serghei Rusu,*** *magistru în drept*.

La elaborarea Ghidului a fost avută în vedere legislația în materie de mediu în vigoare la data de 01.01.2017.

Prezentul ghid a fost elaborat de un colectiv de masteranzi la specialitatea „Drept Internaţional" în colaborare cu profesorul responsabil de disciplina „Dreptul Internațional și UE al Mediului".

Prezentul demers ştiinţific se doreşte a fi un instrument de lucru util din punct de vedere teoretic, practic şi metodico-didactic. Compartimentul metodico-didactic este elaborat de profesorul responsabil, care propune teme de cercetare și teste-grilă pentru autoevaluare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ghid privind implementarea unor convenţii internaţionale din domeniul mediului în legislaţia Republicii Moldova / Univ. de Stat din Moldova, Departamentul Drept Intern. şi European; coord.: N.Zamfir, S.Rusu. – Chişinău: CEP USM, 2017. – 122 p.

Bibliogr. la sfârşitul art. – Referinţe bibliogr. în subsol. – 50 ex.

ISBN 978-9975-71-911-7.
349.6(478):341.24
G 49

ISBN 978-9975-71-911-7

© N. Zamfir, S. Rusu, 2017
© USM, 2017

CUPRINS:

Guvernarea mediului

Convenţia privind accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziilor şi accesul la justiţie în probleme de mediu, adoptată la Aarhus, la 25 iunie 1998 (*elaborat de* Ana Bologan) 7

Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, adoptată la Espoo, la 25 februarie 1991 (*elaborat de* Serghei Rusu, Natalia Zamfir) 20

Convenția cu privire la răspunderea civilă pentru daune nucleare, adoptată la Viena, la 21 mai 1963 (*elaborat de* Mariana Danuța)..... 31

Conservarea și managementul resurselor naturale

Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, adoptată la Rio de Janeiro, la 3-14 iunie 1992 (*elaborat de* Violeta Cuculescu, Natalia Zamfir) 40

Convenția privind protecția stratului de ozon, adoptată la Viena, la 22 martie 1985 (*elaborat de* Serghei Rusu)..... 50

Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi, adoptată la Geneva, la 13 noiembrie 1979 (*elaborat de* Luminița Roibu, Natalia Zamfir) 59

Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea), adoptată la Sofia, la 29 iunie 1994 (*elaborat de* Augustina Şiman) 68

Managementul deșeurilor

Convenţia privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora, adoptată la Basel, la 22 martie 1989 (*elaborat de* Dumitru Darea) 80

Produsele chimice

Convenţia privind procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional, adoptată la Rotterdam, la 10 septembrie 1998 (*elaborat de* Veronica Zolotco, Natalia Zamfir) 91

Patrimoniul Omenirii

Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată la Paris, la 16 noiembrie 1972 (*elaborat de* Cristina Hadîrcă, Natalia Zamfir) 100

Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție, adoptată la Washington, la 3 martie 1973 (*elaborat de* Sofia Cataraga)..... 112

PRELIMINARII

În prezentul Ghid masteranzii de la specialitatea „Drept Internaţional" întreprind o analiză a unor convenţii internaţionale din domeniul mediului şi a gradului de implementare a acestora în legislaţia naţională, oferind în acest sens o claritate asupra politicii şi cadrului normativ al Republicii Moldova în materie de mediu.

Obiectul studiului îl formează domenii importante pentru dreptul internaţional al mediului, precum: participarea publicului la luarea deciziilor în materie de mediu, răspunderea civilă pentru daune nucleare, comerţul cu specii sălbatice de floră şi faună pe cale de dispariţie ş.a.

Ghidul dispune de o valoare aplicativă, dat fiind recomandările înaintate la fiecare domeniu cercetat.

Actualitatea acestui studiu este determinată de stringenţa problemelor inerente pe care le întâmpină Republica Moldova în procesul de implementare a convenţiilor internaţionale pe care le-a ratificat, spre exemplu – a Convenţiei de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora din 22.03.1989, cadrul legal naţional în acest sens fiind total neadaptat la obligaţiile asumate prin ratificarea acestei Convenţii.

Totodată, actualitatea studiului realizat derivă şi din contextul mondial; or, provocările cu care se confruntă astăzi omenirea în condiţiile globalizării care se efectuează cu paşi rapizi, creşterea continuă a necesităţii de producere şi de utilizare a resurselor naturale, prejudiciile aduse mediului nu se lasă mult aşteptate.

În acest sens, raţionalitatea prezentului Ghid rezidă în combinarea reglementărilor internaţionale din domeniul mediului cu legislaţia naţională pentru a crea o viziune complexă asupra protecţiei mediului atât la nivel naţional, cât şi internaţional.

Ghidul este recomandat pentru a fi utilizat în instituţiile de învăţământ superior cu profil juridic de către doctoranzi, masteranzi şi studenţi.

GUVERNAREA MEDIULUI

Convenţia privind accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziilor şi accesul la justiţie în probleme de mediu, adoptată la Aarhus, la 25 iunie 1998

1. Originea conceptelor privind accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziilor şi accesul la justiţie în probleme de mediu

Originea conceptelor de acces la informație, de participare a publicului la luarea deciziilor și de acces la justiție în probleme de mediu se regăsește într-un șir de acte internaționale, fiecare dintre ele stabilind sub formă de principiu unul sau mai multe dintre aceste deziderate.

Reieșind din cele expuse, menționăm că, din punct de vedere istoric, reglementările puse la baza Convenţiei de la Aarhus au evoluţionat din mai multe acte internaționale:

– Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 16 decembrie 1966, care în art.19 a prevăzut libertatea „de a căuta, de a primi şi de a răspândi informaţii";

– Declaraţia de la Stockholm asupra mediului uman (4–11 iunie 1972). Principiul 1 al Declaraţiei stabileşte că omul are drepul fundamental la libertate, egalitate şi condiţii de viaţă satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate să-i permită să trăiască în demnitate şi bunăstare. Principiile 4 şi 9 ale Declaraţiei de la Stockholm evocă mijloacele aflate la dispoziţia publicului pentru a-şi asuma, în deplină cunoştinţă de cauză, responsabilitatea sa faţă de mediu, iar principiul 20 se referă la încurajarea şi favorizarea în toate ţările a liberei circulaţii a informaţiilor;

– Declaraţia privind dreptul la apărarea dreptului la informaţie şi participare, adoptată la cea de-a 2-a Conferinţă Europeană privind mediul şi drepturile omului (3 decembrie 1980, Salzburg, Austria);

– Carta Africană a Drepturilor Omului şi Popoarelor (26 iunie 1981, Algeria), în care se face referinţă la un mediu satisfăcător, fa-

vorabil pentru dezvoltarea umană, iar art.24 proclamă că toate popoarele au dreptul la un mediu satisfăcător şi global, propice dezvoltării lor ş.a.[1]

Astfel, considerăm că deşi drepturile apărate de către Convenţia de la Aarhus erau în principiu cunoscute comunităţii internaţionale, acestea aveau însă un caracter delcarativ şi erau interpretate limitativ, ţinându-se cont de obiectul actului în care erau consemnate.

În acest sens, era necesară instituirea unei reglementări comune tuturor domeniilor care vizează mediul, prin care să se fortifice dreptul de acces la informaţie, dreptul de participare la luarea deciziilor, precum şi accesul la justiţie, ceea ce nu este mai puţin important în cazul în care se încalcă unul dintre drepturile enunţate *supra*.

În această ordine de idei, reieşind din necesităţile enumerate anterior, Convenţia Comisiei Economice Europene a Organizaţiei Naţiunilor Unite (CEE a ONU) privind accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziei şi accesul la justiţie în probleme de mediu (cunoscută şi sub denumirea Convenţia de la Aarhus) a fost deschisă spre semnare la 25 iunie 1998, în cadrul celei de-a IV-a Conferinţe Ministeriale „Un Mediu pentru Europa" desfăşurate în localitatea Aarhus din Danemarca.[2]

Convenţia îşi are originea în Declaraţia asupra mediului şi dezvoltării, semnată la Summitul Mondial de la Rio încă în 1992, şi este consacrată realizării Principiului 10 al Declaraţiei de la Rio, adoptate de 172 de guverne.[3]

Principiul 10 al Declaraţiei stipulează că problemele de mediu sunt cel mai bine tratate prin participarea tuturor cetăţenilor interesaţi, la un nivel relevant. Statele vor facilita şi încuraja conştiinţa şi

[1] *A se vedea*: P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenţiei de la Aarhus*. „Eco-Tiras"[online]. Chişinău, 2010, p.5 [Accesat: 23.12.2016], Disponibil pe Internet:<http://eco-tiras.org/books/Aarhus-Judges-Guide-MD-2010.pdf>.

[2] Ibidem, p.4.

[3] Comunicat de presă – Sesiunea a IV-a a Reuniunii Părţilor Convenţiei de la Aarhus [online] 24.06.2011. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet:<http://mediu.gov.md/index.php/serviciul-de-presa/noutati/744-comunicat-de-presa-sesiunea-a-iv-a-a-reuniunii-partilor-a-conventiei-aarhus>.

participarea publică facând informaţiile disponibile peste tot. Se va stabili accesul efectiv la procedurile juridice şi administrative, inclusiv de reparare şi remediere.[4]

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

După cum s-a menționat anterior, dezvoltarea cadrului internațional legal în domeniu s-a materializat prin încorporarea reglementărilor legale într-un șir de acte internaționale, majoritatea bazate pe prevederile Convenției de la Aarhus, unele dintre acestea menționate *supra*, care însă aveau un caracter limitat și vizau doar obiectul de reglementare.

Astfel, Convenţia îşi ia începutul în cadrul Conferinţei „Un Mediu pentru Europa", în perioada de elaborare a normelor ecologice internaţionale în domeniul drepturilor omului. Însă, rolul decisiv la elaborarea Convenţiei l-au avut declaraţiile, rezoluţiile şi convenţiile internaţionale. Principiile Convenţiei izvorăsc şi din procesul de elaborare a prevederilor legislaţiei cu privire la protecţia mediului şi drepturilor omului atât la nivel naţional, cât şi la nivel internaţional.

La 25 iunie 1998 Convenția a fost semnată de 39 de state, de Uniunea Europeană și a intrat în vigoare la 30 octombrie 2001. Republica Moldova a fost prima care a ratificat Convenția, la 7 aprilie 1999. Actualmente, Convenţia este semnată de 49 de state, dintre care 44 au ratificat-o.[5]

După sfera de aplicare Convenţia de la Aarhus este o convenţie regională, dar totodată este şi universală după importanţă, dat fiind că la ea poate adera orice ţară din lume. Ea a fost elaborată în cadrul dezbaterilor, care au durat circa doi ani, la care au participat state şi organizaţii neguvernamentale din zona Comisiei Economice Europene a ONU pentru Europa.

Elaborarea și promovarea Convenției privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului – Convenția de la Aarhus – a constituit un progres enorm în vederea dezvoltării bazei juridice internaționale în domeniu.[6]

---

[4] *A se vedea*: P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenției de la Aarhus,* p.7.

[5] Ibidem, p.5.

[6] F. Bran. *Ecologie generală şi protecţia mediului.* Bucureşti: Editura A.S.E., 2000, p.25.

3. Scopul aplicării

Scopul aplicării Convenției de la Aarhus este prevăzut în art.1 al acesteia.

Astfel, art.1 stipulează că pentru a contribui la protejarea drepturilor oricărei persoane din generațiile actuale şi viitoare de a trăi într-un mediu adecvat sanătății și bunăstării sale, fiecare Parte va garanta drepturile privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor şi accesul la justiție în probleme de mediu, conform prevederilor acestei Convenții.

În acest sens, menționăm că principalul scop al Convenției îl reprezintă protejarea drepturilor oricărei persoane din generațiile prezente sau viitoare de a trăi într-un mediu adecvat, urmărind totodată garantarea drepturilor protejate de aceasta de către fiecare din statele-părți.

Scopul aplicării Convenției poate fi perceput prin referirea la următoarele obiective:

1) asigurarea pentru reprezentanţii publicului a unui acces mai deschis la informaţia privind mediul pe care o deţin autorităţile publice, sporind astfel gradul deschiderii şi răspunderii autorităţilor statului;
2) oferirea către cetăţeni a posibilităţii de a-şi expune opinia şi îngrijorarea faţă de problemele ecologice şi asigurarea evidenţei respective a acestora de către persoanele responsabile pentru luarea deciziilor;
3) oferirea către public a accesului la procedurile de examinare a cauzelor privind încălcarea drepturilor lor la informaţie şi participare la luarea deciziilor, iar, în unele cazuri, oferirea posibilităţilor de a înainta acţiuni în cazurile de încălcare a legislaţiei de mediu cu caracter mai general.[7]

[7] P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenției de la Aarhus,* p.9.

4. Etapele-cheie procedurale

Convenţia de la Aarhus reprezintă un nou model de acord multilateral, care se concentrează asupra interacţiunii dintre autorităţile publice şi cele private. Semnatarii acestui document deosebit de important şi-au luat astfel obligaţia de a asigura accesul cetăţenilor la informaţia privind mediul, la participarea publică şi la justiţie.

Convenţia este structurată în baza a trei principii.

Primul principiu se referă la dreptul publicului de a avea acces la informaţia de mediu, care presupune asimilarea de cunoştinţe şi formarea de atitudini. Primul aspect se corelează cu reforma curriculumului şcolar şi cu implementarea strategiilor de educaţie permanentă, astfel încât elevii şi cetăţenii adulţi să cunoască şi să înţeleagă ce se întâmplă în mediul înconjurător.

Un alt aspect vizează conştientizarea cetăţenilor pentru problemele de mediu şi creşterea interesului lor, ca oameni educaţi, în acest domeniu. Pe de altă parte, se presupune că autorităţile vor propune mijloace eficiente, astfel încât informaţia de mediu să fie transparentă şi să poată fi obţinută de public.

Al doilea principiu se referă la dreptul publicului de a participa la luarea deciziilor, ceea ce înseamnă că autorităţile trebuie să fie deschise, astfel încât publicul interesat să poată influenţa conţinutul final al deciziei. Prin public se înțelege persoanele fizice şi juridice din societatea civilă.

Al treilea principiu are două componente: pe de o parte, garantează dreptul publicului de a se adresa justiției în cazul în care primele două drepturi sunt încălcate; pe de altă parte, considerat independent, garantează dreptul publicului de a se adresa justiţiei în cazurile în care legislaţia de mediu este încălcată. Pot fi urmate proceduri administrative şi/sau judiciare pentru contestarea legalităţii oricăror decizii sau acţiuni ale persoanelor private şi ale autorităţilor publice în legatură cu încălcarea legislaţiei de mediu.

Convenția a fost extinsă prin Protocolul privind Registrul emisiilor şi transportul substanţelor poluante (RETP). Protocolul a fost adoptat la Kiev în cadrul Conferinţei Ministeriale „Un Mediu pentru Europa”

la 21 mai 2003, fiind semnat de 36 de state (inclusiv de Republica Moldova) şi de Uniunea Europeană.

Scopul Protocolului constă în extinderea accesului publicului la informaţie prin crearea registrelor naţionale complexe, care vor contribui la eficientizarea participării publicului la luarea deciziilor de mediu, precum şi la prevenirea şi minimalizarea poluării mediului.[8]

Conform Convenţiei, informaţia privind mediul înseamnă orice informaţie scrisă, vizuală, audio, electronică sau sub orice formă materială, privind:

a) starea elementelor de mediu, cum ar fi aerul şi atmosfera, apa, solul, pământul, peisajul şi zonele naturale, diversitatea biologică şi componentele sale, inclusiv organismele modificate genetic şi interacţiunea dintre aceste elemente;

b) factori, cum ar fi: substanţele, energia, zgomotul şi radiaţia şi activităţile ori măsurile, inclusiv măsurile administrative, acordurile de mediu, politicile, legislaţia, planurile şi programele care afectează sau pot afecta elementele de mediu, analizele cost-beneficiu sau alte analize şi prognoze economice folosite în luarea deciziei de mediu;

c) starea sănătăţii şi siguranţei umane, condiţiile de viaţă umană, zonele culturale şi construcţiile şi modul în care acestea sunt sau pot fi afectate de starea elementelor de mediu.[9]

Fiecare Parte trebuie să ia măsurile legislative necesare şi să adopte reglementări şi alte măsuri, inclusiv pentru realizarea compatibilităţii dintre prevederile care pun în aplicare accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziilor privind mediul şi accesul la justiţie din cadrul acestei Convenţii, precum şi măsuri pentru intrarea ei în vigoare, pentru a stabili şi a menţine un cadru transparent şi consistent de aplicare a prevederilor Convenţiei. Se urmăreşte promovarea educaţiei ecologice şi conştientizarea publicului în problemele de mediu, în special cu referire la modalităţile de acces la informaţie, participarea la luarea deciziei şi accesul la justiţie în probleme de mediu.

[8] P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenţiei de la Aarhus,* p.8-9.

[9] R. Iordanov, P. Zamfir, N. Zamfir. *Executarea prevederilor Convenţiei de la Aarhus în Moldova: Ghidul funcţionarului public. Eco-Tiras.* Chişinău: „Elan Poligraf", 2015, p.14.

În sfera de aplicare a prevederilor relevante ale Convenţiei publicul trebuie să aibă acces la informaţii, să participe la luarea deciziilor şi să aibă acces la justiţie în problemele de mediu, fără nicio discriminare bazată pe cetăţenie, naţionalitate sau domiciliu, iar în cazul persoanelor juridice – fără discriminare bazată pe locul în care sunt înregistrate sau în care se află centrul efectiv al activităţii lor.

Fiecare Parte a Convenţiei trebuie să se asigure că autorităţile publice vor pune informaţiile la dispoziţia publicului, respectând prevederile legislaţiei naţionale:

a) fără a fi necesară declararea interesului;
b) sub forma cerută, în afara situaţiilor în care:
(i) este mai rezonabil pentru autoritatea publică să ofere informaţia cerută sub altă formă, caz în care trebuie arătate motivele pentru care poate fi făcută disponibilă în acea formă *sau*
(ii) informaţia este deja disponibilă publicului sub altă formă.

Informaţia de mediu trebuie făcută disponibilă în cel mai scurt timp şi cel târziu la o lună după ce cererea a fost înaintată, în afara cazului în care volumul şi complexitatea informaţiei justifică prelungirea acestei perioade până la două luni de la data solicitării. Solicitantul trebuie să fie informat despre orice prelungire şi despre motivele acesteia.

Totodată, Convenția nu are un caracter absolut, astfel încât prevede și situațiile când poate fi refuzată oferirea informației privind mediul; acestea, însă, trebuie interpretate în mod restrictiv, deoarece se va lua în considerare satisfacerea interesului publicului prin divulgarea informaţiilor şi posibilitatea ca informaţia solicitată să fie legată de emisiile în mediu.

În aceeași ordine de idei, menționăm că statele-părți au obligația de a se asigura că informația privind mediul devine disponibilă în mod progresiv prin intermediul unor baze electronice de date care sunt ușor accesibile publicului prin rețele de telecomunicaţii publice.

Conform articolului 7, fiecare stat semnatar al Convenţiei trebuie să ia măsuri practice adecvate şi/sau să promoveze prevederi pentru ca publicul să participe în timpul pregătirii planurilor şi programelor legate de mediu, într-un cadru transparent şi cinstit, după ce i-a fost furnizată informaţia necesară.

La acest nivel trebuie făcuţi următorii paşi:

a) trebuie fixată o perioadă suficientă pentru realizarea unei participări publice efective;
b) proiectele reglementărilor legale trebuie să fie publicate sau făcute disponibile prin alte metode;
c) publicului trebuie să-i fie oferită posibilitatea de a face comentarii, direct sau prin intermediul unor organisme consultative reprezentative. Rezultatul participării publicului trebuie să fie luat în considerare cât mai mult posibil.[10]

Astfel, reieşind din cele expuse mai sus, apreciem că Convenţia de la Aarhus serveşte drept instrument efectiv de asigurare a accesului la informaţia de mediu, de antrenare a publicului în procesul decizional şi a accesului la justiţie în cazul în care sunt încălcate (lezate) drepturile şi interesele ecologice. Având caracter prioritar faţă de legislaţia naţională, prevederile Convenţiei pot fi aplicate şi de instanţele de judecată; în mod direct, pot completa prevederile legislaţiei naţionale în domeniu şi/sau servesc ca bază pentru elaborarea legislaţiei naţionale, stabilind minimul de cerinţe faţă de ţările semnatare.[11]

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Ratificând Convenţia de la Aarhus, Republica Moldova şi-a asumat angajamentele să respecte şi să îndeplinească prevederile acestui instrument internaţional. Convenţia de la Aarhus a fost ratificată prin Hotărârea Parlamentului din 7 aprilie 1999. Republica Moldova a recunoscut că toată informaţia referitoare la mediu este informaţie de interes public, de aceea trebuie să fie accesibilă. Acest fapt va permite oamenilor să participe mai activ la procesul de protecţie a mediului şi a sănătăţii lor, iar pentru implementarea mecanismelor de asigurare a acestui drept gradul de răspundere a autorităţilor de stat pentru deciziile lor creşte.

[10] Editorial-aarhus principii directoare. [online]. [Accesat:11.12.2016]. Disponibil pe Internet:<http://www.naturalist.ro/colaboratori-ecomagazin/conventia-de-la-aarhus/>.

[11] P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenţiei de la Aarhus*, p.13.

La fel, prin Hotărârea Parlamentului din 26.04.2013, Republica Moldova a ratificat Protocolul privind registrele emisiilor şi transferului de poluanţi, întocmit la Kiev la 21 mai 2003, la Convenţia de la Aarhus, asigurând responsabilitatea de colectare a informaţiilor privind emisiile de poluanţi şi transferul acestora, instituirea şi ţinerea registrului naţional al emisiilor şi al transferului de poluanţi.

Acordurile internaţionale în domeniul protecţiei drepturilor omului la care Republica Moldova este parte acţionează direct pe teritoriul ţării şi pot fi aplicate nemijlocit conform art.4 din Constituţia Republicii Moldova, chiar dacă prevederile lor nu au reuşit să-şi găsească reflectare în legislaţia naţională.

Constituţia Republicii Moldova stabileşte în art.34 alin.(1) că „dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit".

În continuare, în acelaşi articol este indicat: „Autorităţile publice, potrivit competenţelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetăţenilor asupra treburilor publice şi asupra problemelor de interes personal".

Constituţia Republicii Moldova conţine un articol distinct (art.37 alin.(1) şi (2)), care consfinţeşte dreptul la informaţia de mediu.

Alineatul 3 din acelaşi articol al Constituţiei stipulează: „Tăinuirea sau falsificarea informaţiilor despre factorii ce sunt în detrimentul sănătăţii oamenilor se interzice prin lege".

Totodată, Republica Moldova a adoptat Legea nr.1515-XII din 16 iunie 1993 cu privire la protecţia mediului înconjurător, care stabileşte, în art.30, că statul asigură tuturor persoanelor fizice accesul general, oportun şi neîngrădit la informaţie despre starea mediului şi starea sănătăţii populaţiei.

O altă lege care reflectă accesul la informaţia de mediu este Legea nr.982-XIV din 11 mai 2000 privind accesul la informaţie. Aceasta însă reduce cercul persoanelor împuternicite de a avea acces la informaţie doar la cetăţenii Republicii Moldova (indiferent de locul aflării lor) şi la cetăţenii străini şi apatrizii aflaţi pe teritoriul ei (art.5).

Cu referire la informaţia ecologică, această limitare a legii contravine atât Constituţiei, cât şi Convenţiei de la Aarhus, de aceea nu trebuie luată în considerare.

Totodată, proiectul Legii privind accesul publicului la informaţia privind mediul, aprobat de Guvernul RM, elimină această limitare şi în art.3 în calitate de solicitant la informaţie prevede orice persoană fizică indiferent de cetăţenie, naţionalitate sau domiciliu; la fel, include în această categorie şi persoanele juridice, indiferent de locul în care sunt înregistrate sau în care se află centrul efectiv al activităţii lor.[12]

Reieşind din cele expuse mai sus, apreciem că, în pofida cadrului legal existent, precum şi a legilor care urmează să fie adoptate, Republica Moldova întâmpină greutăţi în ceea ce priveşte implementarea eficientă a Convenţiei de la Aarhus. În scopul realizării prevederilor Convenţiei de la Aarhus, a apărut necesitatea adoptării unui plan cu acţiuni concrete.

În prezent pot fi menţionaţi următorii factori ce limitează potenţialul Convenţiei de la Aarhus în Republica Moldova:

1) lipsa unor mecanisme viabile pentru implementarea acesteia;
2) informarea insuficientă a publicului şi autorităţilor despre drepturile şi obligaţiile lor în baza Convenţiei de la Aarhus, în special la nivel local;
3) lipsa unei strategii de comunicare a autorităţii centrale de mediu şi a mecanismelor de diseminare activă a informaţiei de mediu;
4) neîncrederea cetăţenilor în sistemul judiciar;
5) dificultăţi în asigurarea accesului la informaţia privind mediul, avându-se în vedere faptul că deţinătorul informaţiei este o instituţie subordonată Ministerului Mediului şi informaţia este catalogată ca fiind „cu plată”;
6) insuficienţa resurselor financiare (tiraj mic al publicaţiilor de mediu, actualizarea scundă a paginii web a Ministerului Mediului, reieşind din faptul că plasarea informaţiei generează cheltuieli suplimentare etc.);
7) accesul limitat la informaţia privind mediul din cadrul ministerelor ramurale sau al administraţiei publice locale.

[12] Proiectul Legii privind accesul publicului la informaţia de mediu,[online]. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.particip.gov.md/public/documente/120/ro_2488_proiect-lege-aces-la-info.PDF,>.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia de la Aarhus, din 25 iunie 1998, privind accesul la informaţie, participarea publicului la luarea deciziilor şi accesul la justiţie în probleme de mediu. Hotărârea Parlamentului nr.346-XIV din 7 aprilie 1999.
2. Constituţia Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
3. Legea cu privire la protecţia mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16 iunie 1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.10.
4. Legea privind accesul la informaţie, nr.982-XIV din 11 mai 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.88-90.

Alte surse

5. F. Bran. *Ecologie generală şi protecţia mediului*. Bucureşti: Editura A.S.E., 2000.
6. R. Iordanov, P. Zamfir, N. Zamfir. *Executarea prevederilor Convenţiei de la Aarhus în Moldova: Ghidul funcţionarului public*. Eco-Tiras. Chişinău: „Elan Poligraf", 2015.

Resurse internet

7. Comunicat de presă – Sesiunea a IV-a a Reuniunii Părţilor Convenţiei de la Aarhus [online] 24.06.2011. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://mediu.gov.md/index.php/serviciul-de-presa/noutati/744-comunicat-de-presa-sesiunea-a-iv-a-a-reuniunii-partilor-a-conventiei-aarhus>.
8. Editorial-aarhus principii directoare. [online]. [Accesat: 11.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.naturalist.ro/colaboratori-ecomagazin/conventia-de-la-aarhus/>.
9. http://mediu.gov.md/index.php/serviciul-de-presa/noutati/744-comunicat-de-presa-sesiunea-a-iv-a-a-reuniunii-partilor-a-conventiei-aarhus [online]. [Accesat: 27.12.2016].

10. Proiectul Legii privind accesul publicului la informaţia de mediu [online]. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.particip.gov.md/public/documente/120/ro_2488_proiect-lege-aces-la-info.PDF>.
11. P. Zamfir. *Ghidul Judecătorului în materia aplicării Convenției de la Aarhus*. „Eco-Tiras" [online]. Chișinău, 2010. [Accesat: 23.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://eco-tiras.org/books/Aarhus-Judges-Guide-MD-2010.pdf>.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Garantarea dreptului de acces la informație prin prisma Convenției de la Aarhus (speța Eco-TIRAS *vs* Agenția „Moldsilva").
2. Rolul Convenției de la Aarhus în prevenirea daunelor aduse mediului (exploatarea și monitorizarea Hidrocentralei Novodnestrovsc).
3. Dreptul privind participarea publicului la luarea deciziilor de mediu (speța Eco-TIRAS *vs* Consiliul Municipal Chișinău).
4. Asigurarea accesului la justiție pe cauze privind mediul în Republica Moldova.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinaţi obiectivul final al Convenţiei de la Aarhus:
   a. garantarea dreptului la un mediu sănătos
   b. evaluarea impactului asupra mediului
   c. asigurarea dezvoltării economice în mod durabil
2. Ce drepturi ecologice prevede Convenția de la Aarhus?
   a. dreptul asigurării securității ecologice
   b. dreptul la educație ecologică
   c. accesul la justiție în cazurile de mediu
   d. dreptul la informație de mediu

3. Determinați documentele internaționale în materie de mediu cu caracter declarativ:
   a. Declarația de la Stockholm
   b. Convenția pentru protecția stratului de ozon
   c. Convenția de la Aarhus
   d. Carta Mondială a Naturii

4. Conform Convenției de la Aarhus, solicitantul unei informații de mediu trebuie să indice motivul pentru care solicită informația?
   a. da
   b. nu

5. Cine este publicul interesat conform Convenției de la Aarhus?
   a. orice cetățean care poate suferi în rezultatul luării unei decizii
   b. ONG-urile ecologice
   c. orice cetățean pe care îl interesează problemele mediului

6. Determinați obligația părților conform Convenției de la Aarhus:
   a. asigurarea accesului la justiție în cauzele privind mediul
   b. lupta contra poluării aerului
   c. gestionarea resurselor biologice

7. Pentru îndeplinirea angajamentelor, părțile Convenției de la Aarhus se obligă să încurajeze și să faciliteze la nivel național și, dacă este cazul, subregional și regional:
   a. realizarea programelor de educație ecologică
   b. limitarea producerii și consumului a 5 substanțe care distrug ozonul (SDO)
   c. evaluarea impactului asupra mediului

8. Cine este depozitarul Convenției?
   a. Directorul general al Agenției Internaționale pentru Energia Atomică
   b. Comisia Economică pentru Europa
   c. Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite

Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, adoptată la Espoo, la 25 februarie 1991

1. Originea conceptului privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier

Evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un instrument procedural de prevenire a vătămării mediului.

Studiul de impact asupra mediului este unul prealabil și indispensabil eliberării oricărui tip de autorizații ce vizează activitatea care ar putea influența mediul care s-a generalizat, practic, în toate drepturile naționale, inclusiv în legislația Republicii Moldova.

Pentru prima dată acest concept a apărut în SUA în 1969 prin National Environmental Policy Act (NEPA), iar la moment cunoaște importante dezvoltări la nivel național, comunitar și internațional.[13]

Evaluarea impactului asupra mediului are la bază aplicarea principiilor dreptului internațional al mediului, cum ar fi: principiul răspunderii statelor pentru încălcarea unui drept internațional, fapt ce antrenează răspunderea statelor pentru aceste fapte. Or, în acest sens caracterul transfrontalier urmează să fie pus în evidență reieșind din faptul că violarea unui drept internațional, care are drept consecință un impact negativ asupra mediului, se răsfrânge asupra mai multor teritorii. Anume din acest considerent era necesară stabilirea unei reglementări la nivel internațional pentru a evalua impactul asupra mediului.

Adoptarea conceptului de evaluare a impactului asupra mediului mai are la bază și principiul prevenirii poluării mediului. În această ordine de idei, prevenirea unui eventual prejudiciu care ar putea fi provocat mediului este o soluție mult mai eficientă decât repararea ulteioară a pagubelor.

Reieșind din cele expuse *supra*, menționăm că elaborarea unui cadru normativ care ar reglementa acest domeniu era imperativ la nivel internațional, mai cu seamă ținându-se cont de caracterul transfronta-

[13] *A se vedea*: M. Duțu. *Dreptul Mediului. Suport de curs*, [online]. p.76, [Accesat: 16.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://www.scribd.com/doc/153185910/Mircea-Dutu-Dreptul-Mediului>.

lier al problemei abordate. În acest sens, la 25 februarie 1991, la Espoo (Finlanda) a fost adoptată, sub auspiciile ONU, Convenția pentru evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier.

Dacă anterior am declarat că adoptarea acestei Convenţiei a fost generată de existența unui şir de principii internaționale, atunci, odată cu apariția unei reglementări internaționale asupra domeniului vizat la nivel internațional, s-a conturat un nou principiu la nivel internațional, potrivit căruia stalele au „obligaţia de a evalua consecinţele asupra mediului".[14]

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

După cum am menționat *supra*, pentru prima dată conceptul de evaluare a impactului asupra mediului a fost utilizat în SUA în 1969 în National Environmental Policy Act.

Drept urmare, la nivel internațional au fost purtate discuții asupra necesității instituirii unei reglementări a principiului „evaluarea impactului asupra mediului".

Astfel, pe arena internaţională acest principiu a fost prevăzut într-o mulţime de recomandări adoptate de organizaţii internaţionale, precum cele ale OCDE: Declaraţia asupra politicii în domeniul impactului asupra mediului al proiectelor publice şi private importante din 14 noiembrie 1974, Recomandarea din 12 octombrie 1976 asupra principiilor relative la gestiunea zonelor de coastă etc., sau PNUE, în special principiul nr.4 din Principiile de conduită relative la resursele naturale partajabile, din 19 mai 1978.[15]

Principiul „evaluarea impactului asupra mediului" a fost inserat într-un șir de documente ce poartă un caracter regional, precum: Convenţia de la Apia, din 12 iunie 1976, asupra protecţiei naturii în Paci-

[14] C. Ceban, V. Tarlev. *Dreptul Internațional al Mediului: Note de curs*. [online]. Chișinău, 2013, p.29. [Accesat: 15.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.usem.md/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/053_-_Dreptul_international_al_mediului.pdf>.

[15] M. Duțu. *Dreptul Internațional al Mediului: Suport de curs*. [online]. București, 2012, p.31. [Accesat: 15.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://www.scribd.com/doc/144205923/Dreptul-International-Al-Mediului-Mircea-Dutu>.

ficul de Sud (art.5 alin.(4)); Convenţia de la Kuala Lumpur, din 1985, asupra conservării naturii şi resurselor naturale ş.a.[16]

Însă, actul ce reglementează nemijlocit acest principiu este Convenţia privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, care de altfel reprezintă nu doar o expunere generală, ci determină şi mecanismul aplicabil, necesar pentru a evalua impactul activităţilor desfăşurate asupra mediului.

Protocolul Evaluării strategice de mediu a fost adoptat în temeiul Convenției de la Espoo, care a întrat în vigoare la 11 iulie 2010. Protocolul SEA garantează aplicarea Convenției de la Espoo la capitolul integrarea evaluării de mediu în planurile și programele politice la etapa inițială de proiectare.

3. Scopul aplicării

Scopul de aplicare a Convenției reiese din Preamblul acesteia, precum și din reglementările pe care le conține, deoarece nu are un articol separat care ar expune scopul de aplicare a acestui document.

Astfel, obiectul documentului îl constituie promovarea unei dezvoltări raţionale din punct de vedere ecologic şi durabile prin aportul informaţiilor privind incidentele reciproce ale activităţilor economice şi efectele lor asupra mediului, în particular într-un context transfrontalier, cuprinzând în textul ei un şir de acţiuni care urmează a fi întreprinse de către statele-părți în scopul îndeplinirii obiectivului Convenției, și anume: implementarea conceptului de evaluare a impactului asupra mediului.

La fel, Convenţia reglementează drepturile şi îndatoririle statelor-părţi în ceea ce priveşte efectele transfrontaliere ale diferitelor activităţi şi fixează proceduri ce prevăd asigurarea luării în considerare a factorilor de mediu în procesul decizional.

Astfel, reieșind din cele expuse *supra*, determinăm că scopul principal de aplicare a acestei Convenții îl reprezintă promovarea conceptului de „dezvoltare durabilă”, potrivit căruia mediul înconjurător trebuie să fie rezervat nu doar pentru generațiile existente, dar și pentru

[16] M. Duțu. *Dreptul Internațional al Mediului,* p. 31.

cele viitoare. În această ordine de idei, evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un deziderat pentru comunitatea internațională. Or, fiecare activitate economică de producere, care presupune un impact asupra mediului, trebuie să fie evaluată; anume în asemenea mod se poate ajunge la evitarea riscurilor existente pentru mediu şi la anticiparea unor eventuale pagube.

4. Etapele-cheie procedurale

Referindu-ne la etapele-cheie procedurale, menționăm că Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier impune statelor-părți un șir de acțiuni care urmează a fi întreprinse pentru realizarea scopului Convenției.

Întru determinarea etapelor-cheie procedurale care reies din prevederile Convenției, în mod prioritar urmează să definim noțiunea de evaluare a impactului asupra mediului în sensul Convenției.

Astfel, potrivit art.1 al Convenției, evaluarea impactului asupra mediului înseamnă o procedură naţională având drept scop evaluarea impactului probabil asupra mediului al unei activităţi propuse. Totodată, același articol definește activitatea propusă ca fiind orice activitate sau orice proiect care vizează modificarea majoră a unei activităţi, a cărei executare face obiectul deciziei unei autorităţi competente în concordanţă cu întreaga procedură naţională aplicabilă.

Reieșind din cele expuse *supra,* apreciem că evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un „instrument necesar în vederea îmbunătăţirii calităţii informaţiilor furnizate factorilor de decizie şi care permite acestora să ia decizii raţionale din punctul de vedere al mediului, concentrate pe limitarea, pe cât posibil, a impactului nagativ semnificativ al activităţilor".

Totodată, „impact transfrontalier" înseamnă orice impact, nu neapărat de natură globală, produs de o activitate propusă în limitele unei zone de sub jurisdicţia unei Părţi, a cărui origine fizică se situează, total sau parţial, în cadrul zonei aflate sub jurisdicţia unei alte Părţi.

Revenind la etapele-cheie procedurale prevăzute de către Convenție pentru statele-părți, menționăm că acestea sunt de mai multe tipuri.

Astfel, potrivit art.2 alin.(1) al Convenției, părțile vor lua, individual sau împreună, toate măsurile adecvate şi eficiente pentru prevenirea, reducerea şi controlul impactului transfrontalier, negativ semnificativ, pe care activităţile propuse îl produc asupra mediului.

Totodată, alin.(2) al articolului nominalizat *supra* impune în sarcina statelor obligația de a stabili măsurile juridice, administrative sau de altă natură, necesare pentru aplicarea prevederilor acestei Convenţii, inclusiv pentru stabilirea unei proceduri de evaluare a impactului asupra mediului, care să permită participarea publicului la activităţile propuse ce pot cauza un impact transfrontalier negativ semnificativ asupra mediului, precum şi la pregătirea documentaţiei de evaluare a impactului asupra mediului.

În sensul Convenției, părțile de pe teritoriul statului sau al statelor unde se vor desfășura activități propuse sunt numite „parte de origine", care, potrivit alin.(3) al aceluiaşi articol, va veghea ca să se procedeze la o evaluare a impactului acestor activități asupra mediului înainte de luarea deciziei de a autoriza activitatea propusă.

Astfel, pe lângă cele expuse mai sus, părțile sunt ținute să organizeze discuții cu referire la activitățile propuse şi asupra impactului pe care acestea urmează să-l producă.

În aceeaşi ordine de idei, menționăm că o acțiune concretă care urmează a fi întreprinsă de către Partea de origine, în temeiul art.3 al Convenției, constă în notificarea statelor, asupra cărora s-ar putea răsfrânge consecințele negative ale acestei activități.

Notificarea reprezintă o adresare, o aducere la cunoştință statului potențial afectat de activitatea propusă, în scopul unor consultări suficiente şi eficiente. De precizat că notificarea urmează a fi făcută statelor nu mai târziu de momentul informării publicului propriu despre activitatea propusă.

Prevederile art.3 al Convenției stabilesc conținutul notificării, sub aspectul informațiilor care urmează a fi prezentate, precum și conduita părților care pot fi afectate.

Un alt aspect ce ține de purtarea consultărilor privind o activitate propusă este „elaborarea documentației privind evaluarea impactului asupra mediului". Documentația dată trebuie să reflecte cel puțin

informațiile cuprinse în Anexa II a Convenției, care se referă în mod principal la descrierea activităţii propuse şi a scopului acesteia, la descrierea măsurilor de ameliorare propuse pentru a se reduce cât mai mult posibil impactul asupra mediului, la descrierea mediului posibil de a fi afectat de activitatea propusă şi la alternativele acestei activități.

Următoarea etapă ce urmează să o parcurgă părțile este demararea consutlărilor pe marginea documentației privind evaluarea impactului asupra mediului.

Ultima etapă în acest sens o reprezintă luarea deciziei finale privind activitatea propusă. Astfel, la adoptarea aceteia urmează să se țină cont de evaluarea impactului asupra mediului, inclusiv de documentaţia pentru evaluarea impactului asupra mediului, precum şi de observaţiile primite în acest sens din partea publicului.

Totodată, urmează a fi specificat faptul că există posibilitatea ca părţile interesate să stabilească, la cererea oricăreia dintre ele, dacă este necesară efectuarea unei analize ulterioare realizării proiectului şi, în caz afirmativ, care este amploarea acesteia, luând în considerare impactul transfrontalier negativ semnificativ al activităţii pentru care s-a efectuat o evaluare a impactului asupra mediului conform acestei Convenţii. Orice analiză ulterioară realizării proiectului va include în mod special supravegherea activităţii şi determinarea oricărui impact transfrontalier negativ.

Nu în ultimul rând menționăm că, în scopul îndeplinirii respectivei Convenții, părțile pot aplica tratatele bilaterale existente sau pot încheia altele noi, pentru a facilita realizarea obiectivelor propuse.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Cu referire la dezvoltarea cadrului național legal, menționăm că Republica Moldova a devenit parte la Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier din 25.02.1991 prin Hotărârea Parlamentului nr.1546-XII din 23.06.1996 (în vigoare pentru Republica Moldova din 10 septembrie 1997).

Urmare a ratificării Convenției la nivel național au fost adoptate două legi, care sunt incidente procedurii de evaluare a impactului asupra mediului:

- Legea privind expertiza ecologică, nr.851 din 29.05.1996;[17]
- Legea privind evaluarea impactului asupra mediului, nr.86 din 29.05.2014[18].

La fel, a fost emis un ordin al ministrului Mediului nr.9 din 10 februarie 2015 cu privire la implementarea capitolului III al Legii nr.86 din 29 mai 2014 privind evaluarea impactului asupra mediului.

Legislația națională prevede procedura de efectuare a evaluării impactului asupra mediului, modalitatea de aducere la cunoștința publicului a activităților propuse.

În această ordine de idei, menționăm că aducerea la cunoștința publicului, spre exemplu, reprezintă un element imperativ al activității de evaluare a impactului asupra mediului, iar evitarea acestei proceduri oferă dreptul de a contesta acțiunile efectuate, eventual, de a anula actele care au fost emise în vederea autorizării efectuării activităților propuse.

Referindu-ne la legislația națională, identificăm o dublare a normelor care țin de evaluarea impactului asupra mediului, dat find faptul că de la ratificarea Convenției până la adoptarea Legii cu privire la evaluarea impactului asura mediului, acestei proceduri îi era incidentă Legea cu privire la expertiza ecologică. Ulterior, odată cu adoptarea Legii cu privire la evaluarea impactului asupra mediului, logic ar fi aborgarea Legii din 1996 sau cel puțin comasarea normelor care se referă la efectuarea studiului privind impactul asupra mediului. Însă, în mod paradoxal, ambele legi sunt funcționale pe teritoriul Republicii Moldova, fapt ce pune în dificultate persoanele interesate în evaluarea impactului asupra mediului în cadrul unei activități propuse.

Mai este de menționat că Legea privind evaluarea impactului asupra mediului transpune parțial Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (publi-

[17] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.52-53.
[18] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.174-177.

cată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene numărul L26 din ianuarie 2012). Expunera parțială a acestei Directive în legislația națională trezește dubii privitor la corectitudinea testului de compatibilitate efectuat în procesul de armonizare a legislației și la modul în care aceasta a fost votată în Parlament.

În acesată ordine de idei, se impune, ca și recomandare sub aspect legislativ, evitarea dublei reglementări, care nu provoacă decât confuzie și nu sporește corectitudinea procesului de evaluare a impactului asupra mediului.

Reieșind din prevederile Hotărârii Guvernului nr.301 din 24.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023[19], în mod special a Anexei nr.I a acesteia, şi a Planului de acţiuni pentru implementarea Strategiei, identificăm următoarele priorități pentru Republica Moldova:

***Priorităţi pe termen scurt**:*

- adoptarea Legii privind evaluarea strategică de mediu în conformitate cu prevederile Protocolului privind SEA și cu Directiva Uniunii Europene 2001/42/CE privind evaluarea efectelor anumitor planuri şi programe asupra mediului;
- adoptarea proiectului de lege privind ratificarea Protocolului privind SEA.

Priorităţi pe termen mediu:

- elaborarea Regulamentelor necesare, urmând adoptarea noii legi privind evaluarea impactului asupra mediului;
- reorganizarea sistemului instituțional pentru a stabili atribuții, drepturi şi obligaţii bine determinate, fară suprapuneri în activităţi şi cu subdiviziuni în cadrul structurii centrale şi în regiuni;
- stabilirea unei proceduri de consultare cu reprezentanții autorităților de mediu și elaborarea procedurii pentru consultări publice;
- stabilirea acordurilor cu țările vecine pentru schimbul de informații și consultare.

[19] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.104-109.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, adoptată la Espoo, la 25 februarie 1991. În: Ediţia oficială „Tratate internationale", 1999, vol.7, p.39.
2. Legea privind expertiza ecologică, nr.851 din 29.05.1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.52-53.
3. Legea privind evaluarea impactului asupra mediului, nr.86 din 29.05.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.174-177.
4. Ordinul ministrului Mediului nr.9 din 10 februarie 2015 cu privire la implementarea capitolului III al Legii nr.86 din 29 mai 2014 privind evaluarea impactului asupra mediului.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023, nr.301 din 24.04.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.104-109.

Resurse internet

6. M. Duțu. *Dreptul Internațional al Mediului: Suport de curs*. [online]. București, 2012. [Accesat: 15.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://www.scribd.com/doc/144205923/Dreptul-International-Al-Mediului-Mircea-Dutu>.
7. C. Ceban, V. Tarlev. *Dreptul Internațional al Mediului: Note de curs*. [online]. Chișinău, 2013. [Accesat: 15.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.usem.md/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/053_-_Dreptul_international_al_mediului.pdf >.
8. M. Duțu. *Dreptul Mediului. Suport de curs*. [online]. [Accesat: 16.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://www.scribd.com/doc/153185910/Mircea-Dutu-Dreptul-Mediului>.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Rolul procesului de evaluare a impactului asupra mediului în prevenirea daunelor aduse mediului în context transfrontalier.
2. Participarea publicului la evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului.
3. Asigurarea luării în considerare a factorilor de mediu în procesul decizional.
4. Executarea prevederilor Convenției de la Espoo în exploatarea și monitorizarea Hidrocentralei Novodnestrovsc, RM-Ucraina.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinați rolul evaluării impactului asupra mediului înconjurător:
   a. indentificarea masurilor specifice de ameliorare a efectelor negative asupra mediului
   b. repararea adecvată a prejudiciilor cauzate prin accidente nucleare
   c. combaterea poluării atmosferice transfrontaliere pe lungă distanță
2. Determinați obiectivul final al Convenției de la Espoo:
   a. integrarea considerentelor de mediu în procesul de luare a deciziilor
   b. antrenarea unui mecanism de responsabilitate pentru daune ecologice
   c. dezvoltarea economică în mod durabil
3. Care principiu prevede conștientizarea faptului că este mai important să se prevină acțiunile de prejudiciere a naturii decât cele de reparare a pagubelor produse?
   a. principiul dezvoltării durabile
   b. principiul prevenirii
   c. principiul răspunderii pentru daune aduse mediului

4. Determinaţi ce reguli specifice privind poluarea transfrontalieră s-au confirmat ca principii?
   a. colaborarea transfrontalieră
   b. informarea prealabilă
   c. expertizarea ştiinţifică

5. Determinați obligația părților conform Convenției de la Esspoo:
   a. asigurarea accesului la justiție în cauzele privind mediul
   b. informarea asupra posibilităţii unui impact negativ semnificativ transfrontalier
   c. gestionarea resurselor biologice

6. Determinați esența impactului transfrontalier:
   a. poluarea la o distanţă la care nu este în general posibil să se distingă contribuţiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie
   b. efectul negativ al activităţii planificate, a cărei origine fizică se află într-o zonă situată sub jurisdicţia altui stat
   c. importul și exportul produselor chimice periculoase și a pesticidelor

Convenția cu privire la răspunderea civilă pentru daune nucleare, adoptată la Viena, la 21 mai 1963

1. Originea conceptului privind răspunderea civilă pentru daune nucleare

Folosirea pe scară tot mai largă și în tot mai multe state a energiei nucleare în scopuri pașnice a pus probleme deosebite și în ceea ce privește securitatea desfășurării unor activități, precum și instituirea răspunderii civile pentru eventualele daune suferite în consecință, fapt ce a determinat reglementarea unui regim special în materie.

Alături de stabilirea unor norme severe de securitate impuse de industria nucleară, gravitatea potențialelor pagube și dificultatea soluționării cererilor de reparare a lor au reclamat adoptarea unor reglementări adecvate în plan național și internațional. În același timp, așa cum au demonstrat accidentele nucleare de până acum, în special cel de la Cernobâl din 6 aprilie 1986, consecințele acestora depașesc granițele politice ale statelor, iar repararea daunelor produse comportă dificultăți.

În acest sens, comunitatea internațională a ajuns la concluzia că este necesar de a institui un sistem de răspundere civilă a statelor pentru daunele nucleare.

De altfel, prima reglementare în acest sens a fost Convenția asupra răspunderii civile în domeniul energiei nucleare, semnată la 29 iulie 1960 la Paris (intrată în vigoare la 1 aprilie 1968), sub auspiciile Agenției pentru Energie Nucleară a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (AEN/OCDE), în scopul de a oferi un regim special uniform al răspunderii civile pntru daune nucleare în Europa de Vest.

Specificul Convenției date este că reglementa domeniul vizat la nivel regional. Ținând însă cont de importanța problemei abordate, era necesară adoptarea unui document cu specific internațional.

În aceste circumstanțe, la inițiativa AIEA, în cadrul Conferinței internaționale de la Viena, care a avut loc între 29 aprilie și 19 mai 1963, Convenția de la Viena cu privire la răspunderea civilă pentru daune nucleare a fost deschisă spre semnare la 21 mai împreună cu

Protocolul facultativ privind reglementarea obligatorie a litigiilor. Protocolul s-a dovedit a fi un act important pe lângă Convenția de la Viena, astfel ca statele membre să nu se eschiveze de la reglementarea conflictului, ci să îndreprindă toate măsurile necesare și optime pentru înlăturarea conflictului.

La 1 octombrie 1969 Convenția a fost ratificată doar de către 8 state (Iugoslavia, Columbia, Cuba, Republica Arabă Unită, Filipine ș.a.); URSS a semnat actul final al Conferinței și a votat pentru adoptarea Convenției. La 12 noiembrie 1977 Convenția a intrat în vigoare pentru următoarele state: Argentina, Bolivia, Egipt, Camerun, Peru, Nigeria, Trinidad, Tobago ș.a.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

După cum am menționat anterior, prima reglementare a instituției de răspundere civilă pentru daune nucleare a avut loc prin intermediul Convenției de la Paris, semnate la 29 iulie 1960.

Această Convenţie a fost completată prin Convenţia de la Bruxelles din 31 ianuarie 1963, care a prevăzut punerea la dispoziţia victimelor unui accident nuclear a unei indemnizaţii adiţionale prin intermediul fondurilor publice furnizate de părţile contractante.

Respectiv, următoarea reglementare a domeniului răspunderii civile pentru daune nucleare a fost instituită anume prin Convenţia privind responsabilitatea civilă în materie de pagube nucleare (Convenţia de la Viena), încheiată la Viena la 21 mai 1963, intrată în vigoare la 12 noiembrie 1977.

Convenţia porneşte de la „necesitatea instituirii unor standarde minime, de natură să asigure protecţia financiară împotriva daunelor rezultând din anumite utilizări ale energiei nucleare în scopuri paşnice". Spre deosebire de Convenţia de la Paris, cea de la Viena are o vocaţie universală, putând fi semnată, practic, de toate statele lumii.

Aceste reglementări instituie principiul răspunderii civile obiective în sarcina exploatantului instalaţiei nucleare pentru daunele produse de accidentul nuclear survenit în acea instalaţie ori cauzat de materiale nucleare în timpul transportului, provenind sau având ca destinaţie propria instalaţie.

Convenția vine și cu un Protocol facultativ privind reglementarea obligatorie a litigiilor, pentru a împiedica eschivarea statelor de la plata daunelor.

Totuși, adoptarea Convenției de la Viena comportă și unele probleme. Astfel, după cum se apreciază în literatura de specialitate, principala problemă în cadrul ambelor convenții (de la Paris și de la Viena), dar în mod general în domeniul dreptului internațional al mediului, rămâne stabilirea limitelor, a obiectivelor privind protecția mediului înconjurător, comune pentru toate statele parți la convenții, atât la nivel internațional cât și la nivel regional.[20] Dat fiind faptul că răspunderea juridică (în cazul dat, cea civilă) pentru fiecare stat care este responsabil pentru instalațiile nucleare reprezintă o latură vulnerabilă, odată ce statul și-a luat angajament față de celelalte state părți la convenții, el este obligat să le respecte. În conformitate cu principiul internațional „*pacta sunt servanda bonna fide*", nicio parte nu poate deroga de la prevederile Convenției.

În ultima perioadă, în cadrul AIEA a fost realizată revizuirea Convenției de la Viena privind răspunderea civilă pentru daune nucleare. Principalele obiective de revizuire: extinderea sintagmei „daune nucleare" conform Convenției de la Viena, care ar include prejudiciul mediului înconjurător; extinderea aplicării geografice a Convenției de la Viena și stabilirea mecanismelor complementare de recuperare a prejudiciului. Ca urmare, în septembrie 1997, la conferința diplomatică ce și-a desfășurat lucrările în sediul AIEA la Viena, au fost adoptate două noi documente. Conform unuia din acestea – Protocolului ce schimbă Convenția de la Viena, limita mărimii răspunderii pentru operator se stabilește până la minimul de 300 DST (art.7 alin.(1.1) lit.a)).[21]

Al doilea document adoptat la conferință determină compensația adăugătoare de recuperare în dependență de sursele de contribuție a

[20] I.M. Anghel, F. Deak, M. Popa. *Răspunderea civilă*. București: Editura Științifică, 1970, p.10.

[21] Protocol de amendare a Convenției de la Viena privind răspunderea civilă pentru daune nucleare din 12 septembrie 1997 [online]. [Accesat: 25.12.2016]. Disponibil pe Internet: <.http://www.cncan.ro/assets/Legislatie/Tratate-acorduri-conventii/Conventii/protocconv09.pdf>.

statelor părți la Convenția de la Viena, precum și în dependență de existența pe teritoriul acestora a instalațiilor nucleare.

Cele două protocoale au dus în mod general la reglementarea proporțională a răspunderii civile materiale pentru daune nucleare fiind specificat domeniul nuclear, dar și protecția mediului.

3. Scopul aplicării

Scopul de aplicare a Convenției de la Viena din 1963 ține de stabilirea unui regim de răspundere materială, și anume – civilă, pentru impactul nuclear, în urma utilizării instalațiilor nucleare.

Obiectivul declarat în Preambul este acela de a asigura o reparare adecvată a pagubelor aduse persoanelor-victime, cauzate prin accidente nucleare, luând măsurile necesare pentru a evita împiedicarea dezvoltării producţiei şi utilizării energiei nucleare în scopuri paşnice**.**

Totodată, scopul declarat al Convenției este și de a dezvolta relațiile de prietenie între națiuni, indiferent de sistemele constituționale și sociale.

Astfel, reieşind din cele expuse mai sus, apreciem că prevederile Convenției de la Viena sunt predestinate pentru asigurarea dezvoltării relațiilor dintre state, cooperării şi despăgubirii pentru acțiunile nucleare desfășurate.

4. Etapele-cheie procedurale

Reglementarea domeniului răspunderii civile pentru daunele nucleare este un proces destul de complex, dat fiind faptul că aceasta presupune determinarea legii aplicabile, a instanțelor competente, a principiilor generale și, nu în ultimul rând, recunoașterea și executarea hotărârii adoptate de către o instanță competentă. În acest sens, Convenția de la Viena vine cu soluții certe pentru atingerea scopului declarat.

Urmează a fi menționat faptul că prevederile Convenției de la Viena instituie o serie de principii comune răspunderii civile pentru daunele nucleare, cum sunt:

– principiul răspunderii obiective și exclusive: Convenția de la Viena a optat pentru o raspundere obiectivă, independentă de

culpa exploatantului pentru prejudiciile cauzate de un accident nuclear survenit în instalația sa. Exploatantul răspunde obiectiv de orice daună nucleară, culpa fiind exclusă;

– principiul canalizării răspunderii spre exploatant: se exprimă în faptul că victimele nu pot acționa decât împotriva exploatantului responsabil și în faptul că exploatantul nu dispune de un drept de regres împotriva altor persoane;
– principiul limitării răspunderii exploatantului: responsabilitatea exploatantului este limitată atât în ceea ce privește cuantumul reparației financiare, cât și în privința termenului de introducere a cererii.

Originalitatea regimului răspunderii civile pentru dauna nucleară se referă la faptul că principiile pe care le rezolvă se aplică, pentru prima dată sistematic, unui domeniu industrial și au cunoscut o largă consacrare la nivel internațional. Cu toate dificultățile înregistrate în privința răspunderii, voința statelor de a armoniza legislațiile naționale în materie există și este probată de convențiile internaționale menționate și de raporturile speciale pe care acestea le instituie.

Convenția definește noțiunile de „daună nucleară", „exploatant", „legea instanței competente" și instituie, după cum am menționat *supra*, obligația exploatantului de a suporta în totalitate consecințele/pagubele care au fost produse în mod obiectiv oricărei persoane, fie aceasta persoană fizică ori persoană juridică de drept public sau de drept privat, orice organizație internațională cu personalitate juridică în temeiul legii statului pe teritoriul căruia se află instalația și orice stat sau orice subdiviziuni constitutive ale acestuia.

Astfel, în temeiul principiilor prezentate mai sus se reglementează întreaga procedură în pricinile de răspundere civilă pentru daunele de mediu, Convenția stabilind acțiunile pentru care se face vinovat exploatantul, condițiile de limitare a răspunderii, dreptul de regres, garanțiile financiare oferite de către exploatant transportatorului ș.a.

Statele semnatare urmează să se conducă de prevederile Convenției și o obligație inerentă care rezultă din prevederile acestui document internațional este recunoașterea unei hotărâri adoptate de către o instanță competentă în privința răspunderii pentru daunele nucleare.

Referindu-ne la interferența legislației naționale cu prevederile Convenției, menționăm că legislația națională ce reglementează prezentul domeniu se aplică în egală măsură cu prevederile Convenției și aceasta nu aduce atingere unor altor acorduri încheiate de către statele membre, care la fel vizează răspunderea internațională civilă în domeniul energiei nucleare.

Totodată, urmează a fi menționat faptul că victima unui accident nuclear nu poate pretinde daune în temeiul Convenției de la Viena, dacă acestea au fost reparate în temeiul unei alte Convenții internaționale privind răspunderea civilă în domeniul energiei nucleare.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Republica Moldova a aderat la Convenția de la Viena privind răspunderea civilă pentru daune nucleare prin Hotărârea nr.1450 28.01.1998 cu privire la aderarea Republicii Moldova la unele convenții din cadrul Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, printre care se specifică Convenția menționată.

Astfel, în urma aderării la convențiile ce țin de securitatea nucleară, Republica Moldova a purces la reglementarea domeniului ce vizează energia nucleară.

În plan legislativ au fost elaborate și adoptate acte normative care și-au propus ca scop reglementarea activității nucleare pe teritoriul Republicii Moldova, intervenind cu următoarele acte și organe: Agenţia Naţională de Reglementare a Activităţilor Nucleare şi Radiologice (ANRANR).

ANRANR este un organ central de specialitate al administraţiei publice centrale instituit de Guvernul Republicii Moldova pe lângă Ministerul Ecologiei şi Resurselor Naturale, creat întru formularea politicii statului în domeniul nuclear şi radiologic, promovarea şi monitorizarea aplicării exclusiv paşnice a activităţilor nucleare şi radiologice în Republica Moldova.

Principalul obiectiv al ANRANR reprezintă exercitarea funcţiilor de reglementare a activităţilor nucleare şi radiologice prevăzute

în Legea privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare şi radiologice, nr.111-XVI din 11.05.2006.[22]

ANRANR activează în baza Regulamentului privind Agenţia Naţională de Reglementare a Activităţilor Nucleare şi Radiologice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.32812 din 23.03.2007. [23]

Prin urmare, rolul organului dat se extinde în totalitate asupra materiei de securitate nucleară pe teritoriul Republicii Moldova, reprezentând în numele statului, cu acordul Guvernului, interesele acestuia pe plan naţional şi internaţional în domeniul specificat. În sarcina instituţiei date se află aplicarea legislaţiei în domeniul activităţilor nucleare, precum şi a tratatelor internaţionale la care Republica Moldova este parte, în acelaşi rând reglementarea răspunderii civile pentru daune nucleare conform Convenţiei de la Viena.

O altă lege care reglementează domeniul dat este Legea nr.132 din 08.06.2012 privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare, care cuprinde reglementări ce vizează problema autorizării în domeniul nuclear, obligaţiile titularilor de autorizaţie şi ale persoanelor fizice şi juridice care desfăşoară astfel de activităţi, supravegherea stării de sănătate a personalului, a populaţiei şi a mediului, răspunderea civilă pentru pagubele nucleare etc.

Reieşind din cele expuse mai sus, apreciem că Republica Moldova prin legislaţia sa naţională completează din punct de vedere juridic cadrul legal internaţional care reglementează răspunderea civilă pentru daunele nucleare. De apreciat este şi instituirea unui organ care este responsabil pentru aplicarea legislaţiei în domeniul energiei nucleare.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia cu privire la răspunderea civilă pentru daune nucleare, adoptată la Viena, la 29 aprilie 1963. În: Ediţia oficială „Tratate internaţionale", 1999, vol.15, p.7.

[22] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.98-101/451.
[23] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.43-46/344.

2. Hotărârea Parlamentului cu privire la aderarea Republicii Moldova la unele convenţii din cadrul Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică, nr.1450 din 28.01.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.014.
3. Legea privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare şi radiologice, nr.111-XVI din 11.05.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.98-101/451.
4. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului privind Agenţia Naţională de Reglementare a Activităţilor Nucleare şi Radiologice, nr.32812 din 23.03.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.43-46/344.

Alte surse

5. I.M. Anghel, F. Deak, M. Popa. *Răspunderea civilă*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1970.

Resurse internet

6. Protocol de amendare a Convenției de la Viena privind răspunderea civilă pentru daune nucleare din 12 septembrie 1997 [online] [Accesat: 25.12.2016]. Disponibil pe Internet: <.http://www.cncan.ro/assets/Legislatie/Tratate-acorduri-conventii/Conventii/protocconv09.pdf>.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Răspunderea internațională civilă în domeniul energiei nucleare.
2. Asigurarea protecţiei împotriva daunelor rezultând din anumite utilizări ale energiei nucleare în scopuri paşnice.
3. Asigurarea securității nucleare pe teritoriul Republicii Moldova.
4. Repararea prejudiciului cauzat mediului de un accident nuclear în context transfrontalier.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinaţi principiul care stă la baza răspunderii internaţionale pentru pagube cauzate mediului:
   a. principiul prevenirii
   b. principiul egalităţii statelor
   c. principiul îndeplinirii cu bună-credinţă
   d. principiul „poluatorul plăteşte".

2. Determinaţi obiectivul final al Convenţiei de la Viena:
   a. integrarea considerentelor de mediu în procesul de luare a deciziilor
   b. antrenarea unui mecanism de responsabilitate pentru daune ecologice
   c. stabilirea unui sistem de gestiune integrată a naturii

3. Determinaţi cauza ce exclude caracterul ilicit al unei fapte internaţionale comise de către un stat, care poate justifica acţiunea altui stat prejudiciat de a lua contramăsuri fără folosirea forţei:
   a. forţa majoră
   b. starea de primejdie
   c. contramăsura

4. În ce caz exploatantul nu este ţinut să răspundă pentru dauna cauzată de un accident nuclear?
   a. pentru dauna nucleară cauzată de un accident nuclear rezultând direct din acte de conflict armat
   b. în cazul în care un accident nuclear survine în cursul transportului materialelor nucleare
   c. în cazul depozitării materialelor nucleare

5. În ce cazuri dreptul la reparaţie, în temeiul Convenţiei de la Viena, se stinge?
   a. în cazul depozitării materialelor nucleare
   b. dacă o acţiune nu este introdusă în 10 ani de la data accidentului nuclear
   c. în cazul în care un accident nuclear survine în cursul transportului materialelor nucleare

CONSERVAREA ŞI MANAGEMENTUL RESURSELOR NATURALE

Convenţia-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, adoptată la Rio de Janeiro, la 3-14 iunie 1992

1. Originea conceptului privind problema schimbării climei

Efectele schimbării climei au îngrijorat cercetătorii şi organizaţiile de mediu, fapt care iniţial era apreciat prin sintagma „încălzire globală". Însă, schimbările climatice includ nu doar o modificare a temperaturii medii, ci şi schimbări ale diverselor aspecte ale vremii, cum ar fi tipurile de vânt, cantitatea şi tipul de precipitaţii, precum şi tipul şi frecvenţa evenimentelor meteorologice extreme. De fapt, noţiunea „schimbări climatice globale" descrie mai clar situaţia cu care ne confruntăm.[24]

Convenţia-cadru a Naţiunilor Unite asupra Schimbărilor Climatice (UNFCCC) defineşte schimbările climatice ca „schimbări ale climei atribuite direct sau indirect activităţilor umane care duc la modificarea compoziţiei atmosferei globale şi care se adaugă variaţiei naturale a climei observată în perioade de timp comparabile".

Aşa cum afirma profesorul Michel Prieur, în pofida dezvoltărilor din ultimele decenii, mediul constituie astăzi o „noţiune-cameleon".[25] Astfel, schimbările climatice reprezintă o problemă serioasă, întrucât atât sistemul nostru natural, cât şi cel socioeconomic sunt sensibile la schimbări ale climei, iar amploarea şi viteza prognozată pentru acestea vor avea un impact semnificativ, care va ameninţa durabilitatea acestor sisteme.

În adoptarea Convenţiei de la Rio de Janeiro un rol important l-au jucat cerecetătorii ştiinţifici.

În 1988, Programul de mediu al Naţiunilor Unite şi Organizaţia Meteorologică Mondială au înfiinţat împreună Comitetul interguver-

[24] A. Lavinia, M. Dupleac, L. Zivcic, A. Bădilă. *Schimbările climatice – de la conştientizare la acţiune: Manual pentru activişti de mediu din România*. Bucureşti: 2004, p.25.

[25] M. Prieur. *Droit de renvironnement*. Paris: Dalloz, 1991, p.2.

namental de schimbări climatice (IPCC), întrucât preocuparea referitoare la schimbările climatice devenea o problemă politică.

Rolul IPCC este canalizat pe trei direcții: evaluarea informației științifice existente, evaluarea impactului potențial și formularea strategiilor care să se adreseze schimbărilor climatice.

IPCC este recunoscut ca fiind instituția științifică și tehnică cu cea mai mare autoritate în domeniul schimbărilor climatice, iar evaluările sale influențează profund negocierile din cadrul Convenției UNFCCC. IPCC continuă să furnizeze guvernelor informații relevante din domeniile științific, tehnic și socioeconomic pentru a evalua riscurile și a reacționa la schimbările climatice globale.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Textul UNFCCC a fost aprobat la 9 mai 1992, la New York. Semnarea Convenției a avut loc în două etape.

Prima etapă de semnare (4-14 iunie 1992) a fost deschisă pe parcursul lucrărilor Conferinței Națiunilor Unite asupra Mediului, care a avut loc la Rio de Janeiro în perioada 3-14 iunie 1992. A două etapă destinată semnării Convenției a durat de la 20 iunie 1992 până la 19 iunie 1993 și a fost coordonată de către Cartierul General al Națiunilor Unite.

Astfel, după cum a fost expus *supra*, un rol destul de important în adoptarea Convenției ONU privind schimbările climatice au jucat întrunirile oamenilor de știință în identificarea soluțiilor pe probleme de mediu.

Ea a luat ființă în urma semnalării unor motive de îngrijorare la sfârțitul anilor 1980 legate de creșterea gradului de conștientizare, la nivel politic și public, a problematicii privind schimbările climatice.

Convenția furnizează un cadru legal internațional și un set de principii acceptabile pentru aproape toate țările implicate. Convenția acceptă faptul că schimbările climatice reprezintă o problemă serioasă și asigură țările în curs de dezvoltare că abordarea acesteia este în prezent responsabilitatea în primul rând a țărilor industrializate.

UNFCCC a intrat în vigoare în martie 1994 după ratificarea de către 50 de semnatari și a fost ratificată de 181 de state, numite „Părți

ale Convenției". Statutul său de Convenție-cadru înseamnă că așa-numitele protocoluri pot fi adăugate pentru a preciza obiectivele de reducere sau pot fi adăugate măsuri speciale pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.[26]

Organismul central înființat prin Convenție este Conferința Părților, care se întrunește anual. Secretariatul se ocupă cu desfășurarea de zi cu zi a activităților Convenției și a eforturilor asociate cu transmiterea rapoartelor și pregătirea pentru întrunirea Conferinței Părților.

Organismul subsidiar pentru consultanță științifică și tehnologică cuprinzând reprezentanți guvernamentali, cu competență în domeniile relevante de expertiză, este un forum de negociere ce se întrunește între conferințele anuale.

Convenția definește, de asemenea, un mecanism pentru asigurarea resurselor financiare pe o bază concesională sau de granturi, inclusiv pentru transferul de tehnologii. Fondul Global de Mediu, găzduit de Banca Mondială și supervizat în comun cu Programul de mediu al Națiunilor Unite, a fost acceptat ca agenție „interimară".

De menționat că activiștii de mediu au criticat Părțile UNFCCC, pentru că nu au stabilit obligații legale și un cadru temporal pentru respectarea obiectivelor de reducere a emisiilor de gaze de seră. Acest eșec este considerat a fi în principal rezultatul activității de lobby a reprezentanților industriilor bazate pe combustibili fosili (companii din domeniile petrolier, carbonifer și al construcției de autovehicule).

În plus, statele producătoare de petrol (OPEC) s-au temut că un tratat puternic pe schimbări climatice ar putea duce la scăderea veniturilor lor din vânzarea petrolului și au cerut compensații. Se impunea, astfel, o acțiune ulterioară care să îmbogățească cadrul legal internațional și, ca urmare, a apărut Protocolul de la Kyoto.

La prima Conferință a Părților, de la Berlin (1995), Părțile au decis că angajamentele UNFCCC pentru Părțile din Anexa 1 nu erau „corespunzătoare" și au lansat o nouă rundă de discuții pentru a se decide asupra unor angajamente mai stricte și mai detaliate pentru acele țări.

După doi ani de negocieri a fost adoptat Protocolul de la Kyoto, la Conferința Părților, în decembrie 1997.

[26] M. Prieur. *Droit de renvironnement*, p.30.

Printre principalele abordări ale Protocolului se numără definirea gazelor cu efect de seră (GES), stabilirea obligațiilor pentru statele dezvoltate industrial, reducerea cantităților de GES, instituirea rezervoarelor de absorbție a gazului de seră etc. Toate aceste acțiuni fiind expuse într-un grafic temporal.

Primul reper politic major după Kyoto a fost următoarea Conferință a Părților UNFCCC, desfășurată în noiembrie 1998 la Buenos Aires. În cadrul acestia s-au discutat:

- mecanismul financiar;
- dezvoltarea și transferul de tehnologii;
- mecanismele Protocolului de la Kyoto ș.a.

A șaptea Conferință a Părților UNFCCC a avut loc la Marrakesh (Maroc), în 2001, și s-a caracterizat prin realizarea unor progrese vădite în mai multe probleme-cheie. Pași importanți au fost făcuți prin alegerea unui Comitet Executiv al Mecanismului de Dezvoltare Curată și prin acordul asupra demarării rapide a anumitor proiecte ale acestuia. Acordul de la Marrakesh stipulează o tranzacționare limitată a unităților generate de proiectele de creștere a absorbției GES ș.a.

În decembrie 2015, la Paris, 72 de țări reprezentând 56,75% din emisiile mondiale, au încheiat Acordul privind limitarea încălzirii globale și au depus instrumentele de ratificare la Secretariatul ONU.

Acordul încheiat la Paris, în cadrul COP-21, prevede limitarea creșterii temperaturii mondiale la 2 grade Celsius față de nivelul din era preindustrială și a intrat în vigoare în termen de 30 de zile.

3. Scopul aplicării

Articolul 2 al UNFCCC stabilește obiectivul general al Convenției: „Obiectivul fundamental al acestei Convenții … este să realizeze … stabilizarea concentrațiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă la un nivel care să prevină interferența antropogenică periculoasă cu sistemul climatic. Un astfel de nivel trebuie atins într-o perioadă de timp adecvată pentru a permite ecosistemelor să se adapteze în mod natural la schimbările climatice, să asigure că producția alimentară nu este amenințată și să permită dezvoltarea economică într-un mod durabil”.

Convenția presupune angajamentul tuturor Părților:

- să dezvolte, să aducă la zi periodic, să publice și să pună la dispoziția Conferinței Părților inventare naționale de surse și bazine de absorbție de emisii de GES;
- să formuleze, să implementeze, să publice și să aducă la zi în mod regulat programele naționale sau, acolo unde este cazul, regionale, conținând măsuri de limitare a schimbărilor climatice și de facilitare a adaptării corespunzătoare la schimbările climatice; să promoveze managementul durabil;
- să promoveze și să coopereze în dezvoltarea, aplicarea și difuzarea problematicii de schimbări climatice, inclusiv a transferului de tehnologii, practici și procese, educație, instruire și conștientizare publică;
- să coopereze în pregătirea pentru adaptarea la impactul schimbărilor climatice; să dezvolte și să elaboreze planuri integrate corespunzătoare pentru managementul zonelor de coastă, al resurselor de apă și activităților agricole și pentru protecția și reabilitarea ariilor afectate de secetă și deșertificare, în special din Africa, precum și a celor afectate de inundații;
- să transmită Conferinței Părților informații legate de implementare.

În plus, Convenția angajează Părțile-țări dezvoltate și alte Părți incluse în Anexa I să ia mai multe măsuri specifice, și anume: să adopte politici și măsuri care să demonstreze că statele dezvoltate sunt într-o poziție de frunte în modificarea tendințelor pe termen lung ale emisiilor antropogenice, conform obiectivului Convenției.

4. Etapele-cheie procedurale

Etapele cheie procedurale pe care trebuie să le parcurgă Republica Moldova în temeiul Convenției ONU privind schimbarea climei țin de constituirea unei Comisiei naţionale pentru implementarea şi realizarea prevederilor Convenţiei-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, precum şi a mecanismelor şi prevederilor Protocolului de la Kyoto, obligație realizată la 01 ianuarie 2003.

La fel, Republica Moldova urmează să-şi adopte şi să implementeze politici de dezvoltare durabilă, stabilite prin Protocolul de la Kyoto, să asigure raportări actuale, transparente, exacte, coerente, comparabile şi integrale către Secretariatul Convenţiei-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, evaluarea progreselor înregistrate la nivel naţional în ceea ce priveşte îndeplinirea obligaţiilor asumate în temeiul Deciziei 1/CP.21 (Acordului de la Paris), inclusiv informaţii transparente cu privire la contribuţiile naţionale determinate, respectiv politicile şi măsurile naţionale realizate şi preconizate în scopul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră, precum şi prognozele naţionale privind emisiile de gaze cu efect de seră ulterior anului 2020.

La momentul actual, Republica Moldova a adoptat şi urmează să implementeze 7 proiecte din cadrul Mecanismului Dezvoltării Nepoluante al Protocolului de la Kyoto. Acestea sunt:

1. „Moldova: Conservarea solului";
2. „Moldova: Utilizarea biomasei pentru încălzire în sectorul rural. Proiectul nr.1";
3. „Moldova: Utilizarea biomasei pentru încălzire în sectorul rural. Proiectul nr.2";
4. „Moldova: Conservarea energiei şi reducerea emisiilor de GES";
5. Proiectul „Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova";
6. Construirea Centralei de Producere Combinată a Energiei Electrice şi Termice (CET) la Î.S. „Tirotex" cu o putere de 31 MW, oraşul Tiraspol, Republica Moldova;
7. Producerea biogazului din pulpă de sfeclă de zahăr presată în cadrul fabricii de producere a zahărului Südzucker Moldova, or. Drochia.

La moment ţara noastră implementează partea a doua a Proiectului „Utilizarea biomasei pentru încălzire". Respectiv, observăm că Republica Moldova mai are suficienţi paşi de întreprins în scopul transpunerii reglementărilor Convenţiei, precum şi ale Protocolului de la Kyoto.

În concluzie este necesar de menţionat că Republica Moldova pe viitor va aborda problemele legate de schimbările climatice, astfel

ca acestea să se regăsească în toate politicile şi strategiile naţionale şi sectoriale de dezvoltare ale ţării. Aceasta permite încadrarea ţării noastre în procesul global de atenuare, apoi stopare a fenomenului schimbărilor climatice.[27]

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Republica Moldova a ratificat Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite cu privire la schimbarea climei de la Rio de Janeiro din 1992 prin Hotărârea Parlamentului nr.404-XIII din 16.03.1995.

Iar Protocolul din 11 decembrie 1997 – prin Legea nr.29-XV din 13.02.2003 pentru aderarea Republicii Moldova la Protocolul de la Kyoto la Convenţia-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei.

Întru executarea prescripțiilor Convenției și a Protocolului de la Kyoto a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr.1574 din 26.12.2003 despre instituirea Comisiei naţionale pentru implementarea şi realizarea prevederilor Convenţiei-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, precum şi a mecanismelor şi prevederilor Protocolului de la Kyoto.

Pe lângă actele normativ-legislative expuse *supra*, Republica Moldova a adoptat un șir de strategii-concepte privind schimbarea climei, cum ar fi: Strategia energetică până în anul 2020, Strategia de adaptare la schimbarea climei până în anul 2020 ș.a.

Priorităţi pe termen scurt:

- analiza și clasificarea zonelor și a aglomerărilor;
- stabilirea pragurilor de evaluare superior și inferior, a valorilor limită;
- crearea unui sistem pentru evaluarea calității aerului înconjurător;
- instituirea unei Comisii pentru schimbările climatice;
- organizarea Sistemului național de monitorizare și raportare a informațiilor relevante pentru schimbările climatice.

[27] M. Prieur. *Droit de renvironnement*, p.3.

Priorităţi pe termen mediu:

Considerăm necesar de a fi elaborată o strategie sectorială şi de a fi stabilite necesităţile prioritare:

- elaborarea masurilor legislative pentru asigurarea unui proces efectiv de adaptare la schimbările climatice;
- consolidarea capacităţilor instituţionale privind coordonarea acţiunilor adecvate pentru armonizarea cu standardele actuale internaţionale;
- reactualizarea instrumentelor economice pentru garantarea aplicării prevederilor legislative în domeniu.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, Rio de Janeiro, 1992. În: „Tratate internaţionale", 1999, vol.9, p.74.
2. Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Protocolul de la Kyoto la Convenţia-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, nr.29-XV din 13.02.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.48.
3. Hotărârea Guvernului despre instituirea Comisiei naţionale pentru implementarea şi realizarea prevederilor Convenţiei-cadru a Organizaţiei Naţiunilor Unite cu privire la schimbarea climei, precum şi a mecanismelor şi prevederilor Protocolului de la Kyoto, nr.1574 din 26.12.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.6-12.
4. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei RM de adaptare la schimbarea climei până în anul 2020, nr.1009 din 10.12.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.372-384.

Alte surse

5. A. Lavinia, M. Dupleac, L. Zivcic, A. Bădilă. *Schimbările climatice – de la conştientizare la acţiune: Manual pentru activişti de mediu din România*. Bucureşti, 2004.

6. M. Prieur. *Droit de renvironnement*. Paris: Dalloz, 1991.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Asigurarea dezvoltării durabile în Republica Moldova prin prisma stabilizării concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic.
2. Sistemul național de monitorizare și raportare a informațiilor relevante pentru schimbările climatice.
3. Elaborarea masurilor legislative pentru asigurarea unui proces efectiv privind limitarea schimbărilor climatice și facilitarea adaptării corespunzătoare la schimbările climatice.
4. Elaborarea masurilor legislative pentru instituirea unui sistem de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(penru autoevaluare)

1. Pentru îndeplinirea angajamentelor ce reies din Convenţia privind schimbările climatice, părţile se obligă să încurajeze şi să faciliteze la nivel naţional şi, dacă este cazul, subregional şi regional:
   a. stabilirea unui sistem pentru estimarea emisiilor antropice de la surse şi eliminarea de către absorbanți a tuturor gazelor cu efect de seră
   b. accesul publicului la informaţiile privind poluarea estetică
   c. furnizarea documentaţiei privind evaluarea impactului asupra mediului
2. Care este proveniența gazelor cu efect de seră care absorb și reemit radiația infraroșie?
   a. naturală
   b. antropică
   c. cosmică

3. Determinaţi obiectivul final al Convenţiei privind schimbările climatice:
   a. limitarea producerii şi consumului substanţelor care distrug ozonul
   b. evaluarea impactului asupra mediului
   c. stabilizarea concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă

4. Determinaţi principiul care exprimă obligaţia statelor de a asigura dezvoltarea economică pentru adoptarea unor măsuri destinate să facă faţă schimbărilor climatice:
   a. principiul „poluatorul plătește”
   b. principiul dezvoltării durabile
   c. principiul prevenirii

5. Determinaţi organul suprem al accestei Convenţii:
   a. conferinţa parţilor
   b. organul de asistare ştiinţifică şi tehnologică
   c. organul de implementare

6. Determinaţi convențiile care au fost adoptate la Conferința de la Rio de Janeiro:
   a. Convenţia Naţiunilor Unite pentru combaterea deşertificării în ţările afectate grav de secetă şi/sau de deşertificare, în special în Africa
   b. Convenţia privind poluarea atmosferică transfrontalieră pe distanţe lungi
   c. Convenţia privind schimbările climatice
   d. Convenţia privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în zonele transfrontaliere
   e. Convenţia privind poluanţii organici persistenţi (POP)
   f. Convenţia asupra biodiversităţii

7. Care sunt funcţiile organului suprem al acestei Convenţii?
   a. funcţia de cercetare
   b. funcţia de reglementare
   c. funcţia de sancţionare

Convenţia privind protecţia stratului de ozon, adoptată la Viena, la 22 martie 1985

1. Originea conceptului privind protecţia stratului de ozon

Ozonul este un constituent natural al atmosferei (formula chimică O_3) fiind prezent la o altitudine între 15 şi 40 km şi realizând un înveliş protector pentru planeta Pământ. În atmosferă ozonul constituie aproximativ trei molecule la fiecare 10 milioane molecule de aer. Cea mai mare cantitate de ozon, aproximativ 90%, se conţine în stratul cuprins între 8 şi 18 km, care este numit *stratul de ozon*. Ozonul cuprins în acest strat – foarte fragil, fiind concentrat ar forma doar o fâşie cu o grosime de numai 3 mm în jurul Pământului. Anume acest filtru foarte fin reţine aproape totalmente radiaţia ultravioletă biologic nocivă care se îndreaptă spre suprafaţa Terrei, regulează temperatura din stratosferă cu implicaţii deosebite în condiţionarea circulaţiei atmosferice şi a climei globului terestru, protejează toate formele de viaţă de pe Pământ.

Scăderea concentraţiei ozonului cu 1% duce la sporirea intensităţii razelor ultraviolete deasupra solului cu 2%. Mai multe studii experimentale asupra florei şi faunei, precum şi diverse examinări clinice ale oamenilor au relevat efecte negative rezultate din expunerea excesivă la radiaţia ultravioletă.

Altă problemă, care prezintă interes ştiinţific şi ecologic, ţine de epuizarea ozonului din stratosferă. Măsurările terestre şi satelit au înregistrat reducerea cantităţii de ozon deasupra unor regiuni ale Antarctidei în perioada de primăvară (cantitatea de ozon scade cu 60%). Acest fenomen este cunoscut ca „gaura de ozon antarctică". În regiunile polare arctice procese similare au loc iarna târziu şi primăvara devreme. Reducerea ozonului în această perioadă constituie 20-25 la sută. O reducere mai mică a ozonului stratosferic s-a observat şi în alte regiuni ale globului. Concomitent cu reducerea ozonului stratosferic s-a înregistrat creşterea radiaţiei ultraviolete.[28]

Fenomenul epuizării stratului de ozon duce la: scăderea eficacităţii sistemului imunitar, cu apariţia infecţiilor, a cancerului de piele, a ca-

[28] A. Tărîţă, M. Mîndru, A. Cojocaru. *Stratul de ozon și protecția lui* [online]. [Accesat: la 26.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.meteo.md/1609ozon.htm>.

taractelor şi a orbirii, arsurilor grave în zonele expuse la soare, reducerea culturilor şi, implicit, a cantităţii de hrană, ca urmare a micşorării frunzelor la plante, distrugerea vieţii marine, a planctonului – plante şi animale microscopice care trăiesc în suspensie aproape de suprafaţa apei cu care se hrănesc animalele marine şi, implicit, afectarea hranei omului prin reducerea cantităţii de peşte comestibil, degradarea unui număr impunător de materiale plastice utilizate în construcţie, vopsele, ambalare etc.

Toate aceste probleme au pus în gardă societatea internaţională, dat fiind faptul că substanţele nocive care afectau stratul de ozon erau în continuă dezvoltare, iar reglementare juridică asupra producerii şi utilizării acestora pur şi simplu nu exista. În acest sens, adoptarea unor relgementări la nivel internaţional era indispensabilă.

2. Dezvoltarea cadrului internaţional legal

Prima idee despre impactul antropogen asupra epuizării stratului de ozon a fost formulată la începutul anului 1970, potrivit căreia pericol pentru stratul de ozon constituie emanările vaporilor de apă şi NOx din motoarele supersonice ale avioanelor şi rachetelor.

În anul 1974 M.Molina şi F.Rowland au demonstrat că substanţele chimice-clorofluorocarburile (CFC), produse de om, care sunt utilizate în calitate de agenţi frigorifici şi aerosoluri, sunt transportate în stratosferă prin circulaţia maselor de aer şi pot avea acţiune distrugătoare asupra stratului de ozon. Mai mult de 60 de ani CFC sunt utilizate ca agenţi frigorifici în frigidere şi climatizoare, ca solvenţi, propelenţi pentru amestecuri de aerosoli, la producerea spumelor din substanţe organice expandate ş.a. Consumul CFC în aceste scopuri constituie mai mult de 70% din producţia totală. În anul 1986 în lume au fost fabricate aproape 1 mil. tone de CFC. În afară de aceasta, pentru necesităţile umane au fost produse 700.000 tone de metilcloroform (acest solvent este inclus în lista substanţelor reglementate de Protocolul de la Montreal privind substanţele care distrug stratul de ozon), 250 mii tone de HCFC-22 (HCFC de asemenea sunt incluse în Protocolul de la Montreal privind substanţele care distrug stratul de ozon).

În prezent în aer se aruncă mii tone de CFC. Datorită inerţiei chimice, activităţii scăzute, insolubilităţii în apă, stabilităţii lor, CFC dispun de o longevitate mare în atmosferă. Se consideră că durata de viaţă a celor mai răspândite CFC – Freon-11 şi Freon-12 – constituie, respectiv, 50 şi 100 de ani.

În perioada anilor 1960-1970 rata de emisie în atmosferă a CFC-11 şi CFC-12 a crescut considerabil. A fost stabilit că atunci când fabricarea acestor CFC a scăzut (1986-1993), evident s-a micşorat şi evacuarea lor în aer; totuşi, concentraţia acestora în atmosferă continuă să crească.

Principiile colaborării internaţionale privind protecţia stratului de ozon au fost elaborate în anul 1985 în cadrul Convenţiei de la Viena pentru protecţia stratului de ozon, care a intrat în vigoare la 2 septembrie 1988. 21 de articole ale Convenţiei obligă părţile semnatare să protejeze în primul rând sănătatea umană şi mediul înconjurător de la efectele epuizării stratului de ozon.

În 2015, Convenția de la Viena a marcat 30 de ani de la adoptare. Astfel, deși comunitatea internațională se poate mândri deja cu succesele obținute prin adoptarea Convenției și semnarea Protocolului de la Montreal, totuși mai este mult de muncit pentru atingerea obiectivelor stabilite.

Semnat în 1987 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1989, Protocolul de la Montreal a permis interzicerea progresivă a clorofluorocarburilor (CFC), substanţe care subţiază stratul de ozon, un scut gazos situat între 20 şi 50 de kilometri altitudine şi care protejează Terra de acţiunea nocivă a radiaţiei solare ultraviolete și reglementează substanţele potenţiale ce distrug stratul de ozon (SDO). Protocolul de la Montreal este un acord internaţional care a stabilit o eşalonare a reducerii şi eventual a eliminării SDO din folosinţă generală. La data de 2 august 2004, 188 de state plus Comunitatea Europeană au devenit membre semnatare ale Protocolului de la Montreal privind substanţele care distrug stratul de ozon.

Protocolul de la Montreal are următoarele amendamente: amendamentul de la Londra (1990); amendamentul de la Nairobi (1991); amendamentul de la Copenhaga (1992); amendamentul de la Bangkok

(1993); amendamentul de la Viena (1995); amendamentul de la Montreal (1997); amendamentul de la Beijing (1999).

În acest sens, în 1994 Adunarea Generală a ONU a declarat ziua de 16 septembrie Ziua Internațională pentru protecția stratului de ozon, comemorând astfel semnarea Protocolului de la Montreal. Astfel, statele au fost îndemnate să întreprindă acțiuni care ar duce la transpunerea prevederilor Protocolului și să promoveze acțiuni care sunt compatibile cu scopul acestuia.

3. Scopul aplicării

Scopul de aplicare a Convenției de la Viena reiese nemijlocit din prevederile acesteia.

Astfel, scopul şi obiectivele Convenției sunt: protejarea sănătăţii umane şi a mediului înconjurător împotriva efectelor adverse care rezultă sau ar putea rezulta din activităţile umane care modifică sau ar putea modifica stratul de ozon.

La semnarea acestei Convenţii statele au luat în considerare faptul că măsurile privind protecţia stratului de ozon împotriva modificărilor condiționate de activităţile umane necesită a fi aplicate prin cooperare şi acţiune internaţională şi că trebuie să se bazeze pe consideraţii tehnico-ştiinţifice relevante.

În acest sens, părţile la Convenţie cooperează prin intermediul observaţiilor sistematice, cercetării şi schimbului de informaţii pentru o mai bună înţelegere şi evaluare a efectelor activităţilor umane asupra stratului de ozon, a efectelor asupra sănătăţii umane şi a mediului provenite din modificarea stratului de ozon. Totodată, acestea adoptă masurile legislative şi administrative şi cooperează în cadrul politicilor adecvate pentru controlul, limitarea, reducerea sau prevenirea activităţilor umane sub jurisdicţia sau controlul lor, dacă aceste activităţi au sau pot avea efecte adverse rezultând din modificarea sau posibilele modificări ale stratului de ozon.

Astfel, art.4 al acestei Convenții stabileşte obligația părților de a coopera în domeniile juridic, ştiințific şi tehnic.

În acest sens, statele membre ale Convenției au obligația de a colabora şi de a se informa reciproc pe marginea problemelor ce țin de situația stratului de ozon.

4. Etapele-cheie procedurale

Raportând prevederile Convenției de la Viena la realitatea țării noastre, stabilim că Republica Moldova și-a asumat anumite obligații, denumite „priorități" care reies anume din scopul și obiectivele Convenției. Acestea pot fi împărțite în două categorii: pe termen scurt și pe termen mediu.

Priorităţi pe termen scurt:

– elaborarea şi aprobarea Regulamentului privind modul de efectuare a testării ecologice şi a controlului instrumental de stat al mijloacelor de transport auto;
– realizarea măsurilor privind implementarea Convenţiei asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi şi a Protocoalelor acesteia în strânsă coordonare cu punctul focal naţional al Convenţiei, inclusiv:

a) aderarea Republicii Moldova la Protocolul din 1994 referitor la finanţarea pe termen lung a Programului de Cooperare în domeniul Monitorizării şi Evaluării Transportului Poluanţilor Atmosferici la Distanţe lungi în Europa (EMEP), luând în considerare prevederile art.9 al acestei Convenţii;
b) ratificarea Protocolului privind reducerea gradului de acidifiere, eutrofizare şi nivelul de ozon troposferic, adoptat la 30 noiembrie 1999, la Göteborg.

Menționăm că în prezent Republica Molodva a transpus în practică prioritățile declarate.

Priorităţi pe termen mediu:

– elaborarea Programelor naţionale de implementare a Protocoalelor de la Aarhus privind poluanţii organici persistenţi şi metalele grele, ratificate de Republica Moldova în anul 2002 în strânsă coordonare cu punctul focal naţional al Convenţiei asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi;
– inventarierea surselor de poluare cu instituirea registrului de agenţi poluatori;
– crearea unui sistem unic integrat pentru efectuarea inventarierii emisiilor de poluanţi în atmosferă;

– sporirea capacităţii laboratoarelor de aer pentru efectuarea cercetărilor şi dezvoltărilor ştiinţifice, controlului, monitoringului şi evaluării efectelor poluanţilor atmosferici asupra componentelor mediului şi a ecosistemelor.
– elaborarea unui proiect nou de lege (sau modificarea legii existente) privind protecţia aerului atmosferic, care ar îngloba aspectele prioritare ale actelor internaţionale ratificate în cadrul Strategiei de aproximare a legislaţiei de mediu şi a Planului de acţiuni respectiv la directivele UE;
– elaborarea cadrului legal privind implementarea proiectelor conform Mecanismului de dezvoltare nepoluantă (Clean Development Mechanism) a Protocolului de la Kyoto a Convenţiei-cadru a Naţiunilor Unite privind schimbarea climei;
– efectuarea unui studiu naţional de fezabilitate privind potenţialul implementării Mecanismului de dezvoltare nepoluantă în Republica Moldova, cu identificarea potenţialului de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pe sectoare, a posibilităţilor de implementare a tehnologiilor prietenoase mediului, a căilor de finanţare.

Prioritățile pe termen mediu asumate de Republica Moldova în urma semnării Convenției de la Viena privind protecția stratului de Ozon nu sunt realizate până în prezent.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.966-XII din 24.07.1996 Republica Moldova a devenit Parte a Convenţiei de la Viena şi a Protocolului de la Montreal.

Ratificând Convenţia de la Viena şi Protocolul de la Montreal privitor la protecţia stratului de ozon, Republica Moldova şi-a asumat angajamentele să respecte şi să îndeplinească prevederile şi restricţiile acestor instrumente internaţionale.

La momentul actual în ţară există un cadru legislativ-normativ fundamental cu privire la protecţia mediului înconjurător, armonizat la standardele europene, care asigură promovarea prevederilor Convenţiei de la Viena. În scopul respectării prevederilor Protocolului de la

Montreal privind substanţele care distrug stratul de ozon, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.300 din 18 martie 1998 Cu privire la aplicarea pe teritoriul Republicii Moldova a prevederilor Convenţiei de la Viena şi a Protocolului de la Montreal vizând protecţia stratului de ozon, în baza căreia a fost organizată evidenţa producerii, consumului şi importului, exportului de substanţe reglementate care distrug stratul de ozon, precum şi a produselor ce conţin SDO.

În acest scop:

– a fost elaborată şi aprobată forma de prezentare a datelor statistice anuale privind producerea, consumul şi importul-exportul de substanţe care distrug stratul de ozon, reglementate de Protocolul de la Montreal, precum şi de produse ce conţin aceste substanţe;
– este interzis importul-exportul de substanţe reglementate care distrug stratul de ozon, precum şi de produse care conţin SDO din ţările care nu sunt părţi ale Convenţiei de la Viena şi ale Protocolului de la Montreal.

În conformitate cu Legea nr.214-XV din 24 iulie 2004 pentru modificarea şi completarea Legii privind licenţierea unor genuri de activitate, nr.451-XV din 30 iulie 2001, producerea, importul şi (sau) exportul, reexportul SDO, precum şi al echipamentelor şi produselor ce conţin asemenea substanţe se supun licenţierii.

Totodată, pe lângă legile care au tangenţă expres cu protecţia stratului de ozon tangenţial acest segment este reglementat şi prin următoarele acte normative:

1) Legea privind protecţia mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16 iunie 1993;
2) Legea privind expertiza ecologică şi evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr.851-XIII din 29 mai 1996;
3) Constituţia Republicii Moldova din 1994;
4) Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25 februarie 1998, şi prin alte legi care vin să asigure protecţia stratului de ozon.

În acest sens, Republica Moldova a obţinut şi anumite succese, trasnpunând prevederile Convenţiei de la Viena şi implicând, totodată,

ONG-uri, precum şi societatea civilă prin intermediul cadrelor didactice, elevilor, studenţilor, informându-i despre necesitatea protejării stratului de ozon.

Totodată, au fost create aşa-numite „Centre de ozon", în cadrul cărora se pune problema protejării stratului de ozon; astfel, specialişti din diferite domenii pot înainta soluţii viabile pentru problema dată.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia de la Viena pentru protecţia stratului de ozon, adoptată la 22 martie 1985. În: Ediţia oficială „Tratate internationale", 1999, vol.11, p.219.
2. Protocolul privind substanţele care epuizează stratul de ozon, adoptat la Montreal la 16 septembrie 1987. În: Ediţia oficială „Tratate international", 1999, vol.11, p.237.
3. Legea privind protecţia aerului atmosferic, nr.1422 din 17 decembrie 1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46.
4. Legea privind protecţia mediului înconjurător, nr.1515 din 16 iunie 1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.10.
5. Legea privind expertiza ecologică şi evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr.851-XIII din 29 mai 1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.52.
6. Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25 februarie 1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.54-55.

Resurse internet

7. A. Tărîţă, M. Mîndru, A. Cojocaru. *Stratul de ozon şi protecţia lui* [online]. [Accesat: la 26.12.2016]. Disponibil pe Internet: <http://www.meteo.md/1609ozon.htm>.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea şi implementarea mecanismului de dezvoltare nepoluantă în Republica Moldova, cu identificarea potenţialului de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pe sectoare.
2. Rolul evaluării preventive a impactului poluării atmosferice asupra componentelor mediului şi ecosistemelor.
3. Elaborarea masurilor legislative privind instituirea sistemului de inventariere a poluanţilor atmosferici.
4. Importul-exportul de substanţe reglementate care distrug stratul de ozon, precum şi de produse care conţin SDO.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Pentru îndeplinirea angajamentelor ce reies din Convenţia pentru protecţia stratului de ozon, părţile se angajează să încurajeze şi să faciliteze la nivel naţional şi, dacă este cazul, subregional şi regional:
   a. limitarea producerii şi consumului a 5 substanţe care distrug ozonul (SDO)
   b. accesul publicului la informaţiile privind poluarea estetică
   c. furnizarea documentaţiei privind evaluarea impactului asupra mediului
2. Care este cauza distrugerii stratului de ozon?
   a. modificarea climatului global
   b. evacuarea în aer a substanţelor produse de om care conţin clor şi brom
   c. ploile acide
3. Determinaţi instrumentele de realizare a Convenţiei de la Viena:
   a. interzicerea experienţelor cu arme nucleare
   b. furnizarea unor echipamente şi facilitarea cercetării
   c. utilizarea raţională a diversităţii biologice

Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi, adoptată la Geneva, la 13 noiembrie 1979

1. Originea conceptului privind poluarea atmosferică transfrontalieră pe distanțe lungi

Atmosfera este considerată un mediu de tranzit pentru poluanţi, dar un mediu în care aceştia se propagă cel mai repede şi parcurg distanţe mult mai mari decât în alte medii. Poluarea aerului nu cunoaşte frontiere naţionale. Ea este un fenomen transfrontalier ce constituie în prezent o problemă globală, fapt ce impune o cooperare internaţională, dar şi o reglementare la nivel mondial adecvată şi eficientă, de natură să prevină poluarea atmosferică prin acţiuni asupra stabilirii surselor de poluare, prin măsuri impuse tuturor utilizatorilor aerului.[29]

Problema poluării transfrontaliere a fost aborbată pentru prima dată abia în anii 1970. Până la acel moment poluarea atmosferică a fost concepută ca fiind un fenomen local, iar reglementarea acestuia la nivel internațional nu era considerată o necesitate.

Însă, odată cu perceperea fenomenului de circulație la distanţe relativ mari a poluanţilor din aer, precum şi a consecinţelor direct legate de acest fenomen, cum ar fi ploile acide, care afectează atât sănătatea, cât şi activitatea oamenilor, precum şi vegetația, apele de suprafață, societatea internațională a ajuns la concluzia că este nevoie de reglementarea juridică a poluării transfrontaliere pe distanțe lungi.

În 1979, la Geneva, a fost adoptată Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Primele reglementări internaţionale care au formulat principii referitoare la protecţia atmosferei împotriva poluării au fost adoptate între anii 1968 şi 1971.

[29] Protecția juridică a atmosferei [online]. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/dreptul-mediului/capitolul-vii-protectia-juridica-a-atmosferei/>.

Dezvoltarea cadrului internațional legal ce se referă la combaterea poluării atmosferice este vast și cuprinde atât reglementări care vizează expres poluarea atmosferică, cât și documente care tratează tangențial acest domeniu.

Printre documentele internaționale care reglementează poluarea atmosferică menționăm Convenţia privind dreptul mării, de la Montego Bay din 1982. Chiar dacă obiectul acestei Convenții este cu totul altul decât tema abordată, aceasta stabileşte, pe baza unor principii, un program naţional şi internaţional pentru reducerea poluării atmosferice şi transatmosferice.

O altă Convenție care are tangență cu subiectul studiat este Convenţia-cadru pentru protecţia stratului de ozon de la Viena, din anul 1985, adoptată sub auspiciile PNUE, urmată de Protocolul de la Montreal din 1987. Convenția prevedea cooperarea sistematică şi juridică între state, iar Protocolul se referea la substanţele ce epuizează stratul de ozon şi la limitarea lor. Protocolul este modificat printr-un amendament adoptat de părţile contractante la Londra, în 1990, care stabilea micşorarea termenului de reducere a producţiei şi consumului de gaze. La Copenhaga, în anul 1992, au fost stabilite termene fixe pentru eliminarea unor astfel de gaze sau substanţe de către statele industrializate.

În Europa, problema poluării aerului a devenit critică în cursul anilor ’70, când s-a manifestat şi poluarea la lungă distanţă, până în ţările scandinave, ca urmare a curenţilor de aer mai ales din estul Europei, a poluanţilor sulfuroşi care au dus la ploi acide, la acidificarea lacurilor scandinave şi la dispariţia pădurilor.

Astfel, a fost adoptată Rezoluţia CE din 1986, care a stabilit reguli fundamentale în domeniu, cum ar fi:

– legislaţiile naţionale să prevadă obligaţia reducerii poluării;
– reglementarea să se bazeze pe principiul prevenirii.

La rândul său, actul final al Conferinţei de la Helsinki din 1975 cuprindea prevederi referitoare la poluarea aerului, la prevenirea poluării şi eliminarea efectelor ei.

Reieşind din cele expuse mai sus, apreciem că protecţia aerului, la nivel internaţional, vizează cu prioritate trei sectoare principale: problema poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi (ploile

acide), stratul de ozon şi scimbările climatice, iar reglementările enumerate *supra* vizează poluarea atmosferei în complexitatea sa.

În ceea ce ține însă de poluarea atmosferei pe distanțe lungi, dezvoltarea cadrului internațional legal vizează doar Convenţia de la Geneva din 1979, care a avut un rol deosebit în impulsionarea cooperării internaţionale în domeniul poluării atmosferei pe distanțe lungi.

Convenţia a fost extinsă prin următoarele 8 protocoale:

1. Protocolul cu privire la finanţarea pe termen lung a programului de cooperare pentru supravegherea şi evaluarea transportului pe distanţe lungi al poluanţilor atmosferici în Europa (EMEP) (Geneva, 1984);
2. Protocolul privind reducerea emisiilor de bioxid de sulf şi a fluxului lor transfrontalier (Helsinki, 1985);
3. Protocolul privind reducerea emisiilor de oxizi de azot şi a fluxului lor transfrontalier (Sofia, 1988);
4. Protocolul privind reducerea emisiilor de COV (compuşi organici volatili), (Geneva, 1991);
5. Protocolul adiţional cu privire la reducerea ulterioară a emisiilor de sulf (Oslo, 1994);
6. Protocolul privind poluanţii organici persistenţi (Aarhus, 1998);
7. Protocolul privind metalele grele (Aarhus, 1998);
8. Protocolul privind reducerea gradului de acidifiere, eutrofizare şi nivelul de ozon troposferic (Gothenburg, 1999);

Republica Moldova a semnat la 23.05.2000 Protocolul privind reducerea gradului de acidifiere, eutrofizare şi nivelul de ozon troposferic. De asemenea de Moldova au fost semnate (pe 24 iunie 1998) şi ratificate (pe 1 octombrie 2002) următoarele două protocoale:

– Protocolul privind poluanţii organici persistenţi (Aarhus, 1998);
– Protocolul privind metalele grele (Aarhus, 1998).

3. Scopul aplicării

Obiectivele Convenției rezidă în protejarea omului şi a mediului său înconjurător contra poluării atmosferice, inclusiv contra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi.

Scopul Convenției constă în limitarea şi, pe cât posibil, reducerea progresivă şi prevenirea poluării atmosferice transfrontaliere pe lungi distanţe, înţeleasă ca „poluarea atmosferică, a cărei sursă fizică este cuprinsă total sau parţial în zona supusă jurisdicţiei naţionale a unui stat şi care are efecte dăunătoare, într-o zonă supusă jurisdicţiei unui alt stat la o distanţă la care nu este în general posibil să se distingă contribuţiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie".

Părţile contractante au subliniat necesitatea de a pune în aplicare „Programul concertat de supraveghere şi de evaluare a transportului pe distanţe lungi a poluanţilor atmosferici în Europa".

Atât scopul, cât și obiectivele stabilte de Convenție presupun următoarele:

- Protejarea omului şi a mediului înconjurător prin luarea măsurilor necesare împotriva poluării aerului atmosferic;
- Reducerea şi prevenirea poluării atmosferice, inclusiv a poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi;
- Elaborarea politicilor şi strategiilor care vor servi pentru diminuarea emisiilor de poluanţi atmosferici, ţinându-se seama de eforturile deja întreprinse la nivel naţional şi internaţional.

4. Etapele-cheie procedurale

Convenția definește noțiunea de poluare atmosferică la art.1 lit.a), potrivit căruia poluarea atmosferică desemnează introducerea în atmosferă de către om, direct sau indirect, de substanțe sau energie care au o acțiune nocivă de natură să pună în pericol sănătatea omului, să dăuneze resurselor biologice și ecosistemelor, să deterioreze bunurile materiale și să aducă atingere sau să pagubească valorile de agrement și alte utilizări legitime ale mediului înconjurător, expresia „poluant atmosferic" fiind înțeleasă în același sens.

Totodată, Convenția definește, pentru prima dată, noțiunea de poluare atmosferică tranfrontalieră pe distanțe lungi, care desemnează poluarea atmosferică, a cărei sursă fizică este cuprinsă total sau parțial în zona supusă jurisdicției naționale a unui stat și care are efecte dăunătoare într-o zonă supusă jurisdicției unui alt stat la o distanță la care

nu este în general posibil să se distingă contribuţiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie.

Pentru atingerea scopului propus, Convenţia prevede obligaţii cu caracter general sumar: schimbul de informaţii (art.3), cercetărea şi dezvoltărea tehnicilor şi metodelor de combatere a poluării aerului, coordonarea politicilor naţionale în domeniu (art.4).

Totodată, fiecare parte contractantă se angajează să stabilească sisteme de gestiune a calităţii aerului şi sisteme de control al acestuia (art.6), recurgând la cea mai bună tehnologie disponobilă şi avantajoasă din punct de vedere economic.

Convenţia de la Geneva a creat un organ executiv în scopul de a supraveghea aplicarea prevederilor Convenţiei, constituit din reprezentanţi ai părţilor contractante în cadrul consilierilor guvernamentali ai ţărilor CEE-ONU pentru problemele mediului înconjurător; organul executiv se va reuni în aceasta calitate cel puţin o dată în an.

Organul executiv va examina punerea în aplicare a Convenției, va constitui, după cum se va stabili, grupuri de lucru pentru studierea problemelor legate de punerea în aplicare și dezvoltarea Convenției și, în acest scop, pentru a pregăti studiile și documentația necesară și pentru a elabora recomandări, va exercita orice altă funcție care ar putea fi necesară în virtutea dispozițiilor acestei Convenții. La fel, organul executiv va utiliza serviciile organului de conducere al EMEP pentru a asigura participarea deplină a acestuia la activitățile Convenției, în special în ceea ce privește colectarea de date și cooperarea științifică. În exercițiul acestor funcțiuni, organul executiv va utiliza, de asemenea, când va considera util, informațiile furnizate de alte organizații internaționale competente.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Republica Moldova a aderat la Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi prin Hotărârea Parlamentului nr.1546-XII din 23.06.93, în vigoare pentru Republica Moldova din 7 septembrie 1995.

Referindu-ne la cadrul național legal care reglementează polua-

rea atmosferei, stabilm că incidentă în acest sens este Legea privind protecția aerului atmosferic, nr.1422 din 17.12.1997.

Conform art.3 alin.(1) al Legii cu privire la protecția aerului atmosferic, aerul reprezintă un amestec de azot și oxigen, de necisitate vitală pentru organismele aerobe, care conține și mici cantități de alte gaze (argon, neon, heliu, cripton, xenon, radon, dioxid de carbon, hidrogen), vapori de apă și diverse particule.

De altfel, regimul juridic de protecție a aerului atmosferic este reglementat de Legea cu privire la protecția mediului înconjurător din 16.06.1993 (Capitolul V, Secțiunea 4, art.55-57), de asemenea de un act normativ special – Legea cu privire la protecția aerului atmosferic din 17.12.1997.

Conform art.1 al Legii cu privire la protecția aerului atmosferic, drept obiectiv al acestei legi este păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei, cu consecințe nefaste pentru populație și /sau mediului înconjurător.

Una dintre particularitățile regimului juridic al aerului atmosferic constă în faptul că, în legătură cu capacitățile sale fizice, el nu poate fi obiect al dreptului de proprietate, deoarece aerului atmosferic nu-i sunt caracteristice elementele tradiționale ale acestui institut. Aerul atmosferic nu poate fi individualizat pentru a fi obiect al dreptului de proprietate.

Conform art.25 alin.(2) al Legii cu privire la protecția aerului atmosferic, la proiectarea întreprinderilor, instalațiilor și a altor obiective consumătoare de aer, precum și la elaborarea și perfecționarea proceselor tehnologice și a utilajelor aplicate la astfel de întreprinderi și obiective, se vor lua măsuri care să asigure un consum minim de aer atmosferic pentru necesitățile de producție.

Analiza legislației ecologice generează concluzia că aerul atmosferic este folosit în următoarele scopuri:

- pentru asigurarea supraveţuirii omului şi a altor organisme;
- pentru emisia substanţelor şi materialelor poluante, precum şi pentru absorbţia influenţelor fizice periculoase;

- pentru necesitățile de producție (în calitate de materie primă, pentru dobândirea oxigenului, azotului etc.), în procesul de producție (arderea combustibilului), pentru transportul aerian și terestru.

Este evident faptul că în urma activităților de producție, adică a folosirii aerului atmosferic, are loc procesul de poluare a acestuia, după cum s-a menționat – sub diferite forme și procese și cu diferite substnțe poluante.

Devenind parte la Convenția de la Geneva din 13 noiembrie 1979, Republica Moldova și-a asumat careva obligații, angajamente privind îndeplinirea Convenției și executarea actelor legislative și noramtive cu privire la protecția aerului atmosferic, dintre care menționăm următoarele:

– aprecierea, evidența și normarea emisiilor substanțelor nocive în aerul atmosferic;
– determinarea concentrațiilor noxelor în emisii;
– controlul respectării normativelor EMA, a cerințelor, standardelor, a actelor legislative și normative de protecție a aerului atmosferic;
– monitorizarea poluării aerului;
– expertiza măsurilor de protecție a aerului în documentarea proiectelor.

Totuși, odată cu ratificarea acestei Convenții, au fost luate și se iau în continuare măsuri prioritare de prevenire a poluării și asanare a aerului atmosferic, cum sunt:

– economisirea energiei și a resurselor naturale;
– interzicerea totală a folosirii tipurilor de combustibil etilic;
– implementarea surselor netradiționale de producere a energiei ș.a.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenția asupra poluării atmosferice transfrontaliere pe distanțe lungi, Geneva, 13 noiembrie 1979. În: Ediția oficială „Tratate internaţionale” 1999, vol.9, p.63.

2. Legea privind protecţia mediului înconjurător, nr.1515 din 16.06.1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.10.
3. Legea privind protecţia aerului atmosferic, nr.1422 din 17.12.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46.

Resurse internet

4. Protecția juridică a atmosferei [online]. [Accesat: 27.12.2016]. Disponibil pe Internet: <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/dreptul-mediului/capitolul-vii-protectia-juridica-a-atmosferei/>.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea măsurilor legislative privind instituirea registrului de agenţi poluatori organici persistenţi şi de metale grele.
2. Elaborarea măsurilor legislative privind instituirea sistemului de gestiune a calității aerului și a sistemului de control al acestuia.
3. Rolul evaluării preventive a impactului poluării atmosferice transfrontaliere pe distanţe lungi.
4. Repararea prejudiciului cauzat mediului în ceea ce privește incidentele transportării poluanţilor atmosferici pe distanţe lungi.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinați obiectivul final al Convenției de la Geneva:
   a. evaluarea impactului asupra mediului
   b. combaterea poluării atmosferice
   c. stabilizarea concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă

2. Determinați obligația părților conform Convenției de la Geneva:
   a. asigurarea accesului la justiție în cauzele privind mediul
   b. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice
   c. informarea asupra posibilităţii unui impact negativ semnificativ transfrontalier

3. Determinați esența expresiei „poluare atmosferică”:
   a. introducerea în atmosferă de către om, direct sau indirect, de substanțe sau energie care au o acțiune nocivă
   b. contaminare cu substanţe toxice a produselor alimentare
   c. transportarea transfrontalieră a deșeurilor periculoase

4. Determinați esența poluării pe distanţe lungi:
   a. efectul negativ al activităţii planificate, a cărei origine fizică se află într-o zonă situată sub jurisdicţia altui stat
   b. poluarea la o distanţă la care nu este în general posibil să se distingă contribuţiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie
   c. importul şi exportul produselor chimice periculoase și a pesticidelor

5. Determinați principiul care exprimă dreptul statelor suverane să exploateze propriile lor resurse potrivit propriilor politici în domeniul mediului:
   a. principiul „poluatorul plăteşte”
   b. principiul suveranității statelor şi protecţia mediului
   c. principiul dezvoltării durabile

Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea), adoptată la Sofia, la 29 iunie 1994

1. Originea conceptului privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea

Din regiunile Alpilor, Carpaţilor şi Balcanilor îşi colectează resursele de apă unul dintre cele mai mari fluvii ale Europei – Dunărea. Cu cei 2857 km lungie, Dunărea este al doilea fluviu al Europei, după Volga, şi al treilea ca importanţă economică, după Rin şi Volga.

Adesea denumită „marea diagonală a Europei", Dunărea drenează depresiunile Panonică şi Pontică, ambele înconjurate de masive hercinice, alpine, carpatice, dinarice şi balcanice, traversând în drumul său 4 capitale – Viena, Bratislava, Budapesta, Belgrad şi 10 state europene: Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croatia, Iugoslavia, România, Bulgaria, Republica Moldova şi Ucraina.

Are un bazin hidrografic de 805300 km^2. Suprafaţa bazinului ocupă 8% din continentul european. Are un bazin aproape simetric, cca 56% din suprafaţă se află situată pe partea stângă a fluviului şi 44% – pe dreapta.

Transportă anual cca 60 milioane tone de aluviuni şi 200 miliarde m^3 de apă. Prezintă importanţă deosebită pentru: navigaţie, hidroenergie, piscicultură, fiind totodată şi o importantă sursă de apă pentru agricultură, industrie şi populaţie.

Dunărea izvorăşte din munţii Pădurea Neagră (Germania), de unde culege doi afluenţi, Brege şi Brigach, care emerg de sub vârful Kandel (1241 m) şi se unesc la Donaueschingen (678 m), în curtea castelului Fürstenberg.

Pentru multe popoare ale Europei fluviul Dunărea este leagănul existenţei, trecutul şi viitorul, 80 milioane de locuitori ai continentului folosind resursele de apă ale Dunării.

Dunărea şi afluenţii ei constituie un sistem ecologic unic, un complex preţios de teritorii naturale. Fluviul serveşte ca sursă de apă potabilă, în agricultură, industrie, pentru producerea energiei electrice şi în scopuri recreative.

În ultimul deceniu al secolului trecut a fost constatată degradarea calitativă a apei în fluviul Dunăre. Pe măsura creşterii aportului de poluanţi, starea ecologică a fluviului s-a înrăutăţit treptat în cursul lui mijlociu şi inferior.

Astfel, în scopul protecţiei mediului ambiant în bazinul Dunării, pe 29 iunie 1994, la Sofia (Bulgaria), a fost adoptată Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Hotărârea nr.323-XIV din 17 martie 1999. Rolul de organ internaţional constituit în scopul asigurării activităţii efective a Convenţiei revine Comisiei Internaţionale pentru ocrotirea Dunării (ICPDR), care ulterior a declarat data de 29 iunie **Ziua Dunării**, iar obiectivele de bază ale ICPDR sunt: protejarea resurselor de apă ale Dunării pentru generaţiile viitoare, protejarea echilibrului natural al apelor de excesul de nutrienţi, înlăturarea riscurilor care pot apărea în urma utilizării substanţelor chimice, crearea unor sisteme fluviale sănătoase şi durabile, reducerea daunelor de pe urma inundaţiilor.

Prin intermediul Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea şi a programelor ei a fost facilitată dezvoltarea colaborării bilaterale şi multilaterale în domeniul protecţiei resurselor de apă, teritoriilor înmlăştinite şi diversităţii hidrologice a Dunării şi a regiunii Mării Negre.

2. Dezvoltarea cadrului internaţional legal

Graţie impactului geografic de extindere a fluviului Dunărea şi, prin urmare, a importanţei sale internaţionale atât în plan economic, cât şi în plan social, există două tratate importante, la care Republica Moldova este parte, care au ca obiect protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea: Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea), semnată pe 29 iunie 1994, la Sofia (Bulgaria) şi Acordul între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul României privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a apelor Prutului şi Dunării, semnat pe 28 iunie 2010, la Chişinău.

Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea este un tratat multilateral, cu caracter regional, acest fapt fundamentându-se pe prevederile art.25 al Convenţiei care stipulează expres următoarele: „Această Convenţie va fi deschisă pentru semnare de către statele dunărene, pe deplin împuternicite cu drepturi şi privilegii de membri ai ONU, în conformitate cu Carta ONU, precum şi de către Comunitatea Europeană şi oricare altă organizaţie economică de integrare regională, căreia statele, în calitate de membre, i-au transferat competenţa în privinţa problemelor guvernate de prevederile acestei Convenţii, semnată la Sofia, la 29 iunie 1994".

Mai mult ca atât, este un tratat deschis, art.28 enunţând faptul că un stat sau o organizaţie de integrare economică regională, la care se face referire în art.25 al Convenţiei, pe care nu a semnat-o, poate adera la această Convenţie. Instrumentul de aderare va fi depus pe lângă depozitar. Totodată, Părţile contractante pot invita, în unanimitate, orice stat sau organizaţie de integrare economică regională să adere la această Convenţie sau să participe cu statut consultativ.

Pe lângă această Convenție statele, teritoriul cărora este traversat de râul Dunărea, pot încheia acorduri bilaterale care vin să asigure protecția râului. Un exemplu în acest sens este Acordul înceiat între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul României; acesta reprezintă un tratat bilateral, iar încheierea sa a avut drept fundament faptul că teritoriile ambelor state sunt situate în bazinul hidrografic al fluviului Dunărea şi faptul că atât Republica Moldova, cât şi România sunt parte la Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea.

3. Scopul aplicării

Scopul aplicării Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea din 29 iunie 1994 constă în realizarea unei îmbunătăţiri de durată şi a unei protecţii a fluviului Dunărea şi a apelor din bazinul său hidrografic, în special în context transfrontalier şi pentru o gospodărire durabilă a apei, luând în considerare interesele statelor dunărene în domeniul utilizării apei şi, în acelaşi timp, contribuind la protecţia mediului marin al Mării Negre.

Obiectul acestei Convenţii îl reprezintă, în special, următoarele activităţi planificate sau în curs de realizare, în măsura în care acestea produc sau pot produce impacturi transfrontaliere:

a) evacuarea apelor uzate;
b) activităţi şi măsuri planificate în domeniul amenajărilor hidrotehnice, în special regularizări, controlul scurgerii şi al nivelului de stocare a cursurilor de apă, controlul inundaţiilor şi îndepărtarea pericolului de îngheţ, precum şi efectul instalaţiilor, situate în sau în afara cursului de apă, asupra regimului lui hidraulic;
c) alte activităţi şi măsuri planificate, în scopul utilizării apei, cum ar fi: hidroenergia, transferul şi captarea apei;
d) exploatarea construcţiilor hidrotehnice existente, de exemplu, acumulări, hidrocentrale, măsuri pentru prevenirea impactului ecologic incluzând: deteriorarea condiţiilor hidrologice, eroziuni, surpări, inundaţii şi transportul sedimentelor; măsuri pentru protecţia ecosistemelor;
e) manipularea substanţelor periculoase pentru apă şi prevenirea accidentelor.

4. Etapele-cheie procedurale

Întru exprimarea consimţământului de a fi parte contractantă la Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunăre, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat-o prin Hotărârea nr.323–XIV din 17 martie 1999. Astfel, conform prevederilor Convenţiei, Republica Moldova şi-a asumat obligaţia, în calitate de parte contractantă, de a depune eforturi pentru realizarea scopurilor unei gospodăriri durabile şi echitabile a apelor, inclusiv pentru conservarea, îmbunătăţirea şi utilizarea raţională a apelor de suprafaţă şi a celor subterane din bazinul hidrografic, în măsura în care acestea sunt posibile.

O altă obligaţie în sensul Convenţiei o reprezintă cooperarea în probleme de gospodărire a apelor şi luarea măsurilor legale, administrative şi tehnice adecvate pentru a menţine cel puţin şi a îmbunătăţi starea actuală a mediului înconjurător şi condiţiile de calitate a apei

fluviului Dunărea şi a apelor din bazinul lui hidrografic, pentru a preveni şi reduce, pe cât posibil, impacturile şi schimbările nefavorabile ce apar sau pot fi cauzate.[30]

Conform art.21 al Convenţiei pentru protecţia fluviului Dunărea, Părţile contractante, pe baza egalităţii şi reciprocităţii, vor adapta, în cazul în care este necesar, acorduri bilaterale, multilaterale sau alte aranjamente existente, pentru a elimina contradicţiile cu principiile de bază ale acestei Convenţii şi, în cazul în care este oportun, vor încheia acorduri suplimentare sau alte aranjamente. Astfel, în conformitate cu aceste prevederi, a fost semnat Acordul între Ministerul Mediului şi Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Ministerul Apelor, Pădurilor şi Protecţiei Mediului din România şi Ministerul Mediului şi Resurselor Naturale din Ucraina privind cooperarea în zona formată din ariile protejate ale Deltei Dunării şi Prutul de Jos (semnat la Bucureşti, la 5 iunie 2000, şi intrat în vigoare la 4 octombrie 2006) şi Acordul între Guvernul României şi Guvernul Republicii Moldova privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a apelor Prutului şi Dunării (semnat la Chişinău la 28 iunie 2010, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1092 din 3 noiembrie 2010) ca o continuare a obiectivelor stabilite de Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea.

Totodată, în conformitate cu prevederile art.5 al Convenţiei, care obligă Părţile contractante să dezvolte, să adopte şi să implementeze măsuri legislative şi tehnice adecvate, să asigure premisele interne şi bazele necesare pentru protecţia eficientă a calităţii apei şi utilizarea durabilă a apei, realizând astfel prevenirea, controlul şi reducerea impactului transfrontalier, Republica Moldova a adoptat o serie de măsuri legislative importante, printre care Legea apelor, nr.272 din 23.12.2011, care are drept scop:

a) crearea unui cadru legal pentru gestionarea, protecţia şi folosinţa eficientă a apelor de suprafaţă şi a apelor subterane în baza evaluării, planificării şi luării deciziilor în mod participativ;

[30] Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea, semnată pe 29 iunie 1994, la Sofia (Bulgaria), art.2.

b) stabilirea drepturilor de folosinţă a apei şi promovarea investiţiilor în domeniul apelor;
c) stabilirea mecanismelor de protecţie a stării apelor, prevenirea oricărei degradări ulterioare a apelor, protecţia şi restabilirea mediului acvatic, convergenţa treptată şi sistematică a protecţiei şi a gestionării lor cu cerinţele europene;
d) prevenirea deteriorărilor ulterioare, conservarea şi îmbunătăţirea stării ecosistemelor acvatice şi, în ceea ce priveşte necesităţile lor de apă, a ecosistemelor terestre şi a zonelor umede care depind în mod direct de ecosistemele acvatice;
e) asigurarea unei aprovizionări suficiente cu apă de suprafaţă şi cu apă subterană de calitate bună, faptul acesta fiind necesar pentru o utilizare durabilă, echilibrată şi echitabilă a apei;
f) stabilirea unei baze legale de cooperare internaţională în domeniul gestionării şi protecţiei în comun a resurselor de apă.[31]

Este de menţionat faptul că, întru fundamentarea principiului „poluatorul plăteşte" enunţat în art.2 alin.(4) al Convenţiei pentru protecţia fluviului Dunărea, despre care se menţionează în cadrul Convenţiei că, alături de principiul precauţiei, cele două constituie baza tuturor măsurilor pentru protecţia fluviului Dunăre şi a apelor din bazinul său hidrografic, Republica Moldova a adoptat în anul 1998 Legea nr.1540 privind plata pentru poluarea mediului, având drept obiective:

a) crearea unui sistem de activitate economică în care devine neconvenabilă cauzarea oricărui prejudiciu mediului;
b) stimularea construcţiei şi exploatării sistemelor de captare şi neutralizare a poluanţilor, implementarea de tehnologii nonpoluante, realizarea altor măsuri care ar micşora volumul emisiilor (deversărilor) de poluanţi în mediu şi formarea deşeurilor de producţie;
c) formarea fondurilor ecologice pentru finanţarea activităţii orientate spre ameliorarea calităţii mediului.[32]

Astfel, se observă o implementare continuă şi progresistă a prevederilor Convenţiei, un model de acţiune atât la nivel naţional, cât şi la

[31] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.81, art.1.
[32] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.54-55, art.1.

nivel internaţional, contribuind la prevenirea şi reducerea impacturilor şi schimbărilor nefavorabile care pot apărea sau care pot fi cauzate, Republica Moldova implicându-se considerabil în cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea.

5. Dezvoltarea cadrului naţional legal

Precum am menţionat anterior, prin Hotărârea Parlamentului nr.323–XIV din 17 martie 1999, Republica Moldova a devenit parte la Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenţia pentru protecţia fluviului Dunărea), iar acest fapt a contribuit la apariţia Legii privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540 din 25.02.1998 şi a Legii apelor, nr.272 din 23.12.2011.

Legea privind plata pentru poluarea mediului stabileşte normativele şi modalităţile de calcul al următoarelor plăţi: plata pentru emisiile de poluanţi ale surselor staţionare, plata pentru emisiile de poluanţi ale surselor mobile, plata pentru deversările de poluanţi, plata pentru depozitarea deşeurilor de producţie şi plata pentru importul mărfurilor care în procesul utilizării cauzează poluarea mediului.

Pe de altă parte, Legea apelor stabileşte expres interzicerea poluării apelor prin deversarea, introducerea de poluanţi într-un corp de apă de suprafaţă, într-un corp de apă subterană, în terenurile fondului de apă sau în terenurile din care este posibilă scurgerea într-un corp de apă de suprafaţă sau într-un corp de apă subterană, cu excepţia cazurilor în care se efectuează în conformitate cu condiţiile de deversare a apei uzate prevăzute în autorizaţia de mediu pentru folosinţa specială a apei.[33]

Totodată, la nivel naţional prezintă importanţă şi Hotărârea Guvernului nr.694 din 04.08.2010 cu privire la aprobarea contribuţiilor (propunerilor) Republicii Moldova la Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării; or, Republica Moldova este parte la Strategie, participând împreună cu Austria la implementarea acestei Strategii în calitate de coordonator pe prioritatea 9: „Investiţii în oameni şi capacităţi". Astfel, prin Hotărârea nr.694, Republica Moldova oferă diverse propuneri vis-à-vis de domeniile de cooperare.

[33] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.81, art.34.

Spre exemplu, în domeniul Transportului Republica Moldova propune: crearea infrastructurii portuare pentru dezvoltarea transportului multimodal, modernizarea infrastructurii existente şi dezvoltarea cooperării între porturi, în vederea adaptării infrastructurii şi managementului logistic la standardele din regiune şi sporirii eficienţei sistemului de transport naval pe Dunăre; reînnoirea flotei Republicii Moldova în corespundere cu cerinţele actuale ale transportului multimodal şi conexiunea transportului maritim cu transportul naval intern, cu posibilitatea efectuării navigaţiei pe fluviul Dunărea; crearea unor sisteme integrate de transport şi monitorizarea protecţiei mediului bazate pe cele mai moderne tehnologii etc., afirmându-se faptul că modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii transportului va îmbunătăţi conectivitatea şi accesibilitatea regiunilor Republicii Moldova în cadrul macroregiunii dunărene şi, în general, în cadrul UE.

În ce priveşte Protecţia Mediului şi gestionarea apelor, în Hotărârea Guvernului nr.694 cu privire la aprobarea contribuţiei (propunerilor) Republicii Moldova la Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării se stipulează expres că o strategie europeană pentru spaţiul dunărean trebuie să se concentreze asupra unor puncte esenţiale, care vor contribui la bunăstarea populaţiei: extinderea căilor de transport transeuropene şi a reţelelor energetice în spaţiul dunărean, garantarea securităţii interne şi dezvoltarea economică.

Astfel, implicarea Republicii Moldova, în calitatea sa de stat riveran, este absolut necesară şi valoroasă, prin dezvoltarea cadrului naţional legal care să contribuie la crearea reţelelor universale şi la dezvoltarea sistemelor de prevenire a riscurilor naturale, la prevenirea poluării bazinului dunărean etc.

Totodată, cu referire la dezvoltarea cadrului naţional legal, la data de 4.02.2014 Curtea de Conturi a Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.1 privind Raportul auditului performanţei în domeniul mediului „Protecţia şi utilizarea durabilă a apelor din râuri şi fluvii".

În cadrul auditului au fost analizate activităţile ce ţin de protecţia şi utilizarea durabilă a apelor din râuri şi fluvii, au fost identificate dificultăţile şi cauzele acestora la realizarea politicilor în domeniu,

fiind analizată şi îndeplinirea angajamentelor în conformitate cu Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea.

Astfel, s-a ajuns la următoarea concluzie: Pentru Republica Moldova problemele de mediu privind protecţia apelor din râuri şi fluvii prezintă o provocare şi necesită politici şi măsuri de protecţie, situaţiile vulnerabile ale apelor din râuri fiind obiect de discuţie la diverse foruri naţionale şi internaţionale.

În vederea realizării politicii statului, legislaţia naţională a fost şi continuă să fie racordată la acquis-ul UE, Republica Moldova aderând la Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea şi la Convenţia privind protecţia şi utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere şi a lacurilor internaţionale. De asemenea, a fost adoptată Legea apelor, care creează un cadru legal oportun pentru aplicarea directivelor europene privind stabilirea unei politici comunitare în domeniul resurselor de apă.

Totodată, auditul a constatat unele imperfecţiuni ce pot influenţa respectarea angajamentelor stabilite prin semnarea Convenției privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea.

În acest context, se relevă lipsa unui plan de lucru, nedetalierea activităţilor necesare şi a intenţiilor stabilite pentru îndeplinirea angajamentelor, a costurilor implementării acestora, nefiind determinate punctele forte şi punctele slabe instituţionale şi legale la acest capitol.

Într-un final, Curtea de Conturi a hotărât să aprobe Raportul auditului performanţei în domeniul mediului „Protecţia şi utilizarea durabilă a apelor din râuri şi fluvii" şi, în acelaşi timp, cere Ministerului Mediului să elaboreze reglementări şi acţiuni în vederea consolidării activităţilor instituţionale întru îndeplinirea angajamentelor Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea ratificate de Republica Moldova.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea, semnată pe 29 iunie 1994, la Sofia, Bulgaria. În: Ediţia oficială „Tratate internaţionale", 2001, vol.26, p.233.
2. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea contribuţiei (propunerilor) Republicii Moldova la Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării, nr.694 din 4.08.2010.
3. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.323–XIV din 17 martie 1999.
4. Strategia UE pentru Regiunea Dunării.
5. Legea apelor, nr.272 din 23.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.81.
6. Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540 din 25.02.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.54-55.
7. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea contribuţiilor (propunerilor) Republicii Moldova la Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării, nr.694 din 04.08.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.141-144.
8. Hotărârea Curţii de Conturi privind Raportul auditului performanţei în domeniul mediului „Protecţia şi utilizarea durabilă a apelor din râuri şi fluvii", nr.1 din 04.02.2014.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea măsurilor legislative privind asigurarea şi garantarea utilizării durabile a apelor din râuri şi fluvii.
2. Elaborarea măsurilor legislative privind prevenirea poluării apelor din râuri şi fluvii.
3. Repararea prejudiciului cauzat prin poluarea apelor din râuri şi fluvii.
4. Consolidarea capacităţiilor instituţionale privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Ce obiectiv este prevăzut de Convenţia privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea pentru realizarea scopurilor unei gospodăriri durabile şi echitabile a apelor?
   a. controlul pericolelor provocate de accidente cu substanţe periculoase pentru apă, inundaţii şi îngheţ pe fluviul Dunărea
   b. asigurarea accesului la justiţie în cauzele privind mediul
   c. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice

2. Ce principiu prevede obligarea poluatorilor de a suporta nu doar costul măsurilor antipoluante și de curățare, fiind și baza tuturor măsurilor pentru protecţia fluviului Dunărea şi a apelor din bazinul său hidrografic?
   a. principiul dezvoltării durabile
   b. principiul „poluatorul plătește”
   c. principiul suveranității statelor şi protecţiei mediului

3. Determinați criteriile specifice Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea:
   a. multilateral
   b. bilateral
   c. universal
   d. regional

4. Determinaţi obligația părților conform Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea:
   a. controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase
   b. lupta contra poluării aerului
   c. controlul pericolelor provocate de accidente cu substanţe periculoase pentru apă

5. Determinați criteriile gospodăririi durabile a apelor conform Convenţiei privind cooperarea pentru protecţia şi utilizarea durabilă a fluviului Dunărea:
   a. menținerea accesului continuu la resursele naturale
   b. interzicerea experiențelor cu arme nucleare
   c. menţinerea calităţii generale a vieţii
   d. controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase
   e. evitarea pagubelor ecologice de durată şi asigurarea protecţiei ecosistemelor

MANAGEMENTUL DEŞEURILOR

Convenţia privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora, adoptată la Basel, la 22 martie 1989

1. Originea conceptului privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase

Problema privind transportarea transfrontalieră a deşeurilor periculoase a devenit actuală încă din anii 1980. În context sunt de menționat peripețiile nefaste ale navelor marine „Katrin B" sau „Pelicano", care, fiind trimise să scape de astfel de deșeuri, nu erau primite de niciun port din cauza încărcăturii pe care o duceau. Această ştire pe atunci era pe primele pagini în toate ziarele lumii. Una dintre cauzele acestor evenimente tragice era în mare parte legată de înăsprirea normelor ecologice în țările industrial dezvoltate. Creşterea rapidă a cheltuielilor pentru nimicirea deşeurilor a dus la apariția pe piață a așa-numiților „comercianți ai mărfurilor otrăvitoare", care în căutarea unor soluții mai ieftine au început să exporte deşeurile în Africa, Europa de Vest şi în alte regiuni ale lumii slab dezvoltate.

Dezvoltarea industrială tot mai fructuoasă a adus, pe lângă beneficiile sale, şi multiple probleme de ordin tehnic, economic, juridic şi social legate de existența deşeurilor şi de necesitatea eliminării sau reducerii lor, poluarea prin producerea deşeurilor fiind imposibil de evitat, avându-se în vedere faptul că orice activitate generează resturi neutilizabile, iar cantitatea acestora se amplifică permanent din cauza sporirii nevoilor societății.[34]

În acest sens, apariția cărăușilor care transportau deşeurile periculoase, precum şi utilizarea defecutoasă a acestora au dus la poluarea mediului cu substanțe foarte nocive şi extrem de periculuoase pentru viața omului. Însă, persistența acestui pericol era ignorată de foloasele financiare pe care le obțineau atât transportatorii de materiale periculoase, cât şi reprezentanții statelor care acceptau ca pe teritoriul lor să fie transportate asemenea materiale.

[34] M. Duțu. *Dreptul mediului*. Bucureşti: C.H. Beck, 2007, p.430.

Astfel, dacă în trecut gestionarea deşeurilor nu reprezenta o preocupare pentru producători, costurile de gestionare fiind considerabil scăzute, în prezent, conform legislaţiei de mediu, producătorii de deşeuri, precum şi agenţii economici specializaţi în valorificarea sau/şi eliminarea deşeurilor sunt obligaţi să asigure gospodărirea acestora într-un mod raţional din punct de vedere ecologic. Această situaţie a generat apariţia unor companii de gestionare a deşeurilor şi a unei pieţe în care acestea încetează a mai fi produse inutilizabile şi devin obiect al tranzacţiilor comerciale.[35]

Acest fapt nu a lăsat indiferentă comunitatea internaţională, care, fiind conştientă de pericolul iminent la adresa mediului, a demarat urgent discuţii privind necesitatea reglementării raporturilor juridice ce ţin de transportarea, depozitarea, tranzitarea deşeurilor periculoase.

La cererea Adunării Generale a ONU, Consiliul de Administrare al PNUE, după adoptarea liniilor directoriale şi a principiilor privind gestionarea raţională din punct de vedere ecologic a deşeurilor periculoase, a reunit un grup de experţi tehnici şi juridici în vederea elaborării unei Convenţii generale în domeniu. Ca urmare a acestui fapt, la 22 martie 1989 a fost semnată Convenţia de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora. La Conferinţă au participat 117 state, însă numai 105 dintre acestea au semnat Convenţia şi cele şase anexe. Până în prezent, 168 de ţări au semnat Convenţia, iar 165 au ratificat-o. Comunitatea Europeană, în ansamblu, este parte a Convenţiei de la Basel, împreună cu toate statele membre.

Odată cu adoptarea acestei Convenţii s-a pus începutul reglementării conceptului privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase; totodată, a apărut un nou concept, şi anume: conceptul de eliminare a acestor deşeuri, element extrem de important în cauza globală de protecţie a mediului.

[35] Jose Juste Ruiz. *Derecho international del medio ambiente*. Madrid: McGraw-Hil, 1999, p.308.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Primele norme legale în acest domeniu s-au regăsit în unele acte internaţionale mai vechi care, deşi aveau ca obiect principal de reglementare aspecte privind securitatea efectuării transporturilor, cuprindeau şi măsuri referitoare la mişcarea transfrontalieră a mărfurilor considerate sau recunoscute ca periculoase. Asemenea prevederi au fost cuprinse, de exemplu, în Regulamentul internaţional privind transportul mărfurilor periculoase pe căile ferate din 1924, într-o anexă la Convenţia de la Chicago referitoare la aviaţia civilă internaţională din 1944, în Convenţia pentru prevenirea poluării de către nave din 1973 ş.a.[36]

Astfel, după cum a fost expus anterior, la sfârşitul anilor '80 societatea a conştientizat necesitatea reglementării problemei privind transportul deşeurilor periculoase şi eliminarea acestora.

Prin deșeuri, în sensul Convenției de la Basel, înțelegem substanțele sau obiectele care sunt eliminate sau urmează a fi eliminate sau este necesar de a fi eliminate în conformitate cu legislația națională. Convenția de la Basel nu definește deșeurile periculoase, lăsând la latitudinea statelor enumerarea acestora, care însă nu trebuie să fie preluate din anexele I și II la Convenție, unde sunt enumerate deșeurile care necesită control la export, precum și acelea care sunt supuse unui control special.

De menționat că exportul de deșeuri periculoase reprezintă o modalitate de poluare transfrontalieră a mediului. De aceea, deși reglementările Convenției sunt adoptate la nivel internațional, obligatorii pentru toate statele membre, acestea necesită o ajustare la nivel regional dat fiind caracterul specific al transportului de deșeuri.

Deoarece odată cu evoluția societății numărul deșeurilor periculoase este în continuă creștere, un fenomen interpretat de către specialiști ca fiind normal în condițiile pieței de consum, Convenția de la Basel (luându-se în considerare perioada în care a fost adoptată) identifică următoarele categorii de deșeuri:

1) deşeuri menajere;

2) deşeuri industriale;

[36] E. Lupan, M. Minea, A. Marga. *Dreptul mediului. Partea specială.* Vol. II. Bucureşti: Lumina LEX, 1997, p.348.

3) deşeuri parvenite din spitale;

4) deşeuri radioactive.

Succesiv, la nivel internațional, în anul 1991, sub egida Organizației Unității Africane, a fost adoptată o altă convenție menită să reglementeze transportul deşeurilor periculoase, şi anume: Convenția privind interdicția importării de deşeuri periculoase şi controlul transferului lor peste frontiere în Africa, care însă preluase în mare parte reglementările Convenției de la Basel, introducând şi unele elemente specifice regiunii, cum ar fi interzicerea importării de deşeuri periculoase în apele lor interioare. De menționat că de-a lungul timpului liderii țărilor slab dezvoltate, precum țările africane, au obținut foloase financiare ilegale din comerțul cu deşeuri periculoase, şi Republica Moldova nu reprezintă o excepție în acest sens.

Astfel, ținându-se cont de faptul că reglementările privind controlul transportării deşeurilor poartă un caracter regional, ulterior au fost adoptate mai multe convenții bi- sau multilaterale care urmăreau drept scopt interzicerea transportării deşeurilor periculoase şi eliminarea acestora, care însă aveau la bază principiile consemnate în Convenția de la Basel.

Printre acestea regăsim:

1. Convenţia de la Lome din 1989, care a fost adoptată de Comunitatea Europeană şi de statele ACP (69 de ţări din Africa, zona Caraibelor şi Pacific) şi conţine o serie de aspecte relative la depozitarea, păstrarea, transportul şi distrugerea deşeurilor în zona Comunităţii economice africane.
2. Acordul centroamerican de la Panama din 1992, care a fost adoptat de către Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua şi Panama, având o durată iniţială de 10 ani de la intrarea sa în vigoare cu posibilitatea prelungirii cu perioade succesive de 10 ani. Obiectul acestuia îl constituie controlul mişcărilor transfrontaliere de deşeuri periculoase în regiunea Americii Centrale.
3. Convenţia de la Waigani din 1995, care prevede dispoziţii referitoare la interzicerea importurilor de deşeuri periculoase şi

radioactive în ţările Pacificului de Sud şi la controlul mişcărilor transfrontaliere şi gestiunea deşeurilor periculoase.

4. Protocolul de la Izmir din 1996 privind prevenirea poluării Mării Mediterane de mişcările transfrontaliere de deşeuri periculoase şi eliminarea lor, care are acelaşi model convenţional ca şi Acordul de la Panama.
5. Acordul de la Moscova din 1996. Acordul privind controlul mişcărilor transfrontaliere de deşeuri periculoase şi alte deşeuri a fost adoptat la Moscova la 12 aprilie 1996 între ţările Comunităţii Statelor Independente, Republica Moldova fiind semnatară a acestui Acord. Obiectivul său este de a stabili o serie de compromisuri minime între statele-părţi în materia mişcărilor transfrontaliere de deşeuri periculoase în scopul protejării sănătăţii umane şi a mediului.

3. Scopul aplicării

Scopul aplicării Convenției de la Basel este protejarea sănătății și mediului de pericolul pe care îl generează deșeurile periculoase, astfel încât să se asigure eliminarea acestora.

La rândul său, Convenția a însușit spiritul, principiile, scopurile și sarcinile Cartei Mondiale a Naturii adoptate de către Adunarea Generală a ONU la cea de-a 37-a sesiune a sa în 1982 ca regulament etic în problema protecţiei mediului şi a conservării resurselor naturale, plasând însă responsabilitatea și pe statele membre pentru atingerea dezideratului exclamat.

Întru realizarea scopului propus Convenția are următoarea structură:

Organul principal al Convenției este Conferința Părților, la care participă toate statele semnatare la Convenție. Conferința Părților elaborează politica de acțiuni a Convenției și poate adopta anumite modificări pe parcursul activității acesteia. De asemenea, Conferința are putere de adopta anumite protocoale de modificare a Convenției, dacă consideră ca aceasta va facilita atingerea scopurilor acesteia. Conferința Părților se convoacă nu mai rar decât o dată la doi ani și deciziile ei se adoptă în consens sau cu 2/3 din voturi.

Pe lângă Conferință mai există și un secretariat care acordă părților suport organizatoric în conformitate cu împuternicirile expuse în Convenție. Secretariatul funcționează sub jurisdicția programei ONU pentru mediul înconjurător și are sediul la Geneva. Convenția de la Basel are, de asemenea, 10 centre regionale de coordonare: în Argentina, Egipt, Indonezia, Iran, China, Nigeria, Federația Rusă, Senegal, Uruguay, Africa de Sud. Aceste centre se ocupă cu realizarea și implementarea proiectelor regionale, pregătesc cadre în domeniu și monitorizează folosirea tehnologiilor performante în scopul implementării Convenției.

4. Etapele-cheie procedurale

Referindu-ne la etapele-cheie procedurale ale implementării prevederilor Convenției de la Basel, urmează a fi precizat faptul că Republica Moldova a adoptat un șir de instrumente destinate să transpună reglementările internaționale în legislația sa internă.

Unul dintre aceste instrumente este Hotărârea Guvernului nr.248 din 10.04.2013 cu privire la aprobarea Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027.

Astfel, prin Hotărârea enunțată *supra* Guvernul Republicii Moldova își asumă un șir de acțiuni necesare de a fi implementate întru asigurarea gestionării eficiente a deșeurilor. În acest sens, pe lângă cadrul legislativ care urmează să fie ajustat în sensul Convenției de la Basel, precum și al instrumentelor Uniunii Europene care vizează controlul asupra operațiunilor cu deșeuri, Guvernul stabilește anumiți pași concreți care urmează să fie puși în aplicare treptat, astfel încât să corespundă Strategiei menționate, precum și instrumentelor internaționale.

Etapele-cheie procedurale parcurse de Republica Moldova, precum și cele care urmează, sunt corelaționate de situația economică social-politică în care ne aflăm.

Astfel, pe lângă problemele de ordin legislativ, pe care țara noastră le întâlnește, constatăm și o lipsă de cadre, precum și de instituții specializate în acest sector, dar și faptul (ceea ce este cel mai important) că nu dispunem de locuri special amenajate unde deșeurile ar

putea fi prelucrate. De menționat este și lipsa de cultură ecologică a populației care, fiind iresponsabilă, aruncă deșeurile în natură, fără a purta răspundere pentru acțiunile sale, dat fiind calificarea slabă a agenților constatatori înzestrați cu dreptul de a curma asemenea acțiuni. Un exepmplu clasic în acest sens îl reprezintă arderea cauciucurilor de Paști.

Analizând situația politică, putem spune că atragerea investitorilor străini ar fi o soluție în ce privește prelucrarea deșeurilor periculoase, precum și folosirea fondurilor europene, însă instabilitatea politică, corupția înaltă fac această cooperare imposibilă.

Astfel, analiza Strategiei Naționale de gestionare a deșeurilor permite identificarea următoarelor etape-cheie procedurale prin care Republica Moldova trebuie să treacă:

1. Adoptarea unu cadru legislativ funcțional care să fie corelaționat cu reglementările existente în doemniul dat;
2. Construirea infrastructurii necesare pentru colectarea deșeurilor;
3. Atragerea/informarea populației în procesul de gestionare a deșeurilor, responsabilizarea popuației;
4. Instituirea conceptului de colectare selectivă a deșeurilor;
5. Investirea în piața de reciclare și valorificare a deșeurilor.

Referindu-ne la prevederile Convenției de la Basel, stabilim că, formal, Republica Moldova a urmat prescripțiile acesteia, însă la nivel de acțiuni pe plan intern are restanțe la capitolul funcționarea eficientă a prevederilor transcrise.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Astfel, după cum a fost expus mai sus, gestionarea deșeurilor în Republica Moldova rămâne a fi o problemă dificilă și nerezolvată, atât din punct de vedere organizatoric, cât și legislativ.

Cu toate că domeniul protecţiei mediului este reglementat de circa 35 de acte legislative şi peste 50 de hotărâri de Guvern, aspectul legal al gestionării deşeurilor necesită a fi îmbunătăţit esenţial, fiind necesare atât revizuirea şi modificarea cadrului legal şi instituţional, cât

şi crearea unui sistem integru de reglementare tehnică şi ecologică în domeniile de colectare selectivă pentru reciclarea, valorificarea, eliminarea şi depozitarea deşeurilor.

Actualmente, cadrul juridic care reglementează domeniul managementului deşeurilor include:

1) Legea privind protecţia mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16 iunie 1993;
2) Legea privind expertiza ecologică şi evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr.851-XIII din 29 mai 1996;
3) Legea cu privire la resursele naturale, nr.1102-XIII din 6 februarie 1997;
4) Legea cu privire la regimul produselor şi substanţelor nocive, nr.1236-XIII din 3 iulie 1997;
5) Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25 februarie 1998;
6) Legea pentru ratificarea Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi, nr.40-XV din 19 februarie 2004;
7) Legea privind deşeurile, nr.209 din 29 iulie 2016;
8) Hotărârea Guvernului nr.1296 din 20 noiembrie 2008 cu privire la modalitatea de percepere a plăţilor ecologice pentru importul mărfurilor care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului şi pentru ambalajul mărfurilor de import din plastic şi/sau „tetra-pack”;
9) prevederile Convenţiei de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi eliminarea acestora la nivel naţional au fost transpuse prin Hotarârea Guvernului Republicii Moldova nr.637 din 27 mai 2003, care a aprobat Regulamentul privind controlul transportării transfrontaliere a deşeurilor şi al eliminării acestora. Acesta stabileşte mecanismul de implementare a prevederilor Convenţiei de la Basel, menit să asigure respectarea prescripţiilor privind securitatea ecologică în cadrul exportului, tranzitării şi eliminării deşeurilor;
10) prevederile Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi la nivel naţional au fost parţial reflectate în

Hotărârea Guvernului nr.1155 din 20 octombrie 2004, care a aprobat Strategia Naţională cu privire la reducerea şi eliminarea poluanţilor organici persistenţi şi Planul Naţional de implementare a Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi.

Astfel, după cum realizăm, Republica Moldova reglementează majoritatea categoriilor de deşeuri existente, tinzând spre diminuarea acestora, însă fără ca aceste reglementări să fie în corelaționare cu normele existente privind mediul. Nefiind înzestrate cu instituții abilitate, respectivele reglementări nu reprezintă întruchiparea principiului *dura lex sed lex*, rămânând doar nişte norme formale inaplicabile.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia privind controlul transportului peste frontiere al deşeurilor periculoase şi al eliminării acestora, adoptată la Basel, la 22 martie 1989. În: Ediţia oficială „Tratate internaţionale", 1999, vol.15, p.97.
2. Legea privind protecţia mediului înconjurător, nr.1515-XII din 16 iunie 1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.10.
3. Legea privind expertiza ecologică şi evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr.851-XIII din 29 mai 1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.52-52.
4. Legea cu privire la resursele naturale, nr.1102-XIII din 6 februarie 1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.40.
5. Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr.1540-XIII din 25 februarie 1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.54-55.
6. Legea privind deşeurile de producţie şi menajere, nr.1347-XIII din 9 octombrie 1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.6-17.

7. Legea cu privire la regimul produselor şi substanţelor nocive, nr. 1236-XIII din 3 iulie 1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.67-68.
8. Legea pentru ratificarea Convenţiei de la Stockholm privind poluanţii organici persistenţi, nr.40-XV din 19 februarie 2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.039.
9. Hotărârea Guvernului cu privire la modalitatea de percepere a plăţilor ecologice pentru importul mărfurilor care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului şi pentru ambalajul mărfurilor de import din plastic şi/sau „tetra-pack", nr.1296 din 20 noiembrie 2008.

Alte surse

10. M. Duţu. *Dreptul mediului*. Bucureşti: C.H. Beck, 2007.
11. Jose Juste Ruiz. *Derecho international del medio ambiente*. Madrid: McGraw-Hil, 1999.
12. E. Lupan, M. Minea, A. Marga. *Dreptul mediului. Partea specială.* Vol. II. Bucureşti: Lumina LEX.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea măsurilor privind asigurarea securităţii ecologice prin controlul exportului, tranzitării şi eliminării deşeurilor periculoase.
2. Rolul prevenirii poluării transfrontaliere prin traficul ilicit al deşeurilor periculoase.
3. Reparărea prejudiciului cauzat prin incidentele transportării deşeurilor periculoase.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Ce obiectiv este prevăzut de Convenţia de la Basel?
   a. reducerea, la minimum, a transportului reziduurilor periculoase

b. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice
c. importul şi exportul produselor chimice periculoase şi a pesticidelor

2. Determinaţi esenţa impactului transfrontalier prin prisma Convenţiei de la Basel:
   a. poluarea la o distanţă la care nu este în general posibil să se distingă contribuţiile surselor individuale sau ale grupurilor de surse de emisie
   b. importul şi exportul produselor chimice periculoase şi al pesticidelor
   c. orice mişcare a reziduurilor dintr-o zonă aflată sub jurisdicţia naţională a unui stat spre/sau printr-o zonă aflată sub jurisdicţia naţională a altui stat

3. Determinaţi obligaţia părţilor conform Convenţiei de la Basel pentru realizarea scopurilor unei gospodăririi ecologice raţionale a deseurilor periculoase şi a altor reziduuri:
   a. transportul peste frontieră a deşeurilor periculoase să fie autorizat
   b. reducerea concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă
   c. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice

PRODUSELE CHIMICE

Convenţia privind procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional, adoptată la Rotterdam, la 10 septembrie 1998

1. Originea conceptului privind procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional

Creșterea considerabilă a producției chimice și a comerțului internațional din ultima perioadă a generat îngrijorarea cu privire la riscurile potențiale prezentate de substanțele chimice și pesticidele periculoase.

Substanțele chimice și pesticidele periculoase sunt cele care prejudiciază mediul într-un mod ireversibil și, de asemenea, pun în pericol atât sănătatea omului, cât și existența normală a florei și faunei. Țările sunt lipsite de infrastructuri adecvate pentru a monitoriza importul și utilizarea acestor substanțe chimice, motiv din care, pe bună dreptate, trezește îngrijorare privind dezvoltarea durabilă a unui mediu sănătos.

În acest sens, era necesar de a fi instituit un sistem de protecție în ceea ce ține de comerțul internațional cu produse chimice periculoase și pesticide.

Un rol important în acest sens l-au avut Programl Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) și Organizaţia pentru Agricultură şi Alimentaţie (FAO), care la mijlocul anilor ‘80 au început dezvoltarea și promovarea unor programe de schimb de informații în mod voluntar.

Însuși conceptul de procedură voluntară de consimțământ prealabil (PIC) a fost introdus de cele două organizații menționate în anul 1989 și avea drept scop dezvoltarea programelor de schimb de informații dintre state, promovat anterior, de data aceasta încercându-se de a i se

atribui acestui aspect conotație juridică care implică, la rândul său, și o răspundere juridică pentru nerealizarea obligațiilor asumate.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Astfel, după cum am menționat mai sus, dezvoltarea cadrului internațional legal în privința procedurii de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional a început încă din 1980 prin intermediul programelor de schimb de informații promovate de UNEP și FAO, pentru ca mai târziu, la inițiativa aceloraşi organizații, să fie introdus conceptul de procedură prealabilă voluntară, care de altfel și reprezintă baza Convenției de la Rotterdam.

Reieșind din cele expuse mai sus, apreciem că dezvoltarea cadrului internațional legal ce se referă la problema studiată nu s-a oprit doar la introducerea conceptului de procedură prealabilă voluntară.

Drept urmare, în 1985 FAO a lansat Codul internațional de conduită privind distribuția și utilizarea pesticidelor, iar în 1987 UNEP a stabilit liniile directoare de la Londra pentru schimbul de informații privind produsele chimice în comerțul internațional.

Totodată, urmează a fi menționat faptul că, pentru ca conceptul de procedură prealabilă voluntară introdus de FAO și UNEP să fie pus în aplicare, s-a sesizat necesitatea unui mecanism care să asigure aplicabilitatea acestuia.

Astfel, în 1992, la Conferința Organizației Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare din Brazilia, a fost adoptat Capitolul 19 din Agenda 21, prin care s-a solicitat elaborarea unui instrument juridic obligatoriu cu privire la procedura PIC voluntară. Acest instrument urma să fie elaborat până în anul 2000. În consecință, Consiliul FAO (în 1994) și Consiliul guvernatorilor UNEP (în 1995) au mandatat șefii executivi de a lansa negocierile privind instituirea unui asemenea mecanism juridic. Discuțiile au început în martie 1996 și s-au încheiat în aceeași lună în 1998, după o serie de șapte reuniuni ale Comitetului de negociere interguvernamental.

Ca urmare, textul Convenției de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză aplicabilă anumitor

produse chimice şi pesticide care fac obiectul comerţului internaţional a fost adoptat şi deschis spre semnare la Conferinţa plenipotenţiarilor, care avut loc la Rotterdam la data de 10 septembrie 1998. În perioada de tranziţie, peste 170 de ţări au desemnat peste 265 de autorităţi naţionale să acţioneze în numele lor în procesul de exercitare a funcţiilor administrative prevăzute de Convenţie. Convenţia a intrat în vigoare la 24 februarie 2004.

3. Scopul aplicării

Scopul aplicării acestei Convenţii reiese nemijlocit din prevederile cuprinse în ea.

Astfel, art.1 al Convenţiei stipulează că scopul acesteia este să încurajeze împărţirea responsabilităţilor şi cooperarea dintre părţi în domeniul comerţului internaţional cu anumite produse chimice periculoase, pentru a proteja sănătatea populaţiei şi mediul de eventuale daune şi pentru a contribui la utilizarea raţională, din punct de vedere ecologic, a acestor produse, facilitând schimbul de informaţii referitoare la caracteristicile lor, instituind un procedeu naţional de luare a deciziilor, aplicabil importului şi exportului acestora, şi asigurând comunicarea acestor decizii părţilor.

Întru atingerea scopului propus, Convenţia instituie un şir de acţiuni care trebuiesc atinse de către state şi care se referă în mod prioritar la obligaţiile statelor-părţi în perspectiva operării importurilor şi exporturilor cu produse chimice periculoase şi cu pesticide.

De asemenea, pentru a asigura respectarea implementării Convenţiei de la Rotterdam, respectiv atingerea scopului consacrat la art.1, a fost prevăzută crearea unui organ care să sancţioneze părţile vinovate de nerespectarea angajamentelor asumate, acesta fiind Conferinţa Părţilor.

4. Etapele-cheie procedurale

Analizând etapele-cheie în aplicarea prevederilor Convenţiei de la Rotterdam urmează să se ţină cont de faptul că aceasta dispune de mai multe mecanisme ce pot fi aplicate pentru atingerea scopului Convenţiei.

Potrivit art.3 alin.(1) al Convenției, aceasta se aplică produselor chimice interzise sau strict reglementate și preparatelor de pesticide extrem de periculoase.

Totodată, Convenția nu se aplică:

a) stupefiantelor şi substanţelor psihotrope;
b) materialelor radioactive;
c) deşeurilor;
d) armelor chimice;
e) produselor farmaceutice, inclusiv medicamentelor de uz uman şi uz veterinar;
f) produselor chimice utilizate ca aditivi alimentari;
g) produsele alimentare;
h) produselor chimice importate în cantităţi care nu riscă să pună în pericol sănătatea populaţiei sau mediul, cu condiţia ca ele să fie importate:
   (i) în scopul unor lucrări de cercetare sau de analiză *sau*
   (ii) de către o persoană particulară pentru o utilizare personală, într-o cantitate rezonabilă.

Pentru a atinge obiectivele Convenției, aceasta include două dispoziții-cheie, și anume: consimțământul prealabil în cunoștință de cauză (PIC) *și* schimbul de informații.

Consimțământul prealabil în cunoștință de cauză este un mecanism pentru obținerea în mod oficial și diseminarea deciziilor părților importatoare dacă doresc să primească trasnportarea în viitor a substanțelor chimice enumerate în Anexa III a Convenției și să asigure respectarea acestor decizii de către părțile exportatoare.

Referindu-ne la al doilea aspect – schimbul de informații, precizăm că Convenția facilitează schimbul de informații între părți pentru o gamă foarte largă de produse chimice potențial periculoase.

În aceeași ordine de idei, menționăm că prevederile Convenției stabilesc părților obligația de a notifica Secretariatului atunci când iau o acțiune internă de reglementare pentru a interzice sau a restricționa sever un produs chimic.

Statele-părți sunt obligate, în temeiul Convenției, să desemneze una sau mai multe autorități naționale, care sunt punctele de contact

primare pentru probleme legate de funcționarea Convenției și care sunt autorizate să efectueze funcțiile administrative prevăzute de Convenție.

Referindu-ne la Anexa III a Convenției, menționăm că aceasta reprezintă o listă de produse chimice care fac obiectul procedurii de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză.

La moment, aceasta conține 40 de substanțe chimice, din care fac parte:

– 25 de pesticide;
– 4 preparate de pesticide deosebit de periculoase;
– 11 produse chimice industriale.

Convenția reglementează procedura care se aplică substanțelor chimice interzise sau strict reglementate (art.5) și preparatelor pesticide extrem de periculoase (art.6), stabilind acțiunile pe care urmează să le întreprindă părțile, inclusiv notificarea Secretariatului cu referire la deciziile luate de către statele-părți privind substanțele chimice.

Totodată, Convenția reglementează, la art.10, obligațiile părților privind importul de produse chimice înscrise în Anexa III; în mod special acestea se referă la necesitatea de a oferi un răspuns privind importul viitor de substanțe chimice. Exportatorii, la rândul lor, trebuie să respecte aceste răspunsuri, parvenite la Secretariatul Convenției, în temeiul art.11 din Convenție.

În lipsa unui răspuns cu referire la consimțirea asupra importului viitor de substanțe chimice parvenit la Secretariatul Convenției, exportul în acea țară este posibil doar cu acordul expres al țării importatoare sau în cazul în care produsul chimic este deja înregistrat sau utilizat în partea importatoare.

Urmează a fi menționat faptul că procedura PIC nu prevede o interdicție globală sau restricții privind substanțele chimice. În schimb, cere exportatorilor să obțină, înainte de a iniția comerțul cu aceste substanțe, acordul prealabil în cunoștință de cauză al țărilor în care doresc să le exporte.

Potrivit art.12 din Convenție, când un produs chimic interzis sau strict reglementat de o Parte este transportat pe teritoriul său, Partea în

cauză adresează o notificare a exportului Părții importatoare, care va conține informații privind data de export, măsurile care trebuie întreprinse, numele autorității ș. a.

Articolul 13 stabilește că pentru produsele chimice interzise sau restricționate este necesară prezentarea informațiilor cu referire la riscurile și pericolele pentru sănătatea umană și mediul înconjurător. Totodată, fiecare Parte va facilita schimbul de informații științifice, tehnice, economice și juridice, inclusiv toxicologie și de informații privind siguranța (art.14).

Reieșind din cele expuse mai sus, constatăm că fiecare Parte are o marjă de apreciere în restricționarea anumitor substanțe chimice sau chiar interzicerea acestora, însă această reglementare trebuie să fie conformă Codului internațional de conduită privind distribuția și utilizarea pesticidelor, precum și liniilor directoare de la Londra pentru schimbul de informații privind produsele chimice în comerțul internațional.

Reieșind din cele expuse *supra,* stabilim că în procesul de implementare a Covenției fiecare Parte trebuie să desemneze o autoritate națională ca punct de contact pentru a asigura implementarea acesteia la nivel național și regional.

Convenția stabilește o Conferință a părților care supraveghează funcționarea Convenției, inclusiv de aprobare a modificărilor.

Comitetul pentru studiul produselor chimice este responsabil pentru analiza și evaluarea produselor chimice.

Secretariatul (FAO & UNEP) este în principal responsabil pentru coordonarea acordurilor administrative.

Actorii-cheie în asigurarea punerii în aplicare a Convenției sunt autoritățile naționale și ofițerii vamali desemnați.

Astfel, după cum am menționat anterior, un rol important în implementarea Convenției revine ofițerilor vamali care atât în cazul importului, cât și în cazul exportului, trebuie să verficie dacă substanțele chimice fac parte din Anexa III a Convenției sau dacă există autorizație de export/import, cum ar fi în cazul pesticidelor.

Nu în ultimul rând, este de menționat faptul că între ofițerii va-

mali și autoritățile desemnate trebuie să fie stabilită o colaborare pentru o mai bună implementare a Convenției.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Referindu-ne la dezvoltarea cadrului național legal, stabilim că Republica Moldova a devenit parte la Convenția de la Rotterdam prin Legea nr.389 din 25.11.2004.

Totodată, prin art.3 din Legea nr.389 din 25.11.2004, Ministerul Ecologiei şi Resurselor Naturale (actualmente Ministerul Mediului) a fost desemnat în calitate de autoritate naţională responsabilă pentru coordonarea realizării prevederilor Convenţiei.

Ținând cont de faptul că Republica Moldova a aderat recent la Convenția de la Rotterdam, alte prevederi în legislația națională cu referire la procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional nu identificăm, fiind aplicabile prevederile Convenției între statele-părți.

În aceeași ordine de idei, menționăm că la adoptarea unei decizii/legi privind interzicerea importului unei anumite substanțe chimice la baza acesteia vor sta prevederile Convenției, în mod special Anexa nr.III a acesteia, precum şi legile care sunt incidente domeniului vizat prin decizie, cum ar fi Legea nr.1422-XIII din 17.12.1997 privind protecţia aerului atmosferic, Legea nr.1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător ș.a.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia de la Rotterdam privind procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză aplicabilă anumitor produse chimice periculoase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional, 1998.
2. Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia de la Rotterdam privind procedura de consimţământ prealabil în cunoştinţă de cauză, aplicabilă anumitor produse chimice pericu-

loase şi pesticidelor care fac obiectul comerţului internaţional, nr.389 din 25.11.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 233-236.
3. Legea privind protecţia aerului atmosferic, nr.1422-XIII din 17.12.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46.
4. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr.1515 din 16.06.1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.10.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Asigurarea dezvoltării durabile prin gestionarea ecologică rațională a produselor toxice și periculoase.
2. Analiza Codului internațional de conduită privind distribuția și utilizarea pesticidelor.
3. Elaborarea măsurilor legislative privind prevenirea traficului ilicit al produselor chimice periculoase și al pesticidelor.
4. Repararea prejudiciului cauzat prin traficul ilicit al produselor chimice periculoase și al pesticidelor.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Ce obiectiv este prevăzut de Convenţia de la Rotterdam?
   a. reducerea la minimum a transportului reziduurilor periculoase
   b. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice
   c. autorizarea importului și exportului produselor chimice periculoase și al pesticidelor

2. Determinați principiul, care recunoaște că comerțul internațional cu produse chimice ar trebui să se conformeze conceptului pentru economie mai respectuoasă față de resurse și ecosisteme:

a. principiul dezvoltării durabile
b. principiul „poluatorul plătește”
c. principiul suveranității statelor şi protecţia mediului

3. Determinaţi obligația părților conform Convenţiei de la Rotterdam pentru realizarea scopului de a întări capacitățile naționale de gestionare durabilă a produselor chimice periculoase:
   a. transportul peste frontieră a deșeurilor periculoase sa fie autorizat
   b. informarea prealabilă, prevenirea traficului ilicit cu produse chimice periculoase și cu pesticide
   c. limitarea emisiilor de gaze cu efect de seră

4. Ce substanțe sunt excluse din domeniul de aplicare a Convenției de la Rotterdam?
   a. armele chimice
   b. pesticidele
   c. materialele radioactive
   d. produsele chimice
   e. produsele alimentare

5. Determinați principiul care asigură aplicarea masurilor legislative adecvate pentru luarea deciziilor în termen, în ceea ce privește exportul și importul produselor chimice periculoase:
   a. principiul informării prealabile
   b. principiul „poluatorul plătește”
   c. principiul prevenirii

PATRIMONIUL OMENIRII

Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată la Paris, la 16 noiembrie 1972

1. Originea conceptului privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural

Convenţia privind protecţia patrimoniului mondial, cultural şi natural a fost adoptată cu prilejul celei de-a XVII-a sesiuni a Conferinţei Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură, întrunită la Paris, în noiembrie 1972.

Scopul elaborării acestei Convenţii a fost acela de a „stabili un sistem eficient de protejare colectivă a patrimoniului cultural şi natural de valoare universală excepţională, organizat într-o formă permanentă şi după metode ştiinţifice moderne". Convenţia oferă o perspectivă internaţională asupra patrimoniului cultural prin invitarea statelor membre să prezinte un inventar al proprietăţilor care fac parte din patrimoniul naţional cultural şi natural pentru a fi incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Sunt încurajate eforturile la nivel naţional pentru protejarea patrimoniului cultural şi natural şi se promovează recunoaşterea internaţională şi cooperarea în protejarea patrimoniului lumii. Ratificările statelor-părţi operate în cei peste 40 de ani de activitate au făcut ca, în prezent, 191 de ţări să înscrie în patrimoniul mondial 936 de site-uri, dintre care: 725 culturale, 183 naturale şi 28 mixte.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Ideea creării unei mișcări internaționale pentru protecția patrimoniului a apărut după Primul Război Mondial. Convenția din 1972 a luat ființă în urma contopirii a două mișcări separate: prima – focusată pe prezervarea siturilor culturale, cea de-a doua – preocupată de conservarea naturii.

Evenimentul care a trezit o deosebită preocupare internațională a fost decizia de a construi Marele baraj Aswan în Egipt, care ar fi inundat

valea unde erau situate templele Abu Simbel, o comoară a civilizației egiptene antice. În 1959, în urma unui apel din partea guvernelor Egiptului și Sudanului, UNESCO a lansat o campanie internațională de salvgardare. Cercetările arheologice în teritoriile care urmau să fie inundate au fost accelerate. În rezultat, templele Abu Simbel și Philae au fost demontate, permutate în spații uscate și reasamblate.

Campania a costat aproximativ 800 mil. dolari SUA, jumătate din această sumă fiind acoperită prin donații din partea a circa 50 de state, fapt ce a demonstrat importanța solidarității și a responsabilității distribuite între națiuni, în ceea ce privește conservarea siturilor culturale remarcabile. Succesul acesteia a constituit un punct de lansare și pentru alte campanii de salvgardare, precum au fost cea pentru salvarea Veneției și a Lagunei acesteia (Italia) și campania pentru salvarea Ruinelor Arheologice în Moenjodaro (Pakistan), la fel și campania de restaurare a Templului Borobodur (Indonezia).

Ulterior, UNESCO a inițiat, cu susținerea Consiliului Internațional pentru Monumente și Situri, pregătirile unui proiect de convenție privind protecția patrimoniului cultural.

Abordarea nouă și originală, care combină preocuparea pentru protecția și conservarea atât a siturilor culturale, cât și a monumentelor naturii, a fost lansată pentru prima dată de Statele Unite ale Americii.

În 1965, în cadrul unei conferințe ținute la Casa Albă, Washington, s-a propus crearea unui fond de încredere pentru patrimoniul mondial, care ar stimula cooperarea internațională în direcția protecției celor mai remarcabile arii naturale și situri istorice pentru prezentul și viitorul întregii populații de pe glob.

În 1968, Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii a lansat propuneri similare către membrii acesteia. Aceste proiecte au fost prezentate ulterior în cadrul conferinței ONU din 1972, unde statele prezente au convenit în privința textului proiectului Convenției. Astfel, Convenția a fost adoptată de Conferința Generală a UNESCO la 16 noiembrie 1972. La aceeași dată a fost adoptată de către Conferința Generală și Recomandarea cu privire la protecția, la nivel național, a patrimoniului natural și cultural.

Convenția, abordând două dimensiuni ale patrimoniului, atât cea culturală, cât și cea naturală, reamintește modurile în care omul interacționează cu natura, precum și necesitatea fundamentală de a prezerva echilibrul dintre om și natură. Statele părți la Convenție, convenind să coopereze pentru a proteja și prețui patrimoniul natural și cultural al lumii, înțeleg să-și asume un angajament comun de a conserva acest patrimoniu moștenit și pentru generațiile viitoare.

Beneficiul global al ratificării Convenției privind Patrimoniul Mondial este acela de a aparține unei comunități internaționale preocupate de aprecierea și preocuparea pentru proprietăți de importanță universală care întruchipează o largă varietate de exemple remarcabile privind diversitatea culturală și bogăția naturală a lumii. Mai mult, prestigiul de a fi un stat parte la Convenție și de a avea situri înscrise în Lista Patrimoniului Mondial deseori servește ca un catalizator pentru sensibilizarea actorilor vizați în legătură cu conservarea patrimoniului.

Un beneficiu al ratificării Convenției, mai ales pentru statele în dezvoltare, este accesul la Fondul Patrimoniului Mondial. Anual, aproximativ 4 milioane de dolari SUA se află la dispoziția Fondului pentru a oferi asistență statelor-părți în ce privește identificarea, conservarea și promovarea siturilor ce constituie Patrimoniul Mondial.

Oferirea asistenței de urgență este de asemenea posibilă pentru a acționa rapid atunci când este necesară repararea daunelor cauzate de activitatea umană sau de dezastrele naturale. În cazul siturilor incluse în Lista Patrimoniilor Mondiale în pericol, atenția și fondurile, atât naționale, cât și cele ale comunității internaționale, sunt îndreptate spre necesitățile de conservare a siturilor amenințate.

3. Scopul aplicării

Raționamentul care a stat la baza semnării Convenţiei poate fi dedus chiar din Preambulul acesteia și nu este altul decât necesitatea asigurării unei protecții corespunzătoare pentru patrimoniul cultural şi cel natural al omenirii. În afară de procesul de degradare firesc, care este unul obișnuit și ireversibil, obiectele ce constituie patrimoniul mondial sunt supuse unor forme de alterare şi de distrugere şi mai

grave, condiționate în special de progresul social şi economic caracteristic societății contemporane.

Pornind de la această premisă, statele au considerat că este indispensabil să se adopte în acest scop noi prevederi sub formă de convenţii care să stabilească un sistem eficient de protejare colectivă a patrimoniului cultural şi natural de valoare universală excepţională, organizat într-o formă permanentă şi după metode ştiinţifice şi moderne.

Necesitatea unor eforturi colective se explică prin faptul că unele bunuri din patrimoniul cultural prezintă o importanţă excepţională, iar ocrotirea acestora la scară națională rămâne adesea incompletă din cauza amplorii mijloacelor pe care le necesită și a insuficienței resurselor economice, stiințifice şi tehnice ale țării pe teritoriul căreia se găsește bunul ce necesită a fi salvgardat.

În acest context, este inacceptabil ca problemele de ordin economic ale unui stat să ducă la degradarea sau dispariția unui bun al patrimoniului cultural și natural al acelui stat, pentru că aceasta constituie o diminuare nefastă a patrimoniului întregii omeniri. Totuși, Convenția nu urmărește ca acțiunile colective întreprinse de state în vederea acordării unei asistențe să se substituie acțiunii statului interesat, ci doar să o completeze.

4. Etapele-cheie procedurale

Analiza etapelor-cheie procedurale este strâns legată de perceperea termenilor utilizați în Convenție.

Astfel, în sensul Convenției, *patrimoniu cultural* constituie:

- *monumentele*: opere de arhitectură, de sculptură sau de pictură monumentală, elemente sau structuri cu caracter arheologic, inscripții, grote și grupuri de elemente care au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;
- *ansamblurile*: grupuri de construcții izolate sau grupate, care, datorită arhitecturii lor, a unității și integrării lor în peisaj, au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, artistic sau științific;

- *siturile*: lucrări ale omului sau opere rezultate din acțiunile conjugate ale omului și ale naturii, precum și zonele incluzând terenurile arheologice care au o valoare universală excepțională din punct de vedere istoric, estetic, etnologic sau antropologic.

În același sens, *patrimoniu natural* reprezintă:

- *monumentele naturale* constituite de formațiuni fizice și biologice sau de grupări de asemenea formațiuni care au o valoare universală excepțională din punct de vedere estetic sau științific;
- *formațiunile geologice și fiziografice* și *zonele strict delimitate* constituind habitatul speciilor animale și vegetale amenințate, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere științific sau al conservării;
- *siturile naturale* sau *zonele naturale strict delimitate*, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere științific, al conservării sau al frumuseții naturale.

Astfel, etapele-cheie procedurale prevăzute de către Convenție pentru statele-părți sunt: de a asigura identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea şi transmiterea către generaţiile viitoare a patrimoniului cultural şi natural care este situat pe teritoriul lor.

În acest scop, fiecare stat trebuie să acţioneze atât prin propriul său efort, în limita maximă a resurselor sale disponibile, cât şi, când este cazul, prin asistenţă şi cooperare internaţională de care va putea beneficia, în special pe plan financiar, artistic, ştiintific şi tehnic.

O altă obligație care este imputabilă statelor în temeiul art.4 al Convenției este îndatorirea declanşării procedurilor pentru protejarea obiectivelor de o valoare excepţională, primul pas în acest sens fiind identificarea acestora, prin includerea în Lista Patrimoniului Mondial.

Procesul de înscriere a bunurilor/siturilor de patrimoniu cultural şi natural naţional în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO este unul complex și de durată, etapa premergătoare acestuia fiind elaborarea Listei indicative (de aşteptare) UNESCO.

Lista indicativă este un fel de „inventar" al celor mai importante situri de patrimoniu cultural şi natural amplasate pe teritoriul naţional, prin intermediul căruia statul respectiv îşi anunţă intenţia de a le prote-

ja în următorii 5-10 ani, nominalizându-le pentru a fi înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Totodată, unul dintre scopurile Listei indicative este de a permite Comitetului pentru Patrimoniul Mondial al UNESCO să evalueze fiecare nominalizare în contextul conceptului de „valoare universală excepţională" („outstanding universal value").

În prezent, conceptul de patrimoniu mondial a devenit atât de bine înțeles, încât siturile incluse în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO sunt foarte atractive pentru cooperarea internațională şi pot deci să primească asistență financiară prin intermediul proiectelor destinate conservării patrimoniului din cele mai variate surse. Siturile înscrise în Lista Patrimoniului Mondial de asemenea beneficiază de elaborarea și implementarea unui plan de management comprehensiv care stabilește măsuri de conservare şi mecanisme de monitorizare. Pentru sprijinul acestora, experții în domeniu oferă consultații echipei locale care asigură managemenul siturilor.

Nu în ultimul rând, înscrierea unui sit în Lista Patrimoniului Mondial crește interesul publicului vis-à-vis de acesta şi de valoarea lui deosebită, în acest mod sporind şi atractivitatea turistică a obiectului respectiv. Printr-o planificare reușită și prin respectarea principiilor turismului durabil ar putea fi acumulate importante fonduri atât pentru sit, cât şi pentru economia locală.

În conformitate cu art.5 lit.d) din Convenție, statele-părți urmează să ia măsurile juridice, ştiintifice, tehnice, administrative și financiare corespunzătoare pentru identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea și introducerea în circuitul public a acestui patrimoniu. Orientările operaţionale pentru punerea în aplicare a Convenţiei Patrimoniului Mondial oferă o interpretare a acestor prevederi, statuând că toate proprietățile incluse în Lista Patrimoniului Mondial trebuie să beneficieze de o protecție asigurată prin măsuri legislative de lungă durată, precum și de un management instituționalizat care să asigure salvgardarea acestora (par.97).

Recomandările evidențiază de asemenea faptul că aceste măsuri legislative urmează să fie aplicate efectiv în practică. Faptul înscrierii unei proprietăți în Lista Patrimoniului Cultural presupune că Comitetul pen-

tru Patrimoniul Mondial consideră că această proprietate beneficiză de o protecție juridică suficientă și că „măsurile legislative și de reglementare adoptate la nivel național și local sunt de natură să asigure continuitatea acestei proprietăți și protecția ei împotriva modificărilor care ar putea avea un impact negativ aupra Valorii Excepționale Universale ori asupra integrității sau autenticității acestei proprietăți" (par.98).

Prin urmare, orice lege adoptată în acest sens va fi eficientă doar în măsura în care va fi realmente implementată în practică.

Pentru ca proprietățile înscrise în Lista Patrimoniului Mondial să beneficieze de o protecție adecvată, este evident necesară adoptarea unui cadru legislativ menit să asigure implementarea prevederilor Convenției, care să încorporeze atât principiile și standardele, cât și procedurile stabilite de aceasta.

Deși actorii antrenați în managementul siturilor care constituie Patrimoniul Mondial Natural ar putea să nu participe în procesul de elaborare a acestui cadru normativ, totuși este important ca acest personal să fie familiarizat atât cu prevederile Convenției, cât și cu cele ale legislației naționale în materie, pentru ca activitățile pe care le desfășoară să fie în strictă conformitate cu acestea. De remercat că, la etapa actuală, puține state dispun de legislație specială care are ca obiect de reglementare Patrimoniul Mondial Natural.

Articolul 8 al Convenției instituie pe lângă UNESCO un comitet interguvernamental pentru protejarea patrimoniului cultural și natural de valoare universală excepțională, denumit „Comitetul pentru Patrimoniul Mondial". Actualmente, în componența acestuia intră 21 de state, alese de statele părți la Convenție întrunite în adunare generală în cursul sesiunilor ordinare ale Conferinței Generale a UNESCO.

La sedințele Comitetului asistă cu vot consultativ un reprezentant al Centrului internațional de studii pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale (centrul din Roma), un reprezentant al Consiliului internațional al monumentelor și siturilor (ICOMOS) și un reprezentant al Uniunii internaționale pentru conservarea naturii și resurselor ei (UICN), la care pot fi adăugați, la cererea statelor-părți, reprezentanții altor organizații interguvernamentale sau neguvernamentale.

Comitetul are, conform Convenției, următoarele atribuții:

- elaborează, actualizează și difuzează, cel putin o dată la doi ani, Lista Patrimoniului Mondial – o listă a bunurilor patrimoniului cultural și patrimoniului natural, așa cum sunt ele definite la art.1 și 2 ale Convenției, pe care el le considera ca având o valoare universală excepțională pe baza criteriilor pe care le va stabili;
- definește criteriile pe baza cărora un bun al patrimoniului cultural și natural poate să fie înscris într-una sau în alta din listele menționate în Convenție;
- coordonează și încurajează studiile și cercetările necesare la întocmirea listelor menționate;
- primește, studiază și decide asupra cererilor de asistență internațională formulate de statele părți la Convenție referitoare la bunurile din patrimoniul cultural și cel natural aflate pe teritoriul lor, care figurează sau sunt susceptibile de a figura pe listele menționate;
- cooperează cu organizațiile internaționale și naționale, guvernamentale și neguvernamentale, având obiective similare celor din Convenție;
- primește și examinează rapoartele periodice privind măsurile luate în vederea aplicării Convenției, precum și starea proprietăților ce constituie Patrimoniul Mondial.

În aceeași ordine de idei, menționăm că o dată la fiecare 6 ani, statele părți la Convenție sunt invitate să raporteze Comitetului pentru Patrimoniul Mondial cu privire la aplicarea prevederilor Convenției, precum și la starea obiectelor Patrimoniului Mondial localizate pe teritoriile acestora.

Rapoartele urmează să fie prezentate în cadrul Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură și vor conține informații referitoare la prevederile legislative, reglementările și alte măsuri pe care le-au adoptat pentru aplicarea Convenției, precum și experiența pe care au obținut-o în acest domeniu. De asemenea, rapoartele vor fi aduse la cunoștința Comitetului pentru Patrimo-

niul Mondial. Comitetul va prezenta un raport asupra activității sale la fiecare din sesiunile ordinare ale Conferinței Generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Republica Moldova a ratificat *Convenția UNESCO privind protejarea patrimoniului mondial natural și cultural* prin Legea nr.1113 din 6 iunie 2002.

În acest context, amintim că statul nostru a devenit membru al UNESCO cu drepturi depline pe data de 27 mai 1992.

Odată cu ratificarea Convenției, Republica Moldova beneficiază de dreptul de a propune bunuri/situri de patrimoniu cultural și natural pentru a fi înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Actualmente, Republica Moldova are înscrise în Lista indicată două situri: un sit de patrimoniu cultural – Rezervația Orheiul Vechi și unul de patrimoniu natural – Cernoziomul din stepa Bălților.

În scopul respectării angajamentelor internaționale, asumate în special prin Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (Paris, 1972) și prin Convenția europeană privind protecția patrimoniului arheologic (revizuită la Valletta, 1992), Republica Moldova a adoptat *Legea privind protejarea patrimoniului arheologic,* nr.118 din 17 septembrie 2010, care reglementează regimul juridic general al descoperirilor și al cercetării arheologice, precum și protejarea patrimoniului arheologic, parte componentă a patrimoniului cultural național. Legea a fost elaborată în corespundere cu prevederile convențiilor și recomandărilor UNESCO și ale Consiliului Europei referitoare la acest important domeniu, cuprinse în convențiile menționate mai sus.

Scopul legii rezidă în asigurarea unui cadru juridic coerent pentru protejarea și salvgardarea patrimoniului arheologic național, componentă de bază a moștenirii cultural-istorice a țării, care necesită a fi protejat, integrând organic politica de protejare a acestei categorii de patrimoniu în politicile culturale, educaționale, de mediu, de dezvoltare urbanistică și de amenajare a teritoriului, de administrare a terenurilor agricole și altele asemenea.

Legea privind protejarea patrimoniului arheologic urmăreşte atingerea următoarelor principii de bază în domeniul protejării şi valorificării patrimoniului arheologic:

a) elaborarea politicilor, strategiilor şi programelor naţionale în domeniul protejării, conservării, restaurării şi valorificării patrimoniului arheologic;
b) implementarea, prin instituţiile şi structurile specializate subordonate, a politicii de stat şi a strategiei naţionale în domeniul protejării, conservării, restaurării şi valorificării patrimoniului arheologic;
c) elaborarea normelor şi metodologiilor specifice, precum şi monitorizarea respectării prevederilor legale în domeniu;
d) monitorizarea procesului de implementare a legislaţiei privind protejarea, conservarea, restaurarea şi valorificarea patrimoniului arheologic;
e) asigurarea îndeplinirii angajamentelor asumate prin convenţiile internaţionale referitoare la protejarea patrimoniului arheologic la care Republica Moldova este parte;
f) înaintarea propunerilor privind ajustarea la tratatele internaţionale a cadrului juridic existent în domeniul protejării patrimoniului cultural.

Menţionăm că, în scopul promovării unei politici durabile în domeniul protejării şi valorificării patrimoniului arheologic, Ministerul Culturii a creat Comisia Naţională Arheologică ca organ consultativ în domeniu; a atribuit funcţiile specifice în domeniul salvgardării patrimoniului arheologic naţional Muzeului Naţional de Arheologie şi Istroie a Moldovei; a elaborat şi va actualiza Regulamentul privind cercetarea şi expertiza arheologică, Codul deontologic al arheologilor din Republica Moldova. Totodată, se preconizează elaborarea unui Plan de acţiuni privind protejarea şi valorificarea patrimoniului arheologic naţional pentru perspectivă medie şi de lungă durată.[37]

[37] Raportul de monitorizare a procesului de implementare a Legii privind protejarea patrimoniului arheologic nr.218 din 17 septembrie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.235-240.

Totodată, salvgardarea patrimoniului cultural naţional în toată diversitatea lui constituie una dintre cele patru priorităţi stabilite în Strategia Naţională „Cultura 2020”.

Astfel, în cadrul Strategiei, salvgardarea patrimoniului cultural naţional se identifică drept obiectiv-cheie pentru dezvoltare. Conform Strategiei, patrimoniul cultural naţional cuprinde cinci categorii de bază: *patrimoniul arheologic*, *patrimoniul cultural construit*, *patrimoniul cultural mobil*, *patrimoniul cultural imaterial* şi *patrimoniul cultural audiovizual.*

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată la Paris, 1972. Republica Moldova a aderat prin Legea nr.1113 din 6 iunie 2002, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.96-99.
2. Legea privind protejarea patrimoniului arheologic, nr.218 din 17 septembrie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.235-240.

Alte surse

3. Raportul de monitorizare a procesului de implementare a Legii privind protejarea patrimoniului arheologic, nr.218 din 17 septembrie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.235-240.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea măsurilor legislative privind ocrotirea și conservarea cât mai eficientă a patrimoniului cultural și natural al Republicii Moldova.
2. Instituirea sistemului național de monitorizare a monumentelor și siturilor patrimoniului cultural și natural.

3. Aplicarea măsurilor juridice şi administrative corespunzătoare pentru identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea şi introducerea în circuitul public a patrimoniului cultural şi natural.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinaţi principiul, care asigură pe deplin dreptul statelor la identificarea, ocrotirea, conservarea şi valorificarea patrimoniului cultural şi natural care se află pe teritoriul lor:
   a. principiul informării prealabile
   b. principiul suveranităţii statului în gestionarea resurselor naturale
   c. principiul cooperării interstatale

2. Determinaţi, ce metode şi tehnici promovează părţile pentru atingerea obiectivelor Convenţiei privind protecţia patrimoniului mondial?
   a. crearea unui inventar
   b. informarea prealabilă
   c. prevenirea traficului ilicit
   d. gestionarea resurselor biologice
   e. favorizarea creării de fundaţii sau de asociaţii naţionale publice şi private

3. Ce obiectiv este prevăzut de Convenţia privind protecţia patrimoniului mondial?
   a. reducerea la minimum transportului reziduurilor periculoase
   b. reducerea şi prevenirea poluării atmosferice
   c. autorizarea importului şi exportului produselor chimice periculoase şi a pesticidelor
   d. transmiterea către generaţiile viitoare a patrimoniului cultural şi natural

Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție, adoptată la Washington, la 3 martie 1973

1. Originea conceptului privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție

Problema privind comerțului internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție a preocupat omenirea încă pe la începutul anilor ’90. Însă, o atenție sporită aceasta a căpătat în 1960, când au fost purtate discuții privind reglementarea comerțului cu specii sălbatice în scopul conservării acestora.

Necesitatea adoptării Convenției privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (în continuare – CITES) a devenit stringentă, odată ce comerțul cu specii de floră și faună pe cale de dispariție era estimat a fi în valoare de miliarde de dolari și presupunea o gamă destul de largă de specii care, din cauza exploatării intense, însoțite de pierderea sau distrugerea habitatului lor natural, deveneau specii pe cale de dispariție, iar existența unui mecanism juridic de protecție a acestor specii devenite pe cale de dispariție încă nu era adoptat.

Deoarece comerțul cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție depășește frontierele unei singure țări, efortul pentru asigurarea existenței acestor specii trebuie să fie unul comun.

Astfel, în 1963, la reuniunea membrilor Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (IUCN) a fost elaborat textul CITES. Textul Convenției a fost semnat la Washington, la 3 martie 1973, și la 1 iulie 1975 a intrat în vigoare.

2. Dezvoltarea cadrului internațional legal

Apariția reglementărilor internaționale vis-à-vis de comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție a făcut obiectul preocupării comunității internaționale foarte devreme. Astfel, încă în perioada utilitaristă de dezvoltare a dreptului mediului au fost încheiate primele convenții în domeniul ocrotirii unor specii de

păsări sau animale, chiar dacă la baza acestora nu era aşezat conceptul de comerţ cu aceste categorii de specii.

Astfel, primul tratat internaţional multilateral în domeniul speciilor rare este considerată Convenţia din 1900 pentru prezervarea animalelor sălbatice, pasărilor şi peştelui în Africa.

Adoptarea documentului a fost impusă şi motivată, în Preambulul său, de dorinţa de a pune capăt distrugerii diverselor specii de animale. Urmează Convenţia pentru protecţia pasărilor utile agriculturii, semnata la Paris, la 19 martie 1902, şi Convenţia relativă la prezervarea şi protecţia focilor pentru blană (Washington, 7 iulie 1911). Ele au fost determinate, în special, de necesitatea acceptării de practici comune, pentru a nu epuiza resursele vii din atmosferă şi mare. Ambele documente au pus la bază principiul ocrotirii factorilor de mediu în raport cu funcţiile economice ale acestora. Astfel, în cazul primului document este vorba de păsări utile, în special insectivore (art.1), iar Anexa nr.2 enumera printre păsările dăunătoare majoritatea rapacelor diurne, printre care vulturul şi şoimul, specii strict protejate astăzi.

De menționat că documentele enumerate *supra* se refereau în general la protecția speciilor rare care făceau obiectul acestor Convenții, însă aceste reglementări nu erau suficiente pentru protecția speciilor de floră și faună pe cale de dispariție de comerțul cu acestea. În acest sens, adoptarea unei reglementări internaționale care să cuprindă toate speciile pe cale de dispariție și să le stabilească un regim juridic distinct era imperios necesară. În aceste condiții, în 1963, la reuniunea membrilor Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (IUCN) a fost elaborat textul CITES, iar la 3 martie 1973 textul acestei Convenții a fost semnat.

3. Scopul aplicării

Scopul Convenţiei de la Washington este să protejeze speciile de animale şi plante periclitate, prin restricţionarea comerţului cu specimentele acestor specii sau cu produsele preparate din acestea. Implicarea autorităților din fiecare țară semnatară în reglementarea comerțului cu speciile vulnerabile este primordială pentru a evita periclitarea acestora de comerțul necontrolat.

Convenţia reglementează importul (punerea în liberă circulaţie), exportul şi reexportul exemplarelor aparţinând speciilor de plante şi animale incluse în anexele Convenţiei, în stare vie sau moartă, şi a părţilor sau produselor derivate din acestea.

Condiţia comerţului cu aceste specii este achiziţionarea legală a exemplarelor şi asigurarea că acest comerţ nu afectează capacitatea de supravieţuire a speciilor respective în mediul natural.

Astfel, reieşind din cele expuse *supra*, Convenţia reprezintă instrumentul juridic primordial care vine să reglementeze condiţiile în care este admis comerţul cu specii pe cale de dispariţie, precum şi obligaţiile pe care le au în atingerea scopului acestei Convenţii.

4. Etapele-cheie procedurale

Referindu-ne la etapele-cheie procedurale, menţionăm că prevederile Convenţiei stabilesc un şir de obligaţii în sarcina statelor-părţi, în ceea ce priveşte protecţia speciilor sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie.

În mod special cerinţele care reies din prevederile Convenţiei sunt imputabile colaboratorilor vamali, responsabili de verificarea speciilor de floră şi faună care fac obiectul importului sau exportului de pe teritoriile statelor-părţi. Aceştia trebuie să verifice dacă speciile date fac parte din una dintre cele trei anexe ale Convenţiei, iar în dependenţă de această apartenenţă urmează să determine regimul juridic aplicabil acestora.

Convenţia clasifică plantele şi animalele pe cale de dispariţie în conformitate cu cele trei categorii (sau anexe), în funcţie de modul în care acestea sunt ameninţate.

Apendicele I enumeră speciile care sunt în pericol de dispariţie.

De asemenea, interzice pur şi simplu schimburile comerciale cu aceste plante şi animale. Cu toate acestea, unele pot fi transportate la nivel internaţional în situaţii excepţionale, din motive ştiinţifice sau educaţionale.

Mecanismul stabilit de Convenţie se bazează pe ideea că supraexploatarea unei specii de animale şi vegetaţie, până la punerea în pericol a perenităţii ei, este determinată în mare parte de comercializarea

acestora şi, deci, tranzacţiile trebuie interzise sau puse sub control. Speciile ameninţate cu dispariţia, care sunt ori pot fi afectate de către comerţ, vor trebui să beneficieze de o protecţie deosebit de strictă în scopul de a nu pune în pericol supravieţuirea lor: comerţul nu poate fi autorizat decât în condiţii excepţionale (art.2 alin.(1)). Aceste specii, în număr de 1000, au fost enumerate în Anexa 1 a Convenției, iar exportarea lor necesită eliberarea şi prezentarea prealabilă a unui permis de export. Acesta trebuie să satisfacă următoarele condiţii:

- o atestare de către o autoritate ştiinţifică a faptului că exportul în cauză nu dăunează supravieţuirii speciei respective;
- certificarea că specimenul nu va fi transportat în condiţii care să evite riscurile de rănire, îmbolnăvire ori un tratament dur;
- certificarea de către un organ de stat competent că exportul nu a fost obţinut prin violarea legilor referitoare la prezervarea faunei şi florei;
- probarea de către un organ de gestionare al statului de export că a fost eliberat un permis de import pentru specimenul în cauză de către alt stat.

La rândul său, în statul importator este nevoie de un permis de export. Condiţiile de export cuprind, printre altele, un aviz al unei autorităţi ştiinţifice că operaţiunea nu prejudiciază supravieţuirea speciei interesate, proba că specimenul nu a fost obţinut prin contravenţie la legile referitoare la prezervarea faunei şi florei, în vigoare, precum şi proba că transportul este pregătit să se desfăşoare de o manieră care să evite riscurile de răniri, îmbolnăviri ori tratament dur.

Speciile specificate în Anexa II a Convenției sunt cele care nu sunt ameninţate cu dispariţia, dar care ar putea suferi un declin serios în număr, dacă comerţul nu este restricţionat.

Comerţul cu aceste specii este autorizat în bază de permis.

În sfârşit, Anexa III a Convenției cuprinde toate speciile pe care o Parte contractantă le declară, în limitele competenţei sale, ca fiind supuse unei reglementări speciale, având ca scop împiedicarea ori restrângerea exploatării acestora. Exportarea unui specimen înscris pe această listă necesită eliberarea şi prezentarea prealabilă a unui permis de export, similar celui prevăzut în Anexa II a Convenției.

În afară de specii de floră şi faună, Convenţia reglementrază şi comerţul cu produse realizate din astfel de plante şi animale pe cale de dispariţie, cum ar fi îmbrăcăminte, hrană, medicamente şi suvenire.

Până în 2009, peste 5000 de specii de animale şi 28000 de specii de plante au fost clasificate conform unuia dintre criteriile prevăzute de anexele Convenţiei.

Prevederile art.8 al Convenţiei instituie obligaţii ce urmează a fi luate de statele-părţi întru executarea prevederilor Convenţiei, numite în sensul acesteia drept măsuri întrprinse de către părţi.

Printre măsurile care urmează să fie întreprinse de către părţi sunt:

- sancţiuni penale privind fie comerţul, fie deţinerea unor astfel de indivizi sau amândouă;
- confiscarea sau returnarea în statul exportator a unor astfel de indivizi.

La fel, în afara măsurilor enumerate *supra*, o Parte poate, atunci când consideră necesar, sa prevadă orice procedură de rambursare internă a cheltuielilor pe care le-a riscat şi care rezultă din confiscarea indivizilor care au facut obiectul unui comerţ ce încalcă măsurile luate prin aplicarea dispoziţiilor Convenţiei.

Părţile vor proceda în asa fel, încât formalităţile necesare pentru comerţul cu indivizi să fie efectuate în termene cât mai restrânse.

De asemenea, părţile vor proceda în aşa fel, încât orice individ viu, în timpul tranzitului, manipulării sau transportului, să fie tratat corespunzator, astfel încât să se evite riscurile de rănire, de îmbolnavire sau de tratament sever.

Fiecare Parte va întocmi rapoarte periodice privind punerea în aplicare de catre această Parte a Convenţiei, pe care le va transmite Secretariatului. Aceste rapoarte sunt de două tipuri: bianuale şi anuale.

În termenele prevăzute de această Convenţie, fiecare Parte va desemna unul sau mai multe organe de gestiune competente pentru a elibera permise şi certificate în numele acestei Părţi şi una sau mai multe autorităţi ştiinţifice.

5. Dezvoltarea cadrului național legal

Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), Washington, 1973, a foat ratificată de către Republica Moldova prin Legea Parlamentului nr.1246-XIV din 28 septembrie 2000.

În urma ratificării Convenției de la Washington, Rpublica Moldova urmează să-și îndeplinească obligațiile prevăzute în textul acesteia.

Astfel, ținând cont de faptul că fiecare Parte urmează să desemneze un organ național responsabil, precum și o autoritate științifică, Republica Moldova a stabilit în calitate de organ de gestiune Ministerul Mediului, iar drept autoritate științifică Academia de Ştiinţe a Moldovei, Institutul de Botanică, Institutul de Zoologie şi Institutul de Ecologie și Geografie.

Referindu-ne la procedura de import/export, menționăm că aceasta reiese din prevederile legislației în vigoare, care va fi descrisă în cele ce urmează.

Astfel, pentru importul/exportul şi tranzitul animalelor şi plantelor din flora şi fauna sălbatică este necesar de a obţine la organul de gestiune CITES (Ministerul Mediului) următoarele documente:

– Permisul/Certificatul CITES al Republicii Moldova;

– Acordul de mediu pentru import sau export.

De menționat că permisele CITES şi acordurile de mediu trebuie obținute din timp.

În aceeași ordine de idei, specificăm că certificatele veterinare sunt insuficiente pentru importul/exportul legal al animalelor şi plantelor sălbatice.

La prezentarea documentelor pentru obținerea autorizației de import/export listele speciilor de animale şi plante incluse în anexele CITES se anexează la textul Convenţiei şi se modifică la fiecare doi ani.

Totodată, menționăm că procurând unele produse şi suvenire turistice, solicitanții de autorizație contribuie la dispariţia unor specii periclitate. În acest sens, animalele şi plantele, excluse din mediul natural, adeseori sunt amenințate cu pierire la transportarea şi menţinerea inadecvată a acestora, iar speciile importate ilegal adeseori sunt infectate de boli periculoase şi parazitare.

La hotarele ţării, în lipsa documentelor necesare, inspectorii vamali au împuterniciri de a confisca orice animal sau plantă. Suplimentar la amendă contravenientul trebuie să achite costul procedurilor legale, iar în cazul animalelor şi plantelor vii şi cheltuielile pentru întreţinerea acestora şi reîntoarcerea în ţara exportatoare.

Permisele CITES şi acordurile de mediu sunt necesare pentru importul şi exportul:

- animalelor şi plantelor vii din fauna şi flora sălbatică;
- pieilor şi produselor din rechin, crocodil, şopârlă, şarpe, feline mari (tigru, ghepard, leopard, jaguar) etc.;
- preparatelor medicinii tradiţionale orientale, cu conţinut al părţilor de specii rare (de exemplu, os de tigru, corn de rinocer, bilă de urs);
- produselor din os de elefant, carapace de broască ţestoasă, al coralelor, cochilelor melcilor şi al produselor din ele;
- produselor din lemn negru, cactuşilor, orhideelor şi a altor plante decorative; a caviarului şi a cărnii de sturioni.

Legislația națională care reglementează comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție înscrie:

- Legea privind regnul animal, nr.439-XIII din 27.04.1995;
- Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), nr.1246-XIV din 28.09.2000;
- Legea cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova, nr.325–XVI din 25.12.2005;
- Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la înfiinţarea, înregistrarea, completarea, păstrarea, exportul şi importul colecţiilor de animale şi plante din flora şi fauna sălbatică, nr.1107 din 11.09.2003;
- Procedura de autorizare a activităţilor de export şi import al plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică, al părţilor şi derivatelor acestora, precum şi a importului/exportului sau reexportului speciilor de floră şi faună reglementate de

Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)[38];

– Permisul/Certificatul CITES al Republicii Moldova.

Pentru îndeplinirea obligațiilor ce rezultă din prevederile Convenției de la Washington, Republica Moldova a întreprins acțiuni impunătoare, destinate să asigure implementarea acesteia. Totodată, executarea obligațiilor asumate comportă și unele dificultăți. În mare parte, acestea țin de competența inspectorilor vamali care, în colaborare cu autoritatea de gestiune desemnată, trebuie să asigure protecția speciilor rare care traversează frontiera de stat. Nu în ultimul rând, respectarea obligațiilor asumate comportă dificultate și din considerentul că autoritățile statului nu controlează efectiv întreg teritoriul de stat; astfel, respectarea prevederilor Convenției de la Washington pe întreg teritoriul Republicii Moldova devine imposibilă.

Bibliografie:

Acte normative

1. Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie, adoptată la Washington, 1973. În: Ediţia oficială „Tratate internationale", 2001, vol.28, p.257.
2. Legea cu privire la Cartea Roşie a Republicii Moldova, nr.325–XVI din 25.12.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.21-24.
3. Legea regnului animal, nr.439-XIII din 27.04.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.62-63.
4. Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES), nr.1246-XIV din 28.09.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.133.

[38] Procedura de autorizare a activităţilor de export şi import al plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică, al părţilor şi derivatelor acestora, precum şi a importului /exportului sau reexportului speciilor de faună şi floră reglementate de Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie – CITES. Aprobată la Ministerul Ecologiei, Construcţiilor şi Dezvoltării Teritoriului, nr.14 din 25.01.2002, Înregistrată la Ministerul Justiţiei, nr.274 din 21.05.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.96-99.

5. Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la înfiinţarea, înregistrarea, completarea, păstrarea, exportul şi importul colecţiilor de animale şi plante din flora şi fauna sălbatică, nr.1107 din 11.09.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.204-207.
6. Procedura de autorizare a activităţilor de export şi import al plantelor şi animalelor din flora şi fauna sălbatică, al părţilor şi derivatelor acestora, precum şi a importului /exportului sau reexportului speciilor de faună şi floră reglementate de Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie – CITES. Aprobată la Ministerul Ecologiei, Construcţiilor şi Dezvoltării Teritoriului, nr.14 din 25.01.2002. Înregistrată la Ministerul Justiţiei, nr.274 din 21.05.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.96-99.

TEMATICA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Elaborarea măsurilor legislative privind dezvoltarea durabilă prin protecția anumitor specii ale faunei şi florei sălbatice împotriva unei exploatări excesive, ca urmare a comerţului internaţional.
2. Elaborarea măsurilor legislative privind prevenirea comerțului ilicit cu indivizi ai speciilor faunei şi florei sălbatice pe cale de dispariție.
3. Autorizarea comerțului cu indivizi ai faunei şi florei sălbatice pe cale de dispariție.
4. Autorizarea comerțului cu produse realizate din astfel de plante şi animale pe cale de dispariție, cum ar fi îmbrăcăminte, hrană, medicamente şi suvenire.

EXEMPLE DE TESTE-GRILĂ

(pentru autoevaluare)

1. Determinați principiul care prevede că, în caz de risc de prejudiciere gravă sau ireversibilă, lipsa de certitudine științifică nu ar trebui să fie o scuză pentru amânarea adoptării unor măsuri eficiente de prevenire:
   a. principiul informării prealabile
   b. principiul precauției
   c. principiul cooperării interstatale

2. Determinaţi metodele şi tehnicile ce există pentru atingerea obiectivelor Convenției de la Washington:
   a. eliberarea avizului de export
   b. inventarierea
   c. prevenirea traficului ilicit
   d. gestionarea resurselor biologice
   e. informarea prealabilă

3. Ce obiectiv este prevăzut de Convenţia de la Washington?
   a. reducerea la minimum a transportului reziduurilor periculoase
   b. autorizarea comerțului cu indivizi ai speciilor pe cale de dispariție
   c. autorizarea importului şi exportului produselor chimice periculoase și al pesticidelor
   d. transmiterea către generaţiile viitoare a patrimoniului cultural şi natural

Ghid

privind implementarea unor convenții internaționale din domeniul mediului în legislația Republicii Moldova

---

Redactare – *Ariadna Strungaru*
Asistenţă computerizată – *Maria Bondari*

Bun de tipar 22.05.2017. Formatul 60 x 84 $^{1}/_{16}$
Coli de tipar 7,6. Coli editoriale 5,5.
Comanda 58. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009